

การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒
THE ASSESSMENT OF BUDDHIST SUBJECTS TEACHING
IN BASIC EDUCATIONAL INSTITUTIONS
OF BANGKOK EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

พระนิพนธ์ เทวธมฺโม (แก้วแหวน)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๑

การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒

พระนิพนธ์ เทวธมฺโม (แก้วแหวน)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**THE ASSESSMENT OF BUDDHIST SUBJECTS TEACHING
IN BASIC EDUCATIONAL INSTITUTIONS
OF BANGKOK EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2**

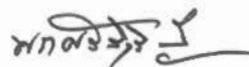
PHRA NIPON THEWADHAMMO (KAEWWAEN)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

(พระศรีสิทธิมนี)

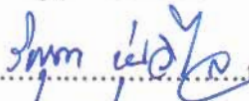
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระครูสุตกิจบริหาร)

กรรมการ

(รศ. (พิเศษ) ดร. วิชชุดา หุ่นวิไล)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อำนาจ เดชชัยศรี)

กรรมการ

(ผศ.ดร.วสิน กาญจนวนิชย์กุล)

กรรมการ

(ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูสุตกิจบริหาร

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.วสิน กาญจนวนิชย์กุล

กรรมการ

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒

ผู้วิจัย : พระนิพนธ์ เทวธมฺโม (แก้วแหวน)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระครูสุตกิจบริหาร ป.ธ.๔, พธ.บ., M.A., Pol.

: ผศ.ดร.วสิน กาญจนวณิชกุล ป.ธ.๕, พธ.บ., M.A. in Ed, Ph.D.

: ผศ.ดร. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ป.ธ.๓, พธ.บ., M.Ed., Ph.D.

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๑

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน และศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่แตกต่างกันในเรื่องเพศ และชั้นปี กับระดับความคิดเห็นต่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยได้ทำการศึกษาประชากร ๒ กลุ่ม คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน ๓๐ คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖ โดยได้สุ่มมาจำนวน ๖๘๗ คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามมี ๒ ประเภท ที่ใช้สอบถามครูผู้สอน และนักเรียน แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ เพื่อคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t - Test

ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็น ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร อยู่ในระดับสูง เช่น การสอนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ เลือกกิจกรรมโดยใช้เกณฑ์ความสนใจของนักเรียน มีการวางแผนและเตรียมการสอนตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งเลือกวิธีการสอนและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และปรับวัตถุประสงค์ที่เป็นนามธรรมให้เป็นเชิงพฤติกรรม ส่วนการประเมินผลด้านปัจจัยนำเข้านั้น พบว่าอยู่ในระดับสูง เช่น นักเรียนชอบทำกิจกรรมมากกว่าฟังบรรยาย ครูผู้สอนมีความสนใจและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา รวมทั้งครูแนะนำให้นักเรียนค้นคว้าเพิ่มเติม สำหรับการประเมินผลด้านกระบวนการสอนพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง เช่น มีการยกย่องนักเรียนที่ตั้งใจและสนใจวิชาพระพุทธศาสนา ครูสอนตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ เช่น จากง่ายไปหายาก และมีการจัดกิจกรรมวันสำคัญทาง

พระพุทธศาสนา รวมทั้งก่อนการสอนมีการกล่าวนำเข้าสู่บทเรียนทุกครั้ง เป็นต้น สำหรับการประเมินผลด้านผลผลิตจากการสอนนั้นพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง เช่น นักเรียนมีการพัฒนาจิตเพื่อช่วยเหลือเพื่อน โรงเรียน และครอบครัว นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดีและควบคุมอารมณ์ได้ รวมทั้งนักเรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวัน เป็นต้น นอกจากนั้นครูผู้สอนได้มีข้อเสนอแนะที่จะให้ครูผู้สอนวิชานี้บังเกิดผลดีที่สุดแก่นักเรียน คือ ครูควรสอนโดยเน้นฝึกปฏิบัติหรือลงมือกระทำร่วมกันอย่างแท้จริง เช่น การอาราธนาศีล ๕ วิธีการกราบ การไหว้ การประเคนของที่ถูกต้อง และจัดพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น เวียนเทียน ตักบาตร หรือวันสงกรานต์ เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในวัฒนธรรม และศาสนาของตนเอง

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖ ได้ประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร นักเรียนมีความคิดเห็นในระดับสูง เช่น ครูมีการกล่าวนำเข้าสู่บทเรียน ครูเตรียมการสอนตรงตามจุดมุ่งหมาย และครูมีการบอกจุดมุ่งหมายแก่นักเรียน รวมทั้งครูสอนเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ เป็นต้น การประเมินผลด้านปัจจัยนำเข้าพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง เช่น ครูมีความสนใจและตั้งใจสอน นักเรียนชอบทำกิจกรรมมากกว่าฟังบรรยาย และครูมีการถามนักเรียนขณะที่สอนอยู่เสมอ เป็นต้น การประเมินผลด้านกระบวนการสอนพบว่า อยู่ในระดับสูง เช่น นักเรียนแสดงความเคารพครูผู้สอนเป็นอย่างดี ครูที่สอนวิชาพระพุทธศาสนามีความกระตือรือร้นที่จะสอน และมีการสอนตามลำดับขั้นตอน เช่น จากง่ายไปหายาก เป็นต้น การประเมินผลด้านผลผลิตพบว่า อยู่ในระดับสูง เช่น นักเรียนตั้งใจตอบแทนพระคุณของพ่อ – แม่ ครู และโรงเรียน นักเรียนสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ เป็นต้น ผลการทดสอบสมมติฐาน ระหว่างเพศ กับความคิดเห็นพบว่า มีความแตกต่างกัน เช่น กิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูเตรียมมาสอนเรียนกันอย่างมีความสุข ครูมีการใช้สื่อการสอนที่น่าสนใจ ครูที่สอนมีเทคนิค ลีลาการสอนที่เข้าใจ และนักเรียนช่วยครูผลิตสื่อการสอน รวมทั้งครูมีการทดสอบก่อนสอน และนักเรียนยินดีช่วยงานทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระดับชั้น กับการประเมินผลการสอนพบว่า มีความแตกต่างกัน ได้แก่ ครูมีการกล่าวนำเข้าสู่บทเรียน สื่อต่าง ๆ ที่เตรียมมาสอนมีความทันสมัย ครูมีการถามนักเรียนขณะที่สอนอยู่เสมอ รวมทั้งครูที่สอนมีบุคลิกที่น่าเลื่อมใส ครูผู้สอนใจดีทุกคน และนักเรียนสามารถนำความรู้ไปสอปลายภาคได้ ส่วนในข้ออื่น ๆ ไม่มีความแตกต่างกัน

Thesis Title : The Assessment Of Buddhist Subjects Teaching In Basic Educational Institutions Of Bangkok Educational Service Area Office 2

Researcher : Phra Nipon Thewadhammo (Kaewwaen)

Degree : Master of Arts (Educational Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Phrakru Sutakitboriharn Pali 4, M.A., Pol.

: Asst. Prof. Dr. Wasin Kanjanawanitkun. Pali 5, B.A. M.A., Ph.D.

: Asst. Prof. Dr. Suddhipong Srivichai Pali 3, B.A., M.Ed., Ph.D.

Date of Graduation : 11 November 2008

ABSTRACT

The purpose of this research is to study the assessment of Buddhist Subjects Teaching undertaken by the teachers and also the comparison of the different factors in genders and year groups and levels of opinion in the Buddhist Subjects Teaching. The researcher had studied 2 groups of population, the 30 Buddhist subject teachers and 687 secondary pupils at random. The resources for this research were of 2 types of questionnaire, one for the teachers and another one for the pupils. After gathering those questionnaires, they were taken to be analyzed and compiled by computer for the statistical calculations such as percentage, mean, standard deviation and t - Test.

According to the results of the research, it is found that the teachers' point of view about the curriculum was in the high range. The pupils were the priority in teaching. The activities were chosen by the pupils' interest. The lesson plan and the preparation had been followed according to the teaching's aim. The teaching method was suitable for the year group's age. The suitable activities for each year group has been provided and the teachers adjusted the ideal purpose to be the actual practice. For the part of the incoming resource assessment, it was in the high range. The pupils preferred the activities to the lecture. The teachers were interested and had a positive view in Buddhist subject teaching. The teacher's consultation had been given to the pupils for further research. For the teaching system assessment, it was in the high range. The hardworking pupils were held in esteem. The teachers followed the step-by-step teaching

procedure. The religious activities were provided on the important Buddhist days and the teachers always had given the introduction before the lesson started. For the teaching result assessment, it was in the high range. The pupils had the mental development in helping friends, school and families. They had good thought in Buddhist subject as well as good mental health and emotional control. They had ability in adapting all the knowledge received in their daily life. Besides, for the best results, the teachers also gave comments that they themselves should concentrate on the real cooperative practice such as to request a monk to give a sermon, how to pay respect, how to present food to a monk, and any activities occurring on the religious days like light-waving rite, offering food to a monk or the events on the Songkran Day. These were for the pupils to be proud of and see the values of their own culture and religion.

The results of the research showed that the secondary pupils assessed the Buddhist Subjects Teaching in the high range. The teachers had the introduction before the lesson began. There was a well-prepared lesson plan that was right to the teaching's aim. The teachers informed their classes the target of teaching and paid more attention to the theory than the practice. For the incoming resource assessment, it was in the high range. The teachers were interested in and paid attention to teaching. The pupils preferred the activities to the lecture and the teachers always questioned their class students while teaching. For the teaching system assessment, it was in the high range. The pupils paid good respect to their teachers. The Buddhist subject teachers had the enthusiasm in their works and followed the step-by-step teaching procedure. For the teaching result assessment, it was in the high range. The pupils tended to be grateful to their parents, teachers and school as well as they could bring the Dhamma to lead their daily lives. The result of the hypothesis test showed the difference between genders and opinions. The activities prepared by teachers were great. The interesting teaching aids had been used and the pupils took parts in producing them, too. The teachers had the stimulating teaching techniques. The pre-test had been given out. The pupils were glad to help the religious works. There were also some differences in the comparative result between the year groups and the teaching assessment. The teachers gave the introduction before the teaching started. They provided modern teaching aids and always raised queries during lesson. Every teacher was kind and had good personality. The pupils could apply their knowledge to the final examination. For the rest of the research, there was no difference among each topic.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยขอ
ระบุนามไว้เพื่อแสดงความขอบคุณดังต่อไปนี้

พระครูสุตกิจบริหาร ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.วสิน กาญจน
วนิชย์กุล และผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลา
ช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขออนุโมทนาขอบคุณ โยมอาจารย์โพธิเนศ - โยมอาจารย์แม่วิมล ต่วนชะเอม
อาจารย์อัปสรฤดี จันทศิริคุณ อาจารย์คำพูน เอกจัน คร.อรินทร์ น่วมถนอม อาจารย์กัลยา ลอยพะ
โยม คณะครู – อาจารย์ โรงเรียนบางกะปิ คุณสายทิพย์ จอนเจดสิน คุณจันทร์ฉาย จามะริก
และครอบครัว ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และคอยให้กำลังใจ
ตลอดจนให้ความรู้ทั้งด้านวิชาการ และประสบการณ์ในการทำงานทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลง
ด้วยดี นอกจากนี้ คุณกำพล วรรณะอรอด คุณศิรินารถ พนาพิศาล และคุณวรมิตร พนาพิศาล
ที่ได้ถวายปัจจัยสำหรับเป็นทุนในการศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ จึงขอปัญญา บารมี จงบังเกิดมีแก่
ทุกท่านด้วย

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่คณะครุศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่าน ที่ช่วยเหลือในเรื่องของเอกสารข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์
ตลอดจนให้ความรู้ทางด้านวิชาการ และประสบการณ์ในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ทำให้สำเร็จ
ลงด้วยดี

ความดีงามที่เกิดขึ้นจากวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาแด่พระรัตนตรัย ที่พึง
อันประเสริฐ และน้อมบูชาพระคุณแด่ คุณพ่อคุณแม่ - คุณแม่พันธ์ แก้วแหวน ผู้เป็นบุพการี
ถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ลูกมาตลอดชีวิต ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ผู้ให้กำลังใจ กำลังใจ และ
กำลังสติปัญญาผู้วิจัยจบจนกระทั่งบัดนี้.

พระนิพนธ์ เทวธมโม (แก้วแหวน)

๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	น
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฏ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ สมมติฐานการวิจัย	๖
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๖
๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๘
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๐
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๑
๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผล	๑๑
๒.๑.๑ ความหมาย	๑๒
๒.๑.๒ ปรัชญาการประเมินผลทางการศึกษา	๑๔
๒.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล	๑๕
๒.๑.๔ จุดมุ่งหมายของการประเมินผลการสอน	๑๘
๒.๑.๕ หลักทั่วไปของการประเมินผลการเรียนรู้	๑๙
๒.๑.๖ แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลการสอน	๒๑
๒.๑.๗ แนวคิดเกี่ยวกับการสอน และประเมินประสิทธิภาพการสอน	๒๖
๒.๑.๘ รูปแบบการประเมินผลแบบจำลองซิปป์	๒๙

๒.๒ แนวคิดการจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา	๓๕
๒.๒.๑ พัฒนาการของหลักสูตรการเรียนรู้พระพุทธศาสนา	๓๕
๒.๒.๒ รายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษา	๔๑
๒.๒.๓ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา	๔๕
๒.๒.๔ บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา	๕๓
๒.๒.๕ บทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา	๕๖
๒.๓ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๗
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๖๗
๓.๑ ศึกษาค้นคว้า แนวคิด และทฤษฎี	๖๗
๓.๒ ประชากรที่ศึกษา	๖๗
๓.๓ เทคนิคและวิธีการสุ่มตัวอย่าง	๖๘
๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๙
๓.๕ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๗๐
๓.๖ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๑
๓.๗ การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล	๗๒
๓.๘ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๓
๓.๙ การกำหนดค่าของตัวแปร	๗๕
๓.๑๐ การนำเสนอผลการวิจัย	๗๖
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๗
ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖	๗๘
ตอนที่ ๒ ลักษณะการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน	๘๑
ตอนที่ ๓ การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	๘๘
ตอนที่ ๔ ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖	๑๐๐
ตอนที่ ๕ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	๑๐๑
ตอนที่ ๖ การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง ๔ ด้านของนักเรียน	๑๐๕
ตอนที่ ๗ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	๑๑๕

บทที่ ๕ สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	๑๔๐
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๔๐
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๔๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๔๘
บรรณานุกรม	๑๕๐
ภาคผนวก	๑๕๔
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	๑๕๕
ภาคผนวก ข หนังสือราชการที่ออกระหว่างการวิจัย	๑๕๕
ภาคผนวก ค แบบสอบถาม	๑๖๒
ประวัติผู้วิจัย	๑๗๕

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑ แสดงจำนวนโรงเรียน ครู และนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	๖๕
๒ จำนวนและร้อยละของครูผู้สอน จำแนกตามเพศ	๗๘
๓ จำนวนและร้อยละของครูผู้สอน จำแนกตามอายุ	๗๘
๔ จำนวนและร้อยละของครูผู้สอน จำแนกตามวุฒิการศึกษา	๗๙
๕ จำนวนร้อยละและค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของครูผู้สอน จำแนกตามเวลาในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	๗๙
๖ จำนวนและร้อยละของครูผู้สอน จำแนกตามระดับชั้นมัธยมศึกษาที่สอน	๘๐
๗ จำนวนและร้อยละของครูผู้สอน จำแนกตามการเข้ารับการอบรมการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	๘๑
๘ จำนวนและร้อยละของครูผู้สอน โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	๘๑
๙ จำนวนร้อยละ ลักษณะในการประเมินของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา	๘๒
๑๐ จำนวนร้อยละ วิธีการประเมินที่ใช้ในการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา	๘๒
๑๑ จำนวนร้อยละ หลักในการประเมินที่ครูใช้ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	๘๓
๑๒ จำนวนร้อยละ แนวทางในการประเมินการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา	๘๓
๑๓ จำนวนร้อยละ วิธีที่ใช้ในการประเมินของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา	๘๔
๑๔ จำนวนร้อยละ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา	๘๔
๑๕ จำนวนร้อยละ เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา	๘๕
๑๖ จำนวนร้อยละ จุดมุ่งหมายในการประเมินของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา	๘๕
๑๗ จำนวนร้อยละ การนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาการสอน	๘๖
๑๘ จำนวนร้อยละ การใช้เครื่องบันทึกเสียง หรือวีดิทัศน์อัดขณะทำการสอน	๘๖
๑๙ จำนวนร้อยละ การให้นักเรียนประเมินความพึงพอใจต่อการสอน	๘๗
๒๐ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	๘๘
๒๑ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประเมินปัจจัยนำเข้า	๙๑
๒๒ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประเมินกระบวนการสอน	๙๔
๒๓ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประเมินผลผลิต	๙๗

ตารางที่	หน้า
๒๔ จำนวนและร้อยละของนักเรียน จำแนกตามเพศ	๑๐๐
๒๕ จำนวนและร้อยละของนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖	๑๐๐
๒๖ จำนวนและร้อยละของนักเรียน จำแนกตามการเข้ารับการอบรม	๑๐๑
๒๗ จำนวนร้อยละของนักเรียน จำแนกตามสถานที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนาที่ควรใช้	๑๐๑
๒๘ จำนวนร้อยละของนักเรียน จำแนกตามความสนใจในวิชาพระพุทธศาสนา	๑๐๒
๒๙ จำนวนร้อยละของนักเรียน จำแนกตามความสนใจวิชาพระพุทธศาสนาทุกฝ่าย	๑๐๒
๓๐ จำนวนร้อยละ แบบของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาที่นักเรียนชอบมากที่สุด	๑๐๓
๓๑ จำนวนร้อยละ วิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่นักเรียนชอบมากที่สุด	๑๐๓
๓๒ จำนวนร้อยละ วิธีประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่นักเรียนชอบมากที่สุด	๑๐๔
๓๓ จำนวนร้อยละ เหน้ทำในการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่นักเรียนคิดว่าควรใช้	๑๐๔
๓๔ จำนวนร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประเมินวัตถุประสงค์	๑๐๕
๓๕ จำนวนร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประเมินปัจจัยนำเข้า	๑๐๘
๓๖ จำนวนร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประเมินกระบวนการสอน	๑๑๒
๓๗ จำนวนร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประเมินผลผลิต	๑๑๖
๓๘ เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จำแนกตามเพศ	๑๑๙
๓๙ เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ด้านปัจจัยนำเข้าจำแนกตามเพศ	๑๒๑
๔๐ เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ด้านกระบวนการสอนจำแนกตามเพศ	๑๒๔
๔๑ เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ด้านผลผลิตจากการสอน จำแนกตามเพศ	๑๒๗
๔๒ เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จำแนกตามระดับชั้น	๑๓๐
๔๓ เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ด้านปัจจัยนำเข้าจำแนกตามระดับชั้น	๑๓๒
๔๔ เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ด้านกระบวนการสอน จำแนกตามระดับชั้น	๑๓๕
๔๕ เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ด้านผลผลิตจากการสอน จำแนกตามระดับชั้น	๑๓๘

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
๑ แสดงรายชื่อสถานศึกษา	๓
๒ แสดงรายละเอียดวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	๔๕
๓ แสดงรายละเอียดวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	๔๘
๔ แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย	๖๕
๕ แสดงรายชื่อโรงเรียนในสหวิทยาเขตเสรีไทย	๖๗

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อ้างอิงโดยระบบ ชื่อคัมภีร์ ภาษา ลำดับเล่ม ข้อที่ และหน้า เช่น ที.สี. (ไทย) ๑๑/๓๑๓/๒๕๕ หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๑ ข้อที่ ๓๑๓ หน้า ๒๕๕ โดยได้กล่าวถึงแหล่งที่มา /เล่ม /ข้อ และหน้าตามลำดับ

พระสุตตันตปิฎก

อักษรย่อ พระสุตตันตปิฎก

ที.สี.	หมายถึง	พระสุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม.	หมายถึง	พระสุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	หมายถึง	พระสุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ส.นิ.	หมายถึง	พระสุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	นิทานวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ญก.	หมายถึง	พระสุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉักกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตุต.	หมายถึง	พระสุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
ข.ป.	หมายถึง	พระสุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ปฐิสัมภิตามรรค	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาได้เข้ามาสู่ประเทศไทย โดยพระโสณะกับพระอุตระเป็นครั้งแรกที่สุวรรณภูมิ นับเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๒๕๐๐ ปี มาแล้ว จนสังคมไทยมีลักษณะที่โดดเด่นเป็นสังคมของชาวพุทธอย่างแท้จริง กล่าวคือ ประชาชนชาวไทยได้อาศัยหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต การช่วยเหลือเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ชอบทำบุญให้ทาน รู้จักเสียสละมีเมตตา กรุณา มีใจรักอิสระ มีไมตรีต่อคนแปลกหน้า หรือแม้แต่ชาวต่างประเทศก็ยิ้มแย้มแจ่มใสให้ จนได้สมัญญาว่า “สยามเมืองยิ้ม” หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมให้ชาวไทยมีรากฐานทางศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมทางจิตใจ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางและโรงเรียนก็เคยอยู่คู่กับวัดมาก่อน เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ช่วยอบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนดีมีศีลธรรมตลอดมา

แต่ในยุคของกระแสโลกาภิวัตน์ ประเทศไทยต้องเผชิญกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ซึ่งมีผลกระทบทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการยึดมั่นอยู่ในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และนับวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นดังจะเห็นได้ว่ามีปัญหาทางสังคมมากมายทั้งในด้านอบายมุข ความขัดแย้ง การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นวัยที่อ่อนไหวได้ง่าย เมื่อความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของตะวันตกเข้ามาอย่างขาดการกั้นกรอง และไม่มีจิตจำกัดทำให้ความเจริญด้านวัตถุแผ่ขยายเข้ามาสู่ประเทศไทย ทำให้ประชาชนสนใจในวัตถุ ขาดการใส่ใจในด้านจิตใจ สภาพจิตใจของชาวไทยกับตกต่ำและขาดการพัฒนาคุณภาพของจิต หรือขาดศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของคนไทย ลุ่มหลงในวัตถุ ดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “...สังคมไทยปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุเป็นอย่างมาก แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวหาได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขที่แท้จริงของคนไทยไม่ คนนิยมวัตถุหรือวัตถุนิยมมากขึ้น มีกิเลสมากขึ้น และสิ่งที่ขาดคือศีลธรรม สภาพสังคมฟอนเฟะเพราะรับอิทธิพลอารยธรรมตะวันตก

ที่แพร่หลายเข้ามามากเกินไป และคนไทยรับเอาโดยไม่มีการพิจารณา...”^๑ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ ดร. ระวี ภาวิไล ที่กล่าวไว้ว่า “...เมืองไทยในปัจจุบันจิตใจผู้คนสับสน อลเวง ขาดรากฐานอารยธรรมมั่นคง วัฒนธรรมปนเป หันเห ตามยถากรรม รวนเร เลิกไม่ถูก เดี่ยวจะตามฝรั่ง เดี่ยวจะถอยหลังเข้าคลอง “ชีวิตบัดซบ” ไร้คุณค่าและความหมาย ชีวิตลดราคา ปลิดง่าย ๆ ไร้เหตุผล...”^๒

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงปัญหาของสังคมที่ขาดจริยธรรมกำลังนำไปสู่ความล้มเหลวว่า “...สุดท้ายก็คือประเทศไทยปัจจุบันนี้มีอบายมุขมาก อบายมุขมากก็ไปสัมพันธ์กับเรื่องความฟุ้งเฟ้อ... ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีอบายมุขแพร่หลายในด้านต่าง ๆ มาก การติดยาเสพติดก็ระบาดทั่วไป โดยเฉพาะการที่เด็กวัยรุ่นมีปัญหาในเรื่องเหล่านี้ จะทำให้สังคมทรุดโทรมมาก...”^๓

สภาพปัญหาทางสังคมของไทย คือขาดการมีคุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรม ดังเป็นที่ประจักษ์อยู่ทั่วไป จึงเป็นภาระหน้าที่ของรัฐบาล หน่วยงานราชการและเอกชนรวมทั้งสถาบันทางพระพุทธศาสนา จะต้องร่วมมือร่วมใจกันที่จะสกัดกั้นหรือป้องกัน รวมทั้งหาทางแก้ไขปัญหาเหล่านี้ เพราะถ้าปล่อยทิ้งไว้ปัญหาทางสังคมที่เสื่อมโทรมจากคุณธรรม ก็ย่อมขยายไปสู่ปัญหาทางเศรษฐกิจ การเมือง และสภาพแวดล้อมอย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในช่วง ๕ ปี ข้างหน้าไว้เป็นยุทธศาสตร์ข้อที่ ๑ คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่วัยเด็กให้มีความรู้พื้นฐานเข้มแข็ง มีทักษะชีวิต พัฒนาสมรรถนะ ทักษะของกำลังแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการ พร้อมก้าวสู่โลกของการทำงานและการแข่งขันอย่างมีคุณภาพ สร้างและพัฒนากำลังคนที่เป็นเลิศโดยเฉพาะในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์ความรู้ ส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดการองค์ความรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น

^๑พุทธทาสภิกขุ, ท่านพุทธทาสกับการศึกษา, วารสารครูศาสตร์, ๑๑ (๒) : มกราคม ๒๕๒๕, หน้า ๕๐.

^๒ระวี ภาวิไล, การศึกษาเพื่ออยู่เย็นเป็นสุข และบทความอื่น ๆ, (เชียงใหม่ : ทิพย์เนตรการพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๔๕.

^๓พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), การพัฒนาจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๒๘), หน้า ๑๓.

และองค์ความรู้สมัยใหม่ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงประเทศ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม^๔

ในยุทธศาสตร์การพัฒนานี้ มุ่งหวังที่จะให้หน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชนได้นำไปพัฒนาเพื่อให้ชาวไทยทุกสาขาอาชีพและทุกระดับ ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาคนให้มีคุณภาพโดยยึดมั่นในคุณธรรม โดยให้การศึกษาเรียนรู้ด้านอาชีพควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมตลอดชีวิต เพราะ “คน” เป็นศูนย์แห่งการพัฒนาทุกชนิด นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยังได้กำหนดยุทธศาสตร์ข้อที่ ๕ เพื่อให้มีการบริหารจัดการประเทศโดยยึดหลักธรรมาภิบาลไว้ว่า ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ มุ่งเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคมอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้าง และพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทย โดยสร้างกระบวนการเรียนรู้ ปลุกฝังจิตสำนึก ค่านิยมวัฒนธรรมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลแก่เยาวชน และประชาชนทุกระดับ อย่างต่อเนื่องจริงจัง พร้อมทั้งพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำประชาธิปไตยที่มีคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล^๕ ในสังคมทุกระดับเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม ตลอดจนวางรากฐานกระบวนการประชาธิปไตยโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การที่จะให้ประชาชนมีคุณธรรมและมีคุณภาพนั้น รากฐานแห่งการพัฒนาที่สำคัญคือการให้ความสำคัญกับสถาบันการศึกษาและสถาบันครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่จะปลูกฝังคุณธรรมให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งนับว่ามีอิทธิพลโดยตรงต่อเด็กและเยาวชน เมื่อเด็กและเยาวชนได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันขั้นแรกแล้วก็จำเป็นต้องเข้าสู่สถาบันขั้นที่สอง คือสถาบันการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นสถาบันขั้นพื้นฐานของการศึกษาและวิชาชีพเพื่อนำไปใช้ในการทำงานและการมีชีวิตประจำวัน ซึ่งทุกสถาบันการศึกษาจะต้องมีการสอนศีลธรรม จริยธรรม ควบคู่ไปกับการสอนวิชาการและวิชาชีพด้วย พร้อมทั้งให้ครูทุกท่านได้สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมในการสอนวิชาอื่น ๆ ด้วย

การศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนาสติปัญญา อารมณ์ สังคมและทักษะชีวิตของทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ มีความสามารถที่จะประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและด้วยความภาคภูมิใจ โดยเน้นพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความรู้คู่คุณธรรม โดยเฉพาะการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาที่อยู่กึ่งกลางระหว่าง ช่วงชั้นที่ ๑ – ๒ กับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงที่มีความสำคัญต่อการศึกษาระดับสูงที่ต้องมีหลักธรรมทาง

^๔สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๐), หน้า ๓๒.

^๕พ.ป. (ไทย) ๓๒/๔๑๒/๖๓.

พระพุทธศาสนายึดมั่นในการเรียน และการดำรงชีวิตในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่แผ่กระจายแบบไร้พรมแดน ดังนั้นกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตลอดมา เพื่อให้สถาบันการศึกษาในระดับนี้ได้นำหลักธรรม คือวิชาพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนให้กับนักเรียนอย่างแท้จริง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔^๖ โดยให้จัดทำหลักสูตรแกนกลางของสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่ทุกโรงเรียนสามารถนำไปใช้ร่วมกัน สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๗ วรรคแรกที่กำหนดให้มีการจัดทำ “หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ” เนื่องจากสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาจะทำให้ผู้เรียนมี “ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ” จึงจำเป็นต้องทำหลักสูตรแกนกลางของสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาไว้ด้วย และเมื่อได้หลักสูตรแกนกลางของสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาแล้ว สถานศึกษาแต่ละแห่งก็สามารถนำไปใช้เป็นแกนกลางสำหรับเพิ่มเติมเนื้อหาด้านพระพุทธศาสนา “ในส่วนของที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

การนำแนวคิดเกี่ยวกับการนำแนวทางพระพุทธศาสนาใช้ในการเรียนการสอน ขึ้นอยู่กับความตระหนักในความสำคัญและความร่วมมืออย่างจริงจังของครูในโรงเรียน ดังนั้นการจัดการศึกษาต้องดำเนินการพัฒนาครูภายในโรงเรียนให้พร้อมในด้านต่อไปนี้

๑) ส่งเสริมให้ครูศึกษาหลักธรรมคำสอนปรัชญาทางศาสนา โดยให้ความสนใจเข้าใจอย่างถ่องแท้

๒) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูปฏิบัติตามแนวทางพระพุทธศาสนาให้ครบทั้ง ๓ ประการ ได้แก่ มีความรู้ (ปริยัติ) การฝึกฝน (ปฏิบัติ) และการประเมิณผลการปฏิบัติ หรือผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ (ปฏิเวธ)^๗

๓) ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

^๖กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๖), หน้า คำนำ.

^๗ที.ป.า. (ไทย) ๑๑/๓๑๓/๒๕๕.

- ๔) ส่งเสริมให้ครูประเมินผลและรายงานผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง
- ๕) ส่งเสริมให้ครูประเมินผลและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนและชุมชน
- ๖) ยกย่องชมเชยและให้ขวัญกำลังใจแก่ครูที่ประพฤติดี เป็นแบบอย่างที่ดี

จากสภาพปัญหาสังคม สาเหตุและผลกระทบจากการขาดคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งผลการวิจัยดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นทุก ๆ วัน รัฐบาลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบต่างมุ่งเน้นที่จะพัฒนาคุณภาพของเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดี และคนเก่ง ในขณะเดียวกันจึงได้เน้นการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้แข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น รวมทั้งได้ให้มีการประเมินผลด้วยว่า นักเรียนมีความรู้และความสามารถนำหลักธรรมไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้หรือไม่เพียงไร โดยเฉพาะในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ ซึ่งถือว่าเป็นเขตที่อยู่ในเมืองหลวง มีความเจริญก้าวหน้าทาง วัตถุอย่างมาก มีสภาพแวดล้อมหรือมีปัจจัยเสี่ยงต่อพฤติกรรมของนักเรียนที่จะนำไปสู่ปัญหาสังคม โรงเรียนและประเทศชาติได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยในฐานะที่สนใจในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ของ เด็กและเยาวชน จึงตัดสินใจศึกษาวิจัยเรื่องนี้ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน มีการสอนการประเมินผลในลักษณะใดบ้าง ผลการประเมินเป็นอย่างไรและได้มีการนำ ผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนหรือไม่เพียงใด รวมทั้งนักเรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ มีประสบการณ์ และสามารถนำหลักธรรมอะไรบ้างไปใช้ในชีวิตรประจำวัน เพราะการ สอนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นการสอนที่มุ่งเน้นทางด้านนามธรรมเป็นสำคัญ จึงมีความจำเป็นอย่าง ยิ่งที่จะต้องใช้กระบวนการของการประเมินผลการสอนทั้งในด้านการประเมินวัตถุประสงค์ของการ สอน การใช้สื่อการสอน เทคนิคและวิธีการสอน พฤติกรรมของนักเรียน ความสนใจในการเรียน และประเมินผลลัพท์ คือการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตรประจำวันเป็นต้น ซึ่งจะต้องวิจัยในประเด็น เหล่านี้ เพื่อจะได้นำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการสอนวิชา พระพุทธศาสนา ให้เจริญก้าวหน้าและเป็นประโยชน์กับนักเรียนโดยตรงต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน ในสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่แตกต่างกันในเรื่อง เพศ และ ชั้นปี กับระดับ ความคิดเห็นต่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

๑.๓ สมมติฐานการวิจัย

๑.๓.๑ นักเรียนที่มีเพศแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

๑.๓.๒ นักเรียนระดับชั้นปีแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งมีตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ดังนี้

๑.๔.๑.๑ ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพของนักเรียน

๑) เพศ

๒) ระดับชั้นของนักเรียน

๑.๔.๑.๒ ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน ทฤษฎี CIPP Model ๑) การประเมินวัตถุประสงค์ ๒) การประเมินปัจจัยนำเข้า ๓) การประเมินกระบวนการสอนและ ๔) การประเมินผลผลิต

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑.๔.๒.๑ ประชากรที่เป็นครูผู้สอน คือครูที่ทำหน้าที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๓ – ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๒ จำนวนครูทั้ง ๒ โรงเรียน มีดังนี้

๑) โรงเรียนบางกะปิ มีครูจำนวน ๑๕ คน

๒) โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ มีครูจำนวน ๑๕ คน

รวมครูที่รับผิดชอบในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน ๓๐ คน โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทั้งหมดคือ ๓๐ คน โดยไม่มีการสุ่ม เพื่อต้องการได้ข้อมูลหรือความคิดเห็นของครูทุก ๆ คน ซึ่งจะมีคุณค่าทางวิชาการมากยิ่งขึ้น

๑.๔.๒.๒ ประชากรที่เป็นนักเรียน คือนักเรียนทั้งชาย และหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๓ - ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ จำนวนนักเรียนทั้ง ๒ โรงเรียนมี ๖,๕๕๕ คน

๑.๔.๒.๓ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน ได้แก่ นักเรียนทั้งชาย และหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๓ - ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ ซึ่งได้มาโดยการใช้สูตรคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan ปรากฏผลดังนี้

๑) นักเรียนโรงเรียนบางกะปิ มีจำนวน ๓,๑๕๔ คน จากการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan ได้ ๓๔๑ คน

๒) นักเรียนโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ มีจำนวน ๓,๓๙๑ คน จากการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan ได้ ๓๔๖ คน

รวมจำนวนนักเรียน ๖,๕๕๕ คน รวมนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ๖๘๗ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

เป็นการศึกษาเฉพาะโรงเรียนมัธยมศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ คือสหวิทยาเขต เสรีไทย รวม ๒ โรงเรียน คือ

ที่	โรงเรียน	สถานที่ตั้ง
๑	โรงเรียนบางกะปิ	แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๒๔๐
๒	โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒	แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๒๓๐

แผนภูมิที่ ๑ แสดงรายชื่อสถานศึกษา

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยประมาณ ๘ เดือน
คือระหว่างเดือน ธันวาคม ๒๕๕๐ - กรกฎาคม ๒๕๕๑ ดังนี้

๑.๔.๔.๑ วางแผนและเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์รวมทั้งปรับปรุงแก้ไข

ประมาณ ๓ เดือน

๑.๔.๔.๒ สร้างเครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูล ประมาณ ๒ เดือน

๑.๔.๔.๓ วิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงานการวิจัย ประมาณ ๒ เดือน

๑.๔.๔.๔ ปรับปรุงแก้ไขและเข้าปกเย็บเล่ม ประมาณ ๑ เดือน

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีศัพท์ที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัย และเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย
ผู้วิจัยจึงให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

๑.๕.๑ การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง กระบวนการหรือ
เทคนิคที่ใช้ในการพิจารณาตัดสิน ดีราคา หรือกำหนดระดับคุณค่าของข้อมูลที่ได้จากการวัดโดย
เทียบกับเกณฑ์ หรือจุดหมายที่กำหนดไว้

๑.๕.๒ พระพุทธศาสนา หมายถึง หลักธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้าที่ทรงประกาศพระศาสนา หรือเทศนาสั่งสอนมา ๔๕ ปี รวม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ โดย
แบ่งออกเป็นพระวินัยปิฎก ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ พระสุตตันตปิฎก ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์
และพระอภิธรรม ๔๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์

๑.๕.๓ วิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง หลักสูตรหรือเนื้อหาสาระของ
พระพุทธศาสนาที่กำหนดไว้ให้นำมาสอนแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖

๑.๕.๔ การสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของครูผู้สอน ซึ่งเริ่มตั้งแต่การ
วางแผน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และการควบคุมปฏิริยาต่าง ๆ ของ
ครู รวมทั้งการตัดสินใจ การวัดผล และการปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๑.๕.๕ ความคิดเห็นในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง การแสดงความรู้สึ
นึกคิดเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่นักเรียนได้รับจากการสอนของครู ซึ่งได้แก่ การเข้า
รับการอบรมจริยธรรม สถานที่ที่ใช้ในการสอน ความสนใจในวิชาพระพุทธศาสนา รูปแบบการ
สอนของครู วิธีการสอนและการประเมิน รวมทั้งเกณฑ์ในการประเมินผลด้วย

๑.๕.๖ ลักษณะการประเมินผลการสอน หมายถึง การที่ครูมีกระบวนการ หลักการ หรือวิธีการที่ใช้ในการประเมินผลการสอนของตนเอง เช่น ประเมินวัตถุประสงค์ของการสอน ลักษณะและวิธีการประเมินผล รวมทั้งประเมินความพึงพอใจของนักเรียนด้วย

๑.๕.๗ การประเมินผลด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือบริบท หมายถึง การแสดงความคิดเห็นหรือการประเมินวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาวิชา ระยะเวลา การวางแผนและเตรียมการสอน การเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน เป็นต้น

๑.๕.๘ การประเมินผลด้านปัจจัยนำเข้า หมายถึง การแสดงความคิดเห็นหรือการประเมินสิ่งที่จะช่วยให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาประสบผลสำเร็จด้วยดี เช่น การจัดสรรงบประมาณ ความสนใจของคณะครู ผู้บริหาร คุณสมบัติและวุฒิของครูผู้สอน ความสนใจพฤติกรรมและความรู้พื้นฐานของนักเรียน กิจกรรมและสื่อต่าง ๆ ที่นักเรียนชอบ การนิมนต์พระภิกษุมาร่วมช่วยสอน และแบบของการสอน เป็นต้น

๑.๕.๙ การประเมินผลด้านกระบวนการสอน หมายถึง การแสดงความคิดเห็นหรือการประเมินผล หลักการ ขั้นตอน หรือเทคนิคและลีลาต่าง ๆ ในการสอน เช่น การนำเข้าสู่บทเรียน สอนจากง่ายไปหายาก การสอนที่เร้าใจ การตอบข้อสงสัย การนั่งสมาธิ และการทำรายงาน การพาไปทัศนศึกษา การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การยกย่อง และการสรุปการสอนก่อนหมดเวลา เป็นต้น

๑.๕.๑๐ การประเมินผลด้านผลผลิต หมายถึง การแสดงความคิดเห็นหรือการประเมินผลเพื่อพิจารณาและดูผลสำเร็จของการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในลักษณะต่าง ๆ เช่น ประเมินก่อนและหลัง แบบหรือเครื่องมือที่ใช้ประเมิน การนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข ดูพฤติกรรมของนักเรียน ความรู้และความเข้าใจในหลักธรรม ทศนคติต่อพระพุทธศาสนา การนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน การควบคุมอารมณ์และการพัฒนาจิตเพื่อช่วยเหลือเพื่อน โรงเรียน และสังคม เป็นต้น

๑.๕.๑๑ นักเรียน หมายถึง เยาวชนหญิง และชายที่เข้ามาเรียนในโรงเรียนของรัฐบาล ช่วงชั้นที่ ๓ – ๔ ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖

๑.๕.๑๒ ครู หมายถึง ครูที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๓ – ๔ ของโรงเรียนรัฐบาล

๑.๕.๑๓ สหวิทยาเขต หมายถึง การจัดรวมโรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียงกันเข้าด้วยกัน โดยมีการบริหารจัดการปัจจัยการบริการร่วมกันเพื่อให้ทุกโรงเรียนมีมาตรฐานและคุณภาพใกล้เคียงกัน

๑.๕.๑๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง หน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่ในสังกัด และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖

๑.๕.๑๕ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ ได้อย่างถูกต้อง

๑.๖.๒ ทำให้ทราบปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อระดับความคิดเห็นในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ ได้อย่างแท้จริง

๑.๖.๓ นำผลการวิจัยไปเสนอผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้อง เพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามความเหมาะสมต่อไป

๑.๖.๔ นำผลการวิจัยไปประชาสัมพันธ์ หรือเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ โดยจัดพิมพ์เป็นรายงานผลการวิจัยที่สมบูรณ์ เป็นต้น

๑.๖.๕ ผลงานวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖ ของสหวิทยาเขต เสรีไทยโดยตรง และสหวิทยาเขตอื่น ๆ ด้วย

๑.๖.๖ ผลงานวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ และโรงเรียนมัธยมศึกษาอื่น ๆ ได้ โดยนำมาพัฒนาการสอนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวความคิดในการดำเนินการวิจัย ซึ่งมีหัวข้อดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผล

๒.๑.๑ ความหมาย

๒.๑.๒ ปรัชญาการประเมินผลทางการศึกษา

๒.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล

๒.๑.๔ จุดมุ่งหมายของการประเมินผลการสอน

๒.๑.๕ หลักทั่วไปของการประเมินผลการเรียน

๒.๑.๖ แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลการสอน

๒.๑.๗ แนวคิดเกี่ยวกับการสอน และประเมินประสิทธิภาพการสอน

๒.๑.๘ รูปแบบการประเมินผลแบบจำลองชิปปี้

๒.๒ แนวคิดการจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา

๒.๒.๑ พัฒนาการของหลักสูตรการเรียนรู้พระพุทธศาสนา

๒.๒.๒ รายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษา

๒.๒.๓ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา

๒.๒.๔ บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา

๒.๒.๕ บทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา

๒.๓ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๕๒ ได้กำหนดให้ กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง ดังนั้นการประเมินผลการสอนของคณาจารย์ที่เชื่อถือได้ อันเป็นการตรวจสอบคุณภาพงานของคณาจารย์ ทำ

ให้ทราบข้อมูลป้อนกลับ (Feedback data) สำหรับการพิจารณาคัดเลือกหรือหาทางเลือก รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น^๑

๒.๑.๑ ความหมาย

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประเมิน หมายถึง กะประมาณค่า หรือราคาที่จะเป็น เช่น ประเมินราคา การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การพิจารณาและวัดคุณค่าของกิจกรรมใด ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น ประเมินผลการสัมมนา ประเมินผลการปฏิบัติงานในรอบปีของบริษัท ส่วนในด้านการศึกษา หมายถึง การวัดคุณค่า หรือผลความก้าวหน้าทางการศึกษา เช่น การสอบไล่เป็นวิธีประเมินผลการศึกษาวิธีหนึ่ง^๒

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการประเมินผลไว้ในลักษณะที่เหมือน ๆ กัน หรือแตกต่างกันบ้าง ดังต่อไปนี้

Hamachek, D. ได้กล่าวว่า การประเมินการสอนจะช่วยให้ครูตัดสินใจว่าการจัดการเรียนการสอนของครูเป็นที่พอใจหรือไม่ มีปัญหาอะไร ครูอาจทำการประเมินเป็นระยะ ๆ หรือประเมินเมื่อเสร็จสิ้นการเรียนการสอนก็ได้ แต่การประเมินเป็นระยะระหว่างการสอนจะช่วยบอกปัญหาที่เกิดขึ้นและสามารถแก้ไขได้ในทันที ส่วนการประเมินสรุปจะบอกภาพรวมของการเรียนการสอนและระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ด้วย^๓

Chuska, K.R. ได้กล่าวว่า การประเมินผลมีความหมายมากสำหรับครู เพราะการประเมินขณะสอนจะช่วยให้ครูได้ข้อมูลสารสนเทศอย่างหลากหลายเกี่ยวกับการสอนของครู และการเรียนรู้ของเด็กที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ทำให้ครูสามารถบอกความก้าวหน้าและการพัฒนาของเด็กทางด้านทักษะกระบวนการได้ รู้ถึงความสามารถในการประยุกต์ความรู้ การคิดและรวมไปถึงประสิทธิภาพการสอนของครู^๔

^๑กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.

^๒ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๖๔.

^๓Hamachek, D. **Psychology in teaching, learning and growth**. 5th ed Boston. Allyn and Bacon. 1995. pp. 375 – 376.

^๔Chuska, K.R. **Improving classroom questions**. Indiana : Phi Delta Kappa Educational Foundation. 1995. p. 68.

Rooprarine and Johnson ได้กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง การเลือก การรวบรวมและการตีความสารสนเทศหรือข้อมูลอย่างเป็นระเบียบแบบแผนเพื่อการตัดสินคุณค่าหลักสูตร หรือค่านิยมในการแก้ปัญหาเฉพาะ หรือผลสัมฤทธิ์ที่กำหนดในจุดประสงค์ ทั้งนี้เพื่อการตัดสินใจซึ่งจะช่วยให้มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น หรือจะยกเลิก หรือเพื่อการเปรียบเทียบผลกับการกระทำ^๕

Arends ได้กล่าวว่า การประเมินการสอนมีหลายวิธี อาจเป็นการสอบ การสังเกต พฤติกรรมการเรียนของเด็ก บันทึกพฤติกรรมประจำวัน บางครั้งครูอาจใช้วิธีทัศนช่วยในการบันทึก นอกจากนี้ข้อมูลที่ช่วยประเมินการสอนของครูอีกอย่างคือ ผลงานต่าง ๆ ของเด็กทั้งเป็นผลงานจากเด็กเอง รายงานจากผู้ปกครองและรายงานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลอื่น^๖

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ ได้กล่าวว่า การประเมินผล คือ กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่าของวัตถุ คน สิ่งของ หรือการดำเนินงานกิจกรรมว่าบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด มีดีหรือเลวเพียงใด^๗

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า การประเมิน (Evaluation) หมายถึง การตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเป็นกระบวนการที่ได้มาซึ่งสารสนเทศ สำหรับตัดสินคุณค่าของโปรแกรมการศึกษา ผลผลิต กระบวนการ จุดมุ่งหมายของโครงการหรือโปรแกรม หรือการเลือกต่าง ๆ ที่ออกแบบเพื่อนำไปปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมาย^๘

จากคำจำกัดความดังกล่าว ผู้วิจัยพอสรุปความหมายของ “การประเมินผล” ได้ว่า หมายถึง กระบวนการในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของวัตถุ คน สิ่งของ หรือการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด สำหรับการตัดสินใจหาทางเลือกที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมายต่อไป

^๕Rooprarine, J.L. and Johnson, J.E. Editors. **Approaches to early childhood education.** Toronto : Marrill Publishing Co. 1990. p. 15.

^๖Arends, R.L. **Learning to teach.** 3rd New York : Mcgraw Hill. Inc. 1994. p. 232.

^๗ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, **การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สายส่งสุขภาพใจ, ๒๕๓๕), หน้า ๕๔.

^๘สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, **วิทยาการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๕.

๒.๑.๒ ปรัชญาการประเมินผลทางการศึกษา

ปรัชญาการประเมินผลการศึกษา เป็นแนวคิดหรือความเชื่อพื้นฐานที่ยึดเป็นหลักปฏิบัติหรือดำเนินการวัดผลทางการศึกษา สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ ได้ให้คติหรือปรัชญาที่ควรยึดมั่นเกี่ยวกับการวัดผลทางการศึกษาในปัจจุบันไว้ ๕ ประการ พอสรุปได้ดังนี้^๕

๑) การประเมินมุ่งเน้นว่าความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมีความหมายได้หลากหลาย มิได้มีความหมายสำหรับทุกคนในทุกโอกาส

๒) การเรียนรู้เป็นเรื่องของกระบวนการที่เป็นธรรมชาติ มีบูรณาการและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต มิใช่เป็นเรื่องของการหยิบบันทึกหรือยัดให้เรียนรู้ ผู้เรียนต้องการกระตือรือร้นที่จะค้นคว้าเพื่อหาความหมายของสิ่งที่เรียน การเรียนรู้จึงเป็นผลจากการปฏิบัติจริงมากกว่าการทำซ้ำหรือทำตามคำบอกกล่าวเท่านั้น

๓) การประเมินมุ่งเน้นกระบวนการ และผลผลิตที่เกิดขึ้น กระบวนการมีความสำคัญ เช่นเดียวกับผลผลิตจากการกระทำ มุ่งเน้นการพิจารณาว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไร เรียนรู้ได้อย่างไร และทำไมจึงเรียนรู้เช่นนั้น

๔) การประเมินมุ่งเน้นการสืบสวนสอบสวน กล่าวคือ เน้นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาตามสภาพที่เป็นจริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้เรียนจะต้องสังเกตคิดถามและทดสอบความคิดของตนเอง

๕) การประเมินมีจุดหมายเพื่อกระตุ้น และอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการเรียน จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับแนวทางใหม่ ๆ และสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น นอกจากนี้จุดมุ่งหมายของการประเมินจึงไม่ได้อยู่ที่มีการจัดลำดับหรือจัดประเภทของผู้เรียนแต่อย่างใด

๖) การประเมินเน้นการเชื่อมโยงระหว่างพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย เมื่อผู้เรียนเห็นความสำคัญของกิจกรรมการเรียน ผู้เรียนย่อมเกิดความสนใจที่จะศึกษา และเกิดความพยายามยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้สามารถเรียนรู้สิ่งนั้น ๆ ได้อย่างมาก

๗) การประเมินมีความเชื่อว่าการตัดสินใจในสิ่งที่จะสอน และสิ่งที่จะวัดเป็นอัตนัย และเป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณค่า

^๕สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ, การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง, (เชียงใหม่

: The Knowledge Center, ๒๕๔๔), หน้า ๘๘ – ๘๙.

๘) การประเมินเน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยผู้สอนควรร่วมมือกับผู้เรียนในการตัดสินใจ เกี่ยวกับสิ่งที่เรียนและร่วมกันตรวจสอบว่าได้เรียนรู้นักน้อยเพียงใด ซึ่งนับเป็นกระบวนการตัดสินใจเชิงประชาธิปไตย

๙) การประเมินเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดจากความร่วมมือ กล่าวคือ ผู้เรียนและผู้สอนถือเป็นผู้เรียนที่ต้องร่วมมือกัน มีอิสระที่จะแสดงออกทางความคิดและทดสอบความคิดซึ่งกันและกัน ทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องมีความรับผิดชอบทางปัญญาต่อกัน เพื่อสร้างหลักสูตรที่ใช้ในชั้นเรียน

๒.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล

วรสุดา บุญไวยโรจน์ ได้กล่าวว่า การวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้สอนทราบผู้เรียนสอบได้หรือสอบตก ได้กี่เปอร์เซ็นต์ แต่เป็นกระบวนการที่ควบคู่ไปกับการศึกษาอบรม พัฒนาความเจริญงอกงามให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน^{๑๑} การดำเนินการเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลการเรียนว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะผลการวัดผลจะเป็นข้อมูลช่วยให้ครูผู้สอนได้นำไปพิจารณาหาวิธีการแก้ไขข้อบกพร่องและจุดอ่อนในด้านต่าง ๆ

๑) ด้านตัวผู้เรียน

- (๑) เพื่อให้ผู้เรียนรู้ความสามารถของตนเองว่ามีจุดเด่น จุดด้อยตรงไหนได้หาทางปรับปรุงแก้ไข
- (๒) เพื่อกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเล่าเรียน
- (๓) เพื่อให้ผู้เรียนเห็นตามแนวทางว่าครูต้องการให้รู้ เข้าใจ หรือทำอะไร
- (๔) เพื่อให้ผู้เรียนสร้างขบวนการเรียนที่ถูกต้อง การร่วมเฉลยข้อสอบระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนจะทำให้ผู้เรียนทราบว่าตนไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิดอย่างไรสิ่งที่ถูกต้องเป็นอย่างไร

^{๑๑}วรสุดา บุญไวยโรจน์, การวัดผลและประเมินผล, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๓๔), หน้า ๒๕๔ - ๒๕๕.

๒) ด้านผู้สอน และฝ่ายบริหารการศึกษา

- (๑) เพื่อทราบคุณภาพความเจริญงอกงามของผู้เรียนในทุกด้าน คือ ด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ สติปัญญา และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้ก้าวหน้าตามระดับความสามารถของตน
- (๒) เพื่อช่วยให้การคัดเลือกประสบการณ์และวิธีการสอน แบบทดสอบที่ดีจะบอกให้ผู้สอนทราบว่า ประสบการณ์ใดที่ผู้เรียนควรทราบแต่ไม่ได้สอน หรือวิธีสอนและกิจกรรมใดที่เหมาะสมกับผู้เรียน
- (๓) เพื่อเป็นแนวทางให้ครูทราบประสิทธิภาพในการสอนของตน
- (๔) เพื่อทราบถึงความสนใจ ทักษะคติ สภาพทางอารมณ์ สังคม และความต้องการของผู้เรียน เพื่อนำไปใช้ทางด้านแนะแนว
- (๕) เพื่อช่วยให้การจัดตำแหน่ง เช่น การพิจารณารับนักเรียนเข้าใหม่ การจัดชั้นเรียน การเลื่อนชั้น และการจัดกลุ่มห้องเรียน
- (๖) การวัดผลการศึกษามีส่วนช่วยในด้านกรณีพิเศษ และการบริหารการเรียนการสอน ช่วยให้ผู้บริหารทราบว่าควรจะทำอะไร หรือแนะนำครูในเรื่องอะไร โดยใช้ผลจากการวัดและการประเมินผลการเรียนเป็นหลัก
- (๗) เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุงและแก้ไขโปรแกรมการสอนของสถานศึกษา
- (๘) เพื่อเป็นข้อมูลที่จะนำไปสู่การวิจัยทางสาขาสังคมศาสตร์ต่อไป

สุณีย์ สิงหนะเชนทร์ กล่าวว่า ครูมีบทบาทเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้^{๑๑}

- ๑) ครูเป็นตัวประสานระหว่างนักเรียนกับระบบการศึกษา ครูจึงต้องเข้าใจถึงวิธีการวัดผลเพื่อที่จะสามารถประเมินผลการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๒) ครูจะต้องเป็นผู้ดำเนินการวัดผลด้วยตนเอง จึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับการวัดผล
- ๓) คะแนนจากการวัดผลทางการศึกษาจะสามารถนำมาใช้ประเมินประสิทธิภาพในการสอนของครูได้

^{๑๑}สุณีย์ สิงหนะเชนทร์, ประโยชน์ของการวัดผลทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๑๑๐ – ๑๑๑.

หลักการวัดและประเมินการเรียนรู้

ในการวัดและประเมินการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ผู้ประเมินควรเริ่มต้นวางแผน ดำเนินกิจกรรม ด้วยการตอบคำถามหลัก ๔ คำถาม ดังนี้^{๑๒}

๑. วัดและประเมินไปทำไม ผู้ประเมินจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า ข้อมูลหรือสารสนเทศนั้นวัดและประเมินเพื่อประโยชน์อะไร สามารถตอบคำถามประโยชน์ของการประเมินตามประเภทของการประเมิน ดังนี้

๑. การวัดและประเมินก่อนเรียน เพื่อจัดวางตำแหน่งผู้เรียนหรือประเมินความรู้รอบรู้ของผู้เรียนก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความสอดคล้องเหมาะสม
๒. การวัดและประเมินระหว่างเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้ความสามารถของผู้เรียนขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อประโยชน์ในการติดตามดูความก้าวหน้า หรือพัฒนาการในการเรียนรู้รวมทั้งข้อบกพร่องในการเรียนของผู้เรียน
๓. การวัดและประเมินหลังเรียน เพื่อสรุปผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนของผู้เรียน

๒. วัดและประเมินอะไร ผู้ประเมินจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า จะต้องการวัดและประเมินคุณลักษณะใดจากผู้เรียน ต้องการข้อมูลด้านใดเป็นสำคัญ ซึ่งผู้ประเมินควรคำนึงถึงประเภทของการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน เช่น

๑. การเรียนรู้ทางด้านสติปัญญา เกี่ยวกับความรู้ความจำ ความคิด การแก้ปัญหาต่าง ๆ
๒. การเรียนรู้ทางด้านอารมณ์และความรู้สึก เช่น ความสนใจ ทักษะคิด เป็นต้น
๓. การเรียนรู้ทางด้านทักษะและการปฏิบัติ เช่น ความสามารถในการปฏิบัติงาน การมีทักษะในงานต่าง ๆ

^{๑๒}ชาลิต ชูกำแพง, การประเมินการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕ – ๒๐.

๓. วัดและประเมินอย่างไร ผู้ประเมินจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า จะต้องใช้เครื่องมือชนิดใด ถึงจะมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสิ่งที่ประเมิน ซึ่งควรพิจารณาในประเด็นต่อไปนี้

๑. ลักษณะของข้อมูลที่ต้องการ เช่น ข้อมูลเชิงปริมาณ หรือเชิงคุณภาพ
๒. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างในการประเมิน เช่น จำนวน และความสามารถของกลุ่มตัวอย่าง
๓. ระยะเวลาในการประเมิน เช่น การมีเวลาที่จำกัดอาจจะต้องใช้แบบสอบถาม เป็นต้น

๔. ตัดสินผลด้วยวิธีใด ผู้ประเมินจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า จะต้องตัดสินผลการประเมิน โดยพิจารณาจากคุณลักษณะใด ใช้เกณฑ์อย่างไรในการประเมิน ซึ่งควรพิจารณาในประเด็นต่อไปนี้

๑. การตัดสินอิงกลุ่ม เพื่อพิจารณาตัดสินผลการเรียน
๒. การตัดสินอิงเกณฑ์ เพื่อพิจารณาผลการเรียนรู้ ใช้ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น

๒.๑.๔ จุดมุ่งหมายของการประเมินผลการสอน

ในการประเมินผลการสอนนั้นนอกจากจะเป็นการดูข้อดี และข้อเสียของการสอนแล้ว ยังอาจนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์อื่น ๆ อีกหลายประการ จุดมุ่งหมายของการประเมินผลการสอนซึ่ง ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ได้ให้ทัศนะไว้ดังนี้^{๓๓}

ประการแรก เพื่อปรับปรุงการสอนให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อการปรับปรุงตัวผู้สอนเองว่าทำอย่างไร จึงจะสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เป้าหมายประการนี้จึงเป็นเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่ และสำคัญที่สุดของการประเมินผลการสอน

ประการที่สอง เพื่อตัดสินใจด้านการบริหารงานบุคคล การประเมินการสอนเป็นภารกิจของมหาวิทยาลัย ที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาคุณภาพการสอนของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย เป็นเครื่องมือในการให้ความดีความชอบกับอาจารย์

^{๓๓}ไพฑูรย์ สินลารัตน์, รูปแบบและวิธีการในการสอนระดับอุดมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๔.

ประการที่สาม เพื่อประโยชน์ในการวิจัย และเป็นเครื่องมือการสอนเพื่อประโยชน์ของการพัฒนาในเรื่องวิธีการสอน ผลของการประเมินข้อมูล เพื่อป้อนให้มีการวิจัยอย่างมีระบบมีข้อมูลรองรับอย่างเป็นหลักการทางวิทยาศาสตร์

นอกจากเป้าหมายทั้ง ๓ ประการ ยังให้ข้อคิดถึงเป้าหมายอีกประการหนึ่ง ก็คือ การประเมินผลการสอนก็เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้เรียน การประเมินในลักษณะนี้จะมี ความสำคัญมากกับสถานการณ์ศึกษาระบบเปิด และให้โอกาสในการที่ผู้เรียนจะเลือกเรียนได้ การประเมินผลการสอนจะเป็นข้อมูลที่ช่วยให้ผู้เรียนทราบว่าเรียนกับผู้สอนท่านใดจึงจะช่วยให้เขา ได้รับความสำเร็จในการเรียนรู้ ดังนั้นข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลจะเป็นข้อมูลที่นอกจากจะทำให้ผู้เรียนเลือกผู้สอนได้ถูกต้องแล้วยังช่วยผู้เรียนในการปรับตัวอีกด้วย

๒.๑.๕ หลักทั่วไปของการประเมินผลการเรียน

เสริมศรี ไชยสร ได้กล่าวถึงเรื่องทั่วไปในการประเมินผลว่า เพื่อปรับปรุงสิ่งที่กำลังทำให้บรรลุเป้าหมายให้ดีที่สุดและเพื่อปรับตัวครูเองอันเป็นการลดปัญหาการสอนแบบไร้สมรรถภาพของครู ซึ่งแบ่งประเภทของการประเมินผลเป็น ๒ ประเภท ดังนี้^{๔๔}

๑) การประเมินผลย่อยหรือประเมินผลระหว่างดำเนินการ เป็นการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

๒) การประเมินผลรวบยอดหรือการประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการ เป็นการประเมินผล เพื่อตัดสินผลการเรียน

บุญชม ศรีสะอาด ได้เสนอเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนการสอนไว้ว่า การประเมินผลการเรียนการสอน อาจจำแนกไว้เป็นหลายประเภททั้งนี้ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่ง โดยทั่วไปมีอยู่ ๒ เกณฑ์ คือ^{๔๕}

๑) จำแนกตามจุดประสงค์ของการประเมิน แบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ

(๑) การประเมินผลก่อนเรียน เป็นการประเมินผลเพื่อจัดตำแหน่งของผู้เรียน ก่อนที่จะเริ่มเรียนและเพื่อค้นหาสาเหตุของข้อบกพร่องของความรู้พื้นฐานของผู้เรียน ซึ่งนักการศึกษา มีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูจึงจำเป็นต้องทดสอบความรู้

^{๔๔}เสริมศรี ไชยสร, หลักสูตรและการสอน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๖๓.

^{๔๕}บุญชม ศรีสะอาด, การพัฒนาการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก, ๒๕๔๑), หน้า ๗๑.

พื้นฐานเดิมของผู้เรียนที่จำเป็นต่อการเรียนเนื้อหาในหน่วยงานที่จะสอน การประเมินผลดังกล่าว จัดเป็นการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ ทั้งนี้เพื่อจะได้จัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียน

(๒) การประเมินผลย่อยเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการประเมินผลเพื่อการมุ่งปรับปรุงหรือพัฒนาการสอนของครู ปรับปรุงหรือพัฒนาการเรียนของนักเรียน การประเมินผลในขั้นนี้ไม่มุ่งเพื่อการตัดสิน ได้ หรือ ตก แต่มุ่งตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ ตามวัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้หรือไม่ และเพื่อนำคะแนนจากการสอบดังกล่าวไปรวมกับคะแนนปลายภาคเรียน เพื่อตัดสินผลการเรียน การประเมินผลย่อยนี้ เครื่องมือที่นิยมใช้ส่วนมากจะเป็นแบบทดสอบซึ่งเรียกว่า แบบทดสอบย่อย ซึ่งวัดตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้สำหรับหน่วยการเรียนนั้น ๆ

(๓) การประเมินผลรวมเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินผลหลังจากการเรียนการสอนวิชานั้นเสร็จสิ้นไปแล้ว เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของรายวิชานั้นหรือไม่ และเพื่อรับรองผลหรือตัดสินผลการเรียนในรายวิชานั้น จึงอาจเรียกการประเมินผลในขั้นนี้ว่า เป็นการประเมินผลรวบยอด การประเมินผลรวมหรือการประเมินผลเพื่อสรุปผลการเรียนการสอน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลรวม ถ้าเป็นแบบทดสอบเรียกว่า แบบทดสอบรวม ซึ่งจะวัดตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร หรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมขั้นสูงสุดที่ระบุไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนที่เรียกว่า พฤติกรรมปลายทาง ข้อมูลจากแบบทดสอบรวมนี้อาจใช้พยากรณ์ความสำเร็จในการศึกษาหรือการทำงานได้ด้วยถ้าแบบทดสอบมีคุณภาพดีพอ

๒) จำแนกตามระบบการวัดผล แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

(๑) การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม เป็นการนำผลจากการวัดของแต่ละคนไปเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ ในกลุ่มเดียวกัน ด้วยแบบทดสอบฉบับเดียวกัน การประเมินผลแบบนี้จึงเป็นการหาความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ว่าแต่ละบุคคลมีความสามารถไม่เท่ากัน การประเมินผลแบบนี้จึงเป็นการหาความแตกต่างระหว่างบุคคลแต่ละคนอยู่ในช่วงใดของกลุ่ม เป็นการจัดอันดับความสามารถของผู้เรียนว่ามีความสามารถการเรียนมากน้อยกว่าคนอื่น ในกลุ่มการประเมินผลประเภทนี้ อาจรายงานผลในรูปของอันดับที่ธรรมดาตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ หรือคะแนนมาตรฐานชนิดต่าง ๆ

(๒) การประเมินผลแบบของอิงเกณฑ์ เป็นแก่นนำผลจากการวัดของแต่ละคนไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ภายนอก คือ มุ่งไปในลักษณะที่ผู้เรียนสามารถทำอะไรได้บ้างหลังจากที่มีการเรียนการสอนไปแล้ว โดยอาศัยเกณฑ์ซึ่งเกณฑ์ในที่นี้หมายถึง กลุ่มพฤติกรรมที่ใช้เป็นการตัดสินว่า นักเรียนแต่ละคนประสบความสำเร็จหรือมีพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ของ

การเรียนการสอนหรือไม่ ผู้เรียนมีระดับความสามารถเป็นที่พึงปรารถนาหรือไม่ เป็นต้น การประเมินผลแบบนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวินิจฉัยว่า ผู้เรียนคนใดที่ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ก็จะได้นำมาปรับปรุงแก้ไข เช่น จัดให้มีการสอนซ่อมเสริม เป็นต้น จะเห็นการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์เป็นผลจากความเชื่อในทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อรอบรู้

๒.๑.๖ แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลการสอน

๑) การประเมินผลการสอน

ภาระกิจที่สำคัญของผู้สอน คือ การพัฒนาการสอนของตนให้ดียิ่งขึ้น มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น การพัฒนาการสอนจะกระทำได้ดีย่อมต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการที่สำคัญประการหนึ่ง ได้แก่ การพิจารณาปรับปรุงการสอน โดยอาศัยข้อเสนอแนะจากการประเมินผลการสอน

การประเมินผลการสอนเป็นเทคนิคที่ใช้ในการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอน ความเหมาะสมของเนื้อหาสาระ กิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอน คุณค่าหรือประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนการสอนนั้น

๒) หลักการประเมินการสอน

การจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนเพื่อช่วยกำหนดคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาที่พึงประสงค์ ซึ่งการวัดและประเมินผลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนและตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการหรือไม่ และมากน้อยเพียงไรรวมทั้งช่วยให้สารสนเทศอันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน^{๑๖}

การประเมินการสอนเป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยทั่วไปการประเมินต้องอาศัยข้อมูลจากการวัดที่เป็นปรนัย มีความเที่ยงตรง แต่บางครั้งการประเมินต้องอาศัยการสังเกต สรุปรายข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อตัดสินคุณค่าของสิ่งนั้น การประเมินมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ส่วน คือ

(๑) ข้อมูลจากการวัด

(๒) การตีความหมาย

(๓) การกำหนดคุณค่าตามเกณฑ์มาตรฐาน

^{๑๖}ศิริชัย กาญจนวาสี, การประเมินผลการสอนระดับอุดมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๕ – ๖.

การประเมินการสอนเป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าของการสอนตามมาตรฐานที่แต่ละสถานศึกษากำหนด การประเมินการสอนจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากการวัดอย่างเป็นทางการ เช่น การสังเกตโดยตรง และจดบันทึกอย่างเป็นระบบ เป็นต้น และหรือข้อมูลที่ไม่ได้มาจากการวัด เช่น การสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ การสอบถามจากผู้อื่น

๓) ระบบการประเมินผลการสอนที่มีประสิทธิภาพ

ศิริชัย กาญจนวาสี ได้สรุป ระบบการประเมินผลการสอนที่มีประสิทธิภาพควรมีลักษณะ ดังนี้^{๑๑}

- (๑) เป็นระบบที่กำหนดเป็นนโยบาย ผู้บริหารระดับสูงสนับสนุนและได้รับการยอมรับจากประชาคม
- (๒) ระบุให้ชัดเจนถึงสิ่งที่มุ่งประเมินว่าอะไร คือ ลักษณะการสอนที่ต้องการประเมินการสอนประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญอะไรบ้าง เพื่อที่จะใช้เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสม
- (๓) เลือกเทคนิคการวัดให้เหมาะสม เครื่องมือ รูปแบบคำถามที่ใช้จะต้องสอดคล้องกับคุณลักษณะของการสอนที่มุ่งประเมิน ทั้งในแง่การให้ผลที่ถูกต้องความเป็นปรนัย และสะดวกต่อการนำไปใช้ ควรใช้เทคนิคการวัดหลายอย่างประกอบกัน เครื่องมือต่างชนิดกันมีข้อดี ข้อเสียต่างกันจึงควรเลือกใช้หลายอย่างให้ครอบคลุมคุณลักษณะการสอน และถ้าเป็นไปได้ควรทำการวัดหลาย ๆ ครั้ง
- (๔) ควบคุมความคลาดเคลื่อนจากการวัดให้น้อยที่สุด การวัดคุณลักษณะใดก็ตามที่มีความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้นได้เสมอ ควรศึกษาถึงแหล่งของความคลาดเคลื่อนและพยายามจัดให้เหลือน้อยที่สุด
- (๕) ใช้สารสนเทศจากการประเมินการสอน การประเมินการสอนเป็นกระบวนการของการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การประเมินการสอนมิได้สิ้นสุดตรงที่ทราบผลการประเมิน แต่ความสำคัญอยู่ที่การนำผลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนและตัดสินใจที่ดีทางการบริหารทรัพยากรการศึกษา

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๗ - ๘.

๔) เป้าหมายของการประเมินการสอน

การประเมินการสอนมีเป้าหมายสำคัญ คือ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด จุดมุ่งหมายของการประเมินการสอนจึง เป็นไปเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นส่วนสำคัญ ส่วนวัตถุประสงค์ของการประเมิน การสอนมีอยู่หลายประการขึ้นอยู่กับแต่ละสถาบัน เช่น เพื่อพัฒนาอาจารย์ให้ใช้วิธีการสอนที่ หลากหลาย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน หรือเพื่อเป็นกลไกของการประกันคุณภาพ แต่ โดยทั่วไปแล้ว การประเมินการสอนนั้นกระทำไปเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน หรือนำผลไปใช้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงาน ซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินการสอนมีดังนี้

๑. เป้าหมายที่เน้นพัฒนาการเรียนการสอน

๑.๑ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็นสำคัญ โดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูล ย้อนกลับและถือว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สอน

๑.๒ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็นสำคัญ โดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูล ย้อนกลับสำหรับผู้สอนอย่างเปิดเผย และมีการใช้ผลการประเมินเพื่อจัดอันดับคุณภาพการสอนเพื่อ การพัฒนาและสนับสนุนต่อไป

๒. เป้าหมายที่เน้นการตัดสินผลการปฏิบัติงาน

๒.๑ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และในขณะเดียวกันต้องการนำผลการประเมิน การสอนเป็นส่วนหนึ่งสำหรับผู้บริหารใช้ประกอบการตัดสินคุณภาพการสอนของอาจารย์ผู้ขอ ตำแหน่งทางวิชาการ

๒.๒ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน พร้อมทั้งนำผลการประเมินการสอนเป็นส่วน หนึ่งสำหรับผู้บริหาร ใช้ประกอบการตัดสินคุณภาพการสอนและพิจารณาความดีความชอบ ประจำปีของอาจารย์ผู้สอน

๒.๓ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน พร้อมทั้งนำผลการประเมินการสอนเป็นส่วน สำคัญในการตัดสินคุณภาพการสอน พิจารณาความดีความชอบและการต่อสัญญาจ้างอาจารย์ ผู้สอน

อย่างไรก็ตามสถานศึกษาจะเลือกประเมินตามวัตถุประสงค์ใดคงต้องพิจารณาถึงสภาพ ความต้องการ ความพร้อม ความร่วมมือ และการตกลงร่วมกันของประชาคมการศึกษา นั้น ๆ เป็น สำคัญ

๕) วิธีการประเมินการสอน

ศิริชัย กาญจนวาสี ได้สรุปการประเมินผลการสอนสามารถทำได้ ๒ วิธี ได้แก่

๑๘

๑. วิธีประเมินการสอนแบบครบวงจร วิธีนี้เป็นการประเมินที่ต้องอาศัยผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่รู้เห็นการปฏิบัติงานสอนของผู้สอนอย่างรอบด้าน ซึ่งประกอบด้วยการประเมินดังนี้

๑.๑ การประเมินจากบนลงล่าง เป็นการประเมินโดยผู้บังคับบัญชา หรือหัวหน้าภาควิชา

๑.๒ การประเมินจากล่างขึ้นบน เป็นการประเมินโดยผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้เรียน

๑.๓ การประเมินจากกลุ่มเพื่อนร่วมงาน

๑.๔ การประเมินจากผู้ถูกประเมินหรือการประเมินตนเอง

๒. วิธีประเมินการสอนแบบพื้นฐาน วิธีนี้เป็นการประเมินการสอนขั้นพื้นฐานที่สะดวกในการปฏิบัติ ซึ่งครอบคลุมการประเมินที่สำคัญดังนี้

๒.๑ การประเมินโดยผู้เรียน

๒.๒ การประเมินตนเองของผู้สอน

๖) องค์ประกอบของการดำเนินการสอนที่จะประเมินผล

องค์ประกอบที่เกี่ยวกับการดำเนินการด้านการเรียนการสอน จะประกอบไปด้วยอาจารย์ วิธีการเรียนการสอน นักศึกษา บทเรียน อุปกรณ์และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอาจารย์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันองค์ประกอบต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ องค์ประกอบของการดำเนินการสอนที่จะประเมินผล มีดังนี้^{๑๘}

(๑) การดึงดูดความสนใจ ได้แก่ มีการนำเข้าสู่บทเรียนที่น่าสนใจ ใช้อุปกรณ์การสอนชนิดต่าง ๆ ใช้เทคนิคการสอนหลายแบบอย่างเหมาะสม มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรม เป็นต้น

(๒) การให้ทราบจุดประสงค์ ได้แก่ ผู้สอนชี้แจงจุดประสงค์ของวิชา ผู้เรียนเข้าใจจุดประสงค์ของวิชา

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๕.

^{๑๙} บุญชม ศรีสะอาด, การพัฒนาการสอน, หน้า ๑๕๔.

- (๓) การจัดระบบเนื้อหา ได้แก่ สอนตามลำดับที่เหมาะสม ผู้เรียนเห็นโครงสร้างของเนื้อหาสาระ
- (๔) การใช้แนวทางการเรียน ได้แก่ ผู้สอนชี้แจงงานต่าง ๆ ที่จะต้องปฏิบัติ
- (๕) การถามคำถามให้ผู้เรียนคิดตอบและการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนถาม ได้แก่ ให้ออกาสผู้เรียนในการถาม – ตอบบ่อยครั้ง ใช้คำถามหลายชนิดให้ผู้เรียนได้คิดตอบ
- (๖) การให้ทำกิจกรรมการเรียน ได้แก่ มีกิจกรรมการเรียนหลายชนิด กิจกรรมมีความเหมาะสม ได้ทำการฝึกปฏิบัติ ได้อภิปราย
- (๗) การมีปฏิสัมพันธ์ ได้แก่ ผู้สอนให้ความเป็นกันเองกับผู้เรียน ผู้สอนรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน
- (๘) การให้ข้อมูลสะท้อนกลับ ได้แก่ ผู้เรียนทราบผลความก้าวหน้าในการเรียน มีการทดสอบและแจ้งให้ทราบผลในระหว่างเรียน เมื่อตอบผิดผู้สอนได้อธิบายคำตอบที่ถูกต้อง
- (๙) การให้การเสริมแรง ได้แก่ ผู้เรียนได้รับคำชมเชย
- (๑๐) การส่งเสริมความจำ ได้แก่ มีการเน้นจุดที่สำคัญ มีการสรุปบทเรียน มีการยกตัวอย่างประกอบ มีการเปรียบเทียบให้เห็นภาพพจน์
- (๑๑) การเพิ่มพูนประสบการณ์และความรอบรู้ ได้แก่ ผู้สอนได้แนะนำและมอบหมายให้ค้นคว้าจากแหล่งต่าง ๆ นอกเหนือจากการเรียนในชั้น
- (๑๒) การวัดผล ได้แก่ เกณฑ์การประเมินผลชัดเจน เกณฑ์การประเมินผลเหมาะสม

๓) ระยะเวลาในการดำเนินการประเมินการสอน

ระยะเวลาในการดำเนินการประเมินการสอนขึ้นอยู่กับความต้องการ และความเหมาะสมของแต่ละสถาบันการศึกษาว่า การประเมินการสอนควรจะมีการประเมินกี่ครั้ง ในแต่ละภาคการศึกษา แต่แนวทางในการปฏิบัติของสถานศึกษาส่วนใหญ่มักยึดหลักของความสะอาด โดยทั่วไปสถานศึกษานิยมทำการประเมินภาคการศึกษาละ ๑ ครั้ง ตอนสิ้นสุดการเรียนการสอน หรือสัปดาห์ สุดท้ายของการสอน แต่ถ้ามุ่งหวังการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ควรมีการติดตามประเมินการสอนอย่างน้อย ๒ ครั้ง คือในช่วงระหว่างการเรียนการสอนยังคงดำเนินอยู่และหลังสิ้นสุดการเรียนการสอน เช่น กลางภาคการศึกษาและตอนปลายภาคการศึกษา

๒.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการสอน และประเมินประสิทธิภาพการสอน

ความหมายของการสอน

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า การสอน หมายถึง บอกวิชาความรู้ให้ เช่น ครูสอนหนังสือนักเรียน แสดงให้เข้าใจโดยวิธีบอกหรือทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง เพื่อให้รู้ดี รู้ชั่ว เป็นต้น^{๒๐}

อารี สันทนต์ ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า การสอน หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้สอนกระทำ หรือแสดงเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือเกิดการเปลี่ยนแปลง^{๒๑}

บุญชม ศรีสะอาด ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ดังนี้

๑. การถ่ายทอดความรู้
๒. การฝึกให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ
๓. การจัดสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
๔. การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
๕. การสร้างหรือจัดสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
๖. การแนะแนวทางแก่ผู้เรียนเพื่อให้ศึกษาหาความรู้^{๒๒}

จากแนวคิดของบุคคลต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า การสอน สามารถมีโอกาสนั้นไปได้ทั้งสองความหมาย ซึ่งขึ้นอยู่กับความตั้งใจของผู้สอนว่าจะวางแผนเตรียมการและดำเนินการสอนอย่างไร ถ้าต้องการให้เป็นการเรียนการสอนที่มีความหมาย เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงอีกทั้งสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ก็ต้องจัดในความหมายของ คำว่า “instruction” ดังนั้น การเรียนการสอนในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นระดับใดก็ตาม ควรจัดให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ดังนั้น “การสอน” จึงหมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนให้กับผู้เรียนที่เป็นระบบ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ภายใต้การจัดกระทำ สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและสนับสนุนให้บังเกิดกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ

^{๒๐}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๑๑๔๗.

^{๒๑}อารี สันทนต์, ประสิทธิภาพการสอน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลานนาการพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๑๕.

^{๒๒}บุญชม ศรีสะอาด, การพัฒนาการสอน, หน้า ๒.

ประสิทธิภาพการสอน

ความหมาย

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการทำงาน^{๒๓}

กนก จันทร์ขจร ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพการสอนว่า หมายถึง ครู – อาจารย์ที่ทำหน้าที่เต็มความสามารถ และเกิดความพึงพอใจการสอนนั้นต้องยึดจุดประสงค์ เพื่อให้ นักเรียนเกิดพัฒนาสมรรถภาพทางการเรียนรู้ (capacities)^{๒๔}

ภัทรา นิคมานนท์ ให้ความหมายของประสิทธิภาพการสอนว่า หมายถึง ความสามารถในการใช้แผนการสอน หรือวิธีสอนตลอดจนลักษณะหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ของครู อันจะมีผลทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลสำเร็จเป็นอย่างดี ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้^{๒๕}

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล กล่าวว่า ถ้าอาจารย์รู้จุดมุ่งหมายของการสอนและสอนตาม หลักการสอนแล้ว ทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนตามจุดมุ่งหมายของการสอนทั้งที่เป็น จุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะของการสอน การสอนเช่นนี้เรียกได้ว่าเป็นการสอนที่มี ประสิทธิภาพ^{๒๖}

สรุปได้ว่า “ประสิทธิภาพการสอน” หมายถึง การสอนที่ได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่าง สมบูรณ์ตามที่ได้ตั้งไว้ในแต่ละวิชา หรือที่ตั้งไว้ในหลักสูตร

^{๒๓}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๖๖๗.

^{๒๔}กนก จันทร์ขจร, การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เพชรสยามการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๐๓.

^{๒๕}ภัทรา นิคมานนท์, การประเมินผลการเรียน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรภาพพัฒนา, ๒๕๔๐), หน้า ๒๗.

^{๒๖}ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล, ระบบการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑), หน้า ๒๘.

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอน

ประภาพรรณ สุวรรณสุข กล่าวว่า การสอนของครูจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับ ๒ องค์ประกอบด้วยกัน คือ^{๒๖}

๑) ครูต้องมีสมรรถภาพในด้านวิชาชีพครูสูง สมรรถภาพในด้านวิชาชีพครู หมายถึง ความสามารถที่ครูจัดประสบการณ์การเรียนการสอน ได้อย่างเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน อีกทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ตนสอนเป็นอย่างดี

๒) ครูต้องมีบุคลิกภาพที่ดี บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะการแสดงออกของครูทั้งในด้านร่างกายและความคิดเห็น บุคลิกภาพของครูที่ดีนั้นย่อมจะต้องประกอบไปด้วยเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีร่างกายแข็งแรง แต่งกายสุภาพเหมาะสมกับสถานการณ์ เป็นคนมีเหตุผล มองโลกในแง่ดี และมีกิจวัตรที่เหมาะสม

บุญชม ศรีสะอาด กล่าวว่า ประสิทธิภาพการสอน หมายถึง การสอนที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ที่อำนวยให้คุณภาพของการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูง เช่น ความสามารถในการเสนอบทเรียนให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ มีความรอบรู้ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนอย่างเหมาะสม การให้สิ่งเสริมแรงที่สอดคล้องกับผู้เรียน การค้นหาข้อมูลย้อนกลับและการแก้ไขข้อบกพร่อง การให้คำขวัญเพิ่มเติมจากในชั้นเรียน เป็นต้น จะเห็นว่าการสอนที่มีประสิทธิภาพ จะอำนวยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ดังนั้นพฤติกรรมการสอนของครูจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง^{๒๗}

พนัส หันนาคินทร์ ได้กล่าวถึงลักษณะครูที่ดีในทัศนะของนักการศึกษาว่า^{๒๘}

๑) คุณสมบัตส่วนตัว ครูที่ดีควรมีความประพฤติดี มีสติปัญญาสูง มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีสุขภาพจิตที่ดี มีรูปร่างหน้าตาและบุคลิกภาพดี ความตรงต่อเวลา เจตคติต่อตัวนักเรียนดี มีความสามารถในการพูด

๒) คุณสมบัตงานด้านอาชีพ ครูที่ดีควรมีความรู้ในวิชาที่สอน มีความสามารถในการวิชาที่สอน มีความคิดริเริ่ม มีความสนใจต่องานอาชีพ

^{๒๖}ประภาพรรณ สุวรรณสุข, การพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอน, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๔), หน้า ๖๒.

^{๒๗}บุญชม ศรีสะอาด, การพัฒนาการสอน, หน้า ๕๕.

^{๒๘}พนัส หันนาคินทร์, การบริหารบุคลากรในโรงเรียน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : เนติกุลการพิมพ์, ๒๕๓๐), หน้า ๔๗.

๓) ความสามารถในการดำเนินการสอน ได้แก่ ความสามารถที่จะปรับบทเรียนให้เข้ากับนักเรียน ความสามารถที่จะเข้าใจนักเรียน ความสามารถในการดำเนินการสอน

๔) ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความสัมพันธ์ต่อคณะครูด้วยกัน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับบุคคลภายนอก

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพการสอนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลัก ๆ ได้แก่

๑) การมีความรู้ดี กล่าวคือ มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนและวิชาอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับการสอนของตน

๒) การดำเนินการสอนดี กล่าวคือ มีวิธีการถ่ายทอดความรู้และเทคนิคการสอนที่ดี เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในวิชาที่สอน

๓) มีบุคลิกภาพดี กล่าวคือ การรู้จักปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธาต่อผู้สอน ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนและผู้สอนมีความเข้าใจกัน และช่วยให้การเรียนของนักเรียนได้ผลดี

๒.๑.๘ รูปแบบการประเมินผลแบบจำลองชิปปี้

ในทางการศึกษา นักประเมินผลและนักการศึกษา ได้พยายามแสวงหารูปแบบการประเมินผลที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์ เพื่อนำมาใช้ในการประเมินที่สำคัญและได้รับการยอมรับมากใช้มาก ได้จัดกลุ่มการประเมินตามลักษณะที่เด่น หรือคุณลักษณะที่สำคัญตามหลักการยุทธวิธีการประเมิน ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ วิธีที่เน้นการตัดสิน (Judgmental Strategies) ได้แก่ รูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Michael S.Scriven) และสเตค (Robert E.stake)

กลุ่มที่ ๒ วิธีที่เน้นการตัดสิน – การจัดการ (Decision – Management Strategies) ได้แก่ โมเดลที่เสนอโดยสตัฟเฟิลบีม (Daniel L.Stufflebeam) กูบา (Egon Guba) และ อัลคิน (Marvin C.Alkin)

กลุ่มที่ ๓ วิธีที่ยึดหลักการตัดสิน – จุดมุ่งหมาย (Decision – Objective Strategies) ได้แก่ รูปแบบการประเมินของทายเลอร์ (Ralph W. tyler) แฮมมอนด์ (Robert L. Hammond) โพรวิส (Molcolm M. Provis)

ในการประเมินผลการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในครั้งนี้ ใช้กระบวนการประเมิน แบบจำลองซิปป์ (CIPP model) ของสตัฟเฟิล บีม ดังรายละเอียดต่อไปนี้^{๓๐}

แบบจำลองซิปป์ (CIPP model) กิดขึ้นโดย สตัฟเฟิล บีมและคนอื่น ๆ ได้เสนอแบบจำลองซิปป์ ซึ่งเน้นว่าการประเมินกระบวนการต่อเนื่องในการหาข้อมูลและข้อเท็จจริงเพื่อหาทางเลือกที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ โดยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงออกเป็น ๔ แนวทางคือ

๑) การตัดสินใจที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิง เมื่อได้ข้อมูลค้นพบใหม่สุดที่แน่ใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจแบบนี้มีโอกาสเกิดขึ้นน้อย หรือแทบจะไม่เกิดขึ้นเลย

๒) การตัดสินใจเพื่อการเปลี่ยนแปลงแก้ไขกิจกรรมบางสิ่งบางอย่างเพื่อประคองดุลยภาพภายในองค์การให้เป็นไปโดยปกติ โดยใช้เทคนิค หรือมาตรฐานมาช่วยแก้ไข หรือสับเปลี่ยนหน้าที่การงาน เปลี่ยนระบบการเก็บข้อมูล แต่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้น

๓) การตัดสินใจเพื่อปรับปรุง พัฒนาองค์การดีขึ้น คือ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีคณะกรรมการหรือผู้เชี่ยวชาญศึกษาแก้ไขและนำความรู้มาเทคนิคใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการเปลี่ยนแปลงนั้น

๔) การตัดสินใจโดยนำความคิดริเริ่ม นำกิจกรรมใหม่ ๆ เข้ามาใช้ทดลอง เพื่อดูผลและโอกาสการเปลี่ยนแปลง โดยการใช้ทฤษฎีและค้นพบใหม่มาทดลองใช้ ซึ่งบางครั้งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ ๒ แบบ คือ เปลี่ยนแปลงน้อย (แนว ๒ และ ๓) กับเปลี่ยนแปลงมาก (แนว ๑ กับแนว ๔)

จากแนวการตัดสินใจ ๔ แนวของ สตัฟเฟิล บีม ได้แยกประเภทการตัดสินใจออกเป็น ๔ ประเภท คือ

- ๑) การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนเพื่อวัตถุประสงค์
- ๒) การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการเพื่อวางกระบวนการ
- ๓) การตัดสินใจเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อควบคุมคัดแปลงกระบวนการ
- ๔) การตัดสินใจเพื่อปรับการตัดสินใจจากผลของโครงการ

^{๓๐}สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, รวมบทความทางการประเมินโครงการ, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒๒๓.

รูปแบบ CIPP Model

CIPP Model มีรากศัพท์ดังต่อไปนี้

C = Context (ภาวะแวดล้อม)

I = Input (ตัวการที่จะนำเข้าสู่ระบบ)

P = Process (กระบวนการ)

P = Product (ผลผลิต)

ถ้าวิเคราะห์ระบบการศึกษา ตามรูปแบบที่เรียกย่อ ๆ ว่า CIPP Model นี้แล้ว ก็อาจจะทำให้มองเห็นรายละเอียดในกิจกรรมทางการศึกษามากขึ้น เช่น

C (Context) หมายถึง ภาวะแวดล้อมทางการศึกษา เช่น สภาพทางสังคม ความต้องการทางสังคม ภาวะทางเศรษฐกิจ บรรยากาศทางการเมืองแนวคิดใหม่ ๆ ทางการศึกษา ลักษณะของท้องถิ่น ชนชั้นทางสังคม ระดับชั้นกลุ่มชน ระดับรายได้ การอบรมเลี้ยงดู สภาพห้องเรียน บรรยากาศในห้องเรียน อันเป็นภาวะแวดล้อมที่จะหล่อชักนำ ชี้นำชักจูงและมีอิทธิพลต่อการศึกษา

I (Input) คือ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะนำไปสู่ระบบการศึกษาได้แก่เงินทุนต่าง ๆ ที่ลงทุนไป รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาประเภทต่าง ๆ เช่น

- ครู ซึ่งแตกย่อยไปอีก เช่น วุฒิ ประสบการณ์ ทักษะคติ สติปัญญา
- นักเรียน อาจแยกเป็น เพศ ทักษะคติ บุคลิกภาพ ระดับสติปัญญา ฯลฯ
- หลักการ ได้แก่ ประมวลการสอน สื่อการสอน ตำรา วิธีสอน อุปกรณ์ ฯลฯ

สิ่งเหล่านี้ นำไปสู่ระบบการศึกษา เพื่อหล่อหลอมคุณภาพของชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เพื่อผลิตออกไปจากระบบการศึกษา

P (Process) คือ กระบวนการ หมายถึง พฤติกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียนที่จะจัดทำให้เกิดการเรียนการสอนได้สูงสุด ตัวอย่างได้แก่ พฤติกรรมการสอน เช่น พฤติกรรมการบรรยาย ลักษณะการใช้คำถามประเภทต่าง ๆ การจัดการในห้องเรียน การเสริมแรง การจูงใจ สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวแล้วเป็นกระบวนการจัดการในห้องเรียนที่จะเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

P (Product) คือ คุณภาพของมนุษย์ที่เป็นผลผลิตทางการศึกษาในแง่ของสติปัญญา จริยธรรม คุณธรรม พฤติกรรมทักษะต่าง ๆ

การวิเคราะห์ระบบการศึกษา อาจวิเคราะห์ในรูปอื่นอีกก็ได้ ซึ่งจะช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ทางการศึกษา เช่น ในด้านความมุ่งหมายเปรียบเทียบกับผลผลิตเปรียบเทียบกับวิธีดำเนินการ ภาวะแวดล้อม เปรียบเทียบกับตัวเด็ก เปรียบเทียบกับผลผลิตทางการศึกษา

รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model

แบบจำลองประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังประเมินรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย โดยเฉพาะการประเมินผลโครงการประชุมซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่น จุดด้อยของการประชุม เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการประชุมได้ทันทั่วทั้ง และมีการประเมินรวมสรุปหลังโครงการประชุมสิ้นสุดแล้ว เพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการประชุม แบบจำลองที่เหมาะสม ที่ใช้เป็นกรอบความคิดในการประเมินแบบซิปป์ จึงเป็นที่นิยมใช้ทั้งนี้ เพราะนักประเมินจะได้ข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสม ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติจึงเป็นที่นิยมกว้างขวาง

แบบจำลองซิปป์จะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

๑) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์

๒) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับ โครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ

๓) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้าน ประยุกต์ เพื่อควบคุมการดำเนินของโครงการ

๔) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินและ ประเมินผลสำเร็จของโครงการ

การประเมินด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินสถานะแวดล้อม เป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่ว ๆ ไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วย ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในความสัมพันธ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ ยังช่วยใน การวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ในการประเมินสถานะแวดล้อมนี้ มี ลักษณะเด่น ๆ ที่สำคัญมากมาย จัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่ (Macro Analytic) เป็นตัวกำหนด ขอบเขตของการประเมิน การบรรยายและการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมนอกจากนี้ ยังช่วยให้ทราบ ถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้อง และมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมาย การประเมินสถานะแวดล้อม

ทำให้ได้มากซึ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ โดยการอาศัยการวินิจฉัย และการจัดเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์

การประเมินสถานะแวดล้อม จะได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับระบบเพื่อประโยชน์สำหรับผู้บริหารในทางปฏิบัติสถาบันการศึกษาควรจะให้มีการประเมินสถานะแวดล้อมเพื่อที่จะให้ได้มาทั้งข้อมูลที่เป็น Contingency Mode และ Congruence การกำหนดเป้าหมายหรือไม่ ต้องใช้วิธีแบบ Congruency แต่ในสภาพของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วความต้องการบุคคลและสถานที่จะเป็นตัวหลักของการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น จึงควรใช้วิธีประเมินแบบ Contingency Mode โดยใช้คำถามแบบ “ถ้า...แล้ว” เพื่อตัดสินใจว่า เป้าหมายและนโยบายเดิมนี้ควรจะได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ดังนั้น ในการประเมินสถานะแวดล้อมโดยทั่วไปควรจะใช้การประเมิน ๒ แบบ เพราะ Congruence จะเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของวัตถุประสงค์ ในขณะที่ Contingency Mode เป็นไปเพื่อการปรับปรุง

ในการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับสถานะแวดล้อมนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดทิศทางของหน่วยที่จะประเมิน เพื่อที่จะให้สอดคล้องกับนโยบายและการตัดสินใจในการบริหารของระบบ ดังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้ประเมินกับผู้บริหาร นักประเมินจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจในปัจจุบัน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการใช้เพื่อการตัดสินใจในอนาคตให้แก่ผู้บริหาร

๒) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่า ข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่าง ๆ คือ

- (๑) ความสามารถของท่านของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
- (๒) ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
- (๓) การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ

ผลที่ได้จากการประเมินปัจจัยเบื้องต้น คือ การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในรูปของราคาและกำไร (Cost and Benefit) ที่จะได้รับโดยประเมินในด้านอัตราค่าจ้าง เวลางบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ แต่ถ้าเป็นการประเมินปัจจัยเบื้องต้นนี้จะช่วยให้ข้อมูลที่ตัดสินใจได้ว่า ควรจะตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร ใช้อัตราค่าจ้างเท่าใดวางแผนและดำเนินการอย่างไร ซึ่งจะทำให้แตกต่างจากการประเมินสถานะแวดล้อมในแง่ที่ว่า การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการทำเฉพาะรายกรณีนั้น ๆ และวิเคราะห์ในโครงการเท่านั้น

รูปแบบของคำถามที่ใช้ถามมีมากมาย เช่น วัตถุประสงค์จะกำหนดวิธีดำเนิน ได้หรือไม่ และจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ วิธีการที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการกับยุทธวิธีที่เลือกมาอย่างไร ฯลฯ คำถามต่าง ๆ เหล่านี้จะแสดงถึงความสำคัญของการประเมินข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น เพื่อจะได้เป็นตัวกำหนดยุทธวิธี เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยคำถามที่จะใช้ตั้งแต่ระดับกว้าง ๆ และคำถามเฉพาะ

๓) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เมื่อแผนดำเนินการได้รับการอนุมัติและลงมือทำ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกระดับชั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ ๓ ประการ คือ

- (๑) เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการหรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
- (๒) เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจแผนงาน
- (๓) เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

๔) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีจุดหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ ไม่เฉพาะเจาะจงเมื่อสิ้นสุดของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

ระเบียบวิธีทั่ว ๆ ไปของการประเมินผลผลิต จะรวมสิ่งต่อไปนี้เข้าด้วยกัน คือ การดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เชนท์ที่การวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดที่สัมพันธ์สมบูรณ์ หรือมาตรฐานสัมพันธ์ ที่กำหนดไว้ก่อน และทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานจากการประเมินสถานะแวดล้อมปัจจัย และกระบวนการร่วมด้วย

จากหลักการและวิธีการในการประเมินผลด้านรูปแบบจำลองชิปปี้โมเดลของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงขอใช้รูปแบบจำลองชิปปี้โมเดลเป็นกรอบแนวคิดในการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในช่วงชั้นที่ ๓ – ๔ เพราะเป็นรูปแบบการประเมินผลที่เหมาะสมและสามารถตรวจสอบการสอนของครู – อาจารย์ ที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ครอบคลุมเนื้อหาสาระของหลักสูตรทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการสอน และด้านผลผลิตที่นักเรียนจะได้รับจากการสอนของครู – อาจารย์ ที่สามารถตรวจสอบหรือวัดผลสำเร็จของการสอนได้ครบถ้วนทั้ง ๔ ด้าน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตัดสินใจใช้รูปแบบชิปปี้โมเดลของสตัฟเฟิลบีม ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

๒.๒ แนวคิดการจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ได้พัฒนาให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งได้กำหนดให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมแห่งความเป็นคนไทยในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง ซึ่งได้กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ การจัดการการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ซึ่งมีสาระดังต่อไปนี้^{๓๐}

๒.๒.๑ พัฒนาการของหลักสูตรการเรียนรู้พระพุทธศาสนา

กระทรวงธรรมการได้กำหนดให้มี “วิชาจริยา” เป็นครั้งแรกในหลักสูตรทุกชั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๕ โดยให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก เพื่อกล่อมเกลานิรันดร์ใจของกุลบุตรกุลธิดาในสมัยนั้น และได้ถือเป็นนโยบายให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกกับวิชานั้นมาตลอด จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศมาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้มีการปรับปรุงหลักสูตร วิชาจริยาก็มีส่วนต้องปรับปรุงตามไปด้วย โดยขยายออกไปเป็นหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม เนื้อหาของวิชาศาสนาและจริยธรรมจะมีลักษณะเป็นจริยธรรมสากลมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยของประชาชน อย่างไรก็ตามการปรับปรุงหลักสูตรในห้วงเวลาต่อมา ก็หันกลับมาให้ความสำคัญโดยเพิ่มเนื้อหาสาระของศาสนาและจริยธรรมนี้ขึ้นอีก เนื่องจากเยาวชนมีปัญหาด้านศีลธรรมมากขึ้น

ในการประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ วิชาศีลธรรมถูกบูรณาการอยู่ในวิชาบังคับและวิชาเลือก ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศเพิ่มเติมเนื้อหาในหลักสูตรสังคมศึกษา ระดับ

^{๓๐}กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, หน้า กำนนำ.

มัธยมศึกษา โดยประกาศให้ใช้ในปีการศึกษา ๒๕๒๖ สำหรับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา ๒๕๒๗ ประกาศเพิ่มเติมเพิ่มรายวิชาเลือกในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

การปรับปรุงหลักสูตรพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) กระทรวงศึกษาธิการได้เห็นชอบให้กรมวิชาการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรทุกระดับ และมีคำสั่งให้โรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา นำหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓ ให้ใช้เป็นการนำร่องก่อนในปีการศึกษา ๒๕๓๓ ทุกชั้น และให้โรงเรียนทั่วประเทศใช้ในปีการศึกษา ๒๕๓๔ โดยมีผลบังคับใช้ปีละชั้นในแต่ละระดับตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ วก ๖๑๑ และ ๖๑๒ และ ๖๑๓/๒๕๓๓ นั้น หลังจากที่หลักสูตรได้นำไปใช้ชั่วระยะหนึ่งแล้ว ได้มีคำถาม ข้อเสนอจากองค์กร บุคลากรที่หวังดีต่อพระพุทธศาสนาว่า การปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้ได้ตัดทอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ลดน้อยลงไปทั้งคาบวิชา และเนื้อหา กรมวิชาการจึงขอความเห็นชอบจากกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพิ่มวิชา “พระพุทธศาสนา” เป็นวิชาเลือกเสรีกลุ่มวิชาสังคมศึกษา กำหนดให้เรียน ๒ คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน ได้ ๑ หน่วยการเรียนรู้ รวม ๘๐ คาบ/ปี ทั้งยังกำหนดให้นักเรียนที่นับถือพระพุทธศาสนาทุกคนต้องเรียน

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพิ่มคาบเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเป็น ๒ คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน และปรับปรุงเนื้อหาพระพุทธศาสนาใหม่ให้สอดคล้องกับคาบเวลาที่เพิ่มขึ้น ยังคงกำหนดให้นักเรียนที่นับถือพระพุทธศาสนาทุกคนต้องเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔^{๓๒} มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย ได้กำหนดจุดหมายข้อที่ ๑ ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และก่านิยมอันพึงประสงค์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานความรู้เป็นเครื่องกำหนดคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน หลักสูตรได้กำหนดให้มีมาตรฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ ๑๒ ปี หรือมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ในส่วนที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาควรจัดให้ผู้เรียนที่นับถือศาสนาพุทธได้เรียนรู้ประมาณ ๒ ชั่วโมง/สัปดาห์ เพื่อเน้นความเป็นคนดี มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ดังนี้

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๗ – ๘.

สาระพระพุทธศาสนาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔

มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม^{๓๓}

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑ – ม.๓)

๑. รู้และเข้าใจประวัติ ความเป็นมา ความหมาย องค์ประกอบ ความสำคัญของศาสนา คัมภีร์ทางศาสนาที่ตนนับถือ และวิเคราะห์พระจริยาวัตรของศาสดา – สาวกที่สำคัญของศาสนาต่าง ๆ
๒. สามารถนำหลักธรรมในศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข
๓. รู้และเข้าใจความหมาย ประโยชน์ และกระบวนการของการฝึกบริหารจิต เจริญปัญญาและใช้ในชีวิตประจำวัน

มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๔ – ม.๖)

๑. เข้าใจและวิเคราะห์เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา องค์ประกอบของศาสนาต่าง ๆ ในเรื่องศาสดา หลักธรรม สาวก ผู้สืบทอดศาสนา ศาสนสถาน ศาสนพิธี และเป้าหมายสูงสุดของชีวิต
๒. สามารถเลือกสรรหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดเป็นแนวทาง ในการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผลเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
๓. วิเคราะห์กระบวนการฝึกบริหารจิต และเจริญปัญญา โดยให้รู้การคิดที่ถูกต้อง เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน และให้คำปรึกษาแนะนำผู้อื่นได้

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๑ – ๑๕.

มาตรฐาน ส ๑.๒ : ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และ
ศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑ – ม.๓)

๑. เชื่อมั่นในการทำความดีตามหลักจริยธรรม โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศมาสนับสนุนเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
๒. ตระหนักถึงการทำความดีของบุคคลที่เป็นแบบอย่างทางศีลธรรม จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสาร ความเป็นเหตุเป็นผลของสถานการณ์ที่ต้องเผชิญและนำเสนอเป็นทางการประพฤติปฏิบัติของตนเอง กลุ่มเพื่อน ชุมชน และสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
๓. ตระหนักในคุณค่า และความสำคัญของการบริหารจัดการ และเจริญปัญญา และสามารถปฏิบัติได้

มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๔ – ม.๖)

๑. ตระหนักถึงผลของการทำความดี และความชั่วจากการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ ความเป็นเหตุเป็นผลของสถานการณ์ที่ต้องเผชิญเพื่อการตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติตามหลักศีลธรรม จริยธรรม และกำหนดบทบาทเป้าหมายในการดำรงชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
๒. เห็นความสำคัญของค่านิยม และจริยธรรมทางสังคมที่เป็นตัวกำหนดความเชื่อ และพฤติกรรมที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล เพื่อจัดความขัดแย้ง และนำไปสู่การอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
๓. ศรัทธา และเห็นคุณค่าความสำคัญของการบริหารจัดการ และเจริญปัญญา และสามารถปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ส ๑.๓ : ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑ – ม.๓)

๑. รู้และปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม หลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ โดยนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน สังคม สิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ตนเกี่ยวข้อง และประเทศชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
๒. ใช้ภาษาในคำภีร์ที่ใช้ในศาสนาที่ตนนับถือ และร่วมศาสนพิธี พิธีกรรม วันสำคัญทางศาสนาด้วยความเต็มใจ และเห็นคุณค่า
๓. มีทักษะในการบริหารจัดการ และเจริญปัญญา และนำมาใช้ในการคิดที่ถูกต้องวิธีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๔ – ม.๖)

๑. รู้และปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม หลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถืออย่างมีเหตุผล โดยนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน สังคม และสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย สังคมโลก เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
๒. ใช้ภาษาในคำภีร์ที่ใช้ในศาสนาที่ตนนับถือ และร่วมศาสนาพิธี พิธีกรรม วันสำคัญทางศาสนา และสนับสนุนเผยแพร่นโยบายปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา
๓. มีทักษะในการบริหารจัดการ และเจริญปัญญา นำมาใช้ในการคิดที่ถูกต้องวิธีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้คุณภาพชีวิต และสังคม

มาตรฐานทั้งสามข้อนี้เทียบได้กับหลักการศึกษาในพระพุทธศาสนาไตรสิกขา^{๓๔} คือ อริสัจสี่สิกขา อริจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา ดังนี้

มาตรฐาน ศ ๑.๓ เน้นเรื่องการประพฤติปฏิบัติซึ่งเป็นเรื่องของพฤติกรรมที่แสดงออกมาให้ปรากฏแก่คนอื่น มาตรฐานนี้เทียบได้กับอริสัจสี่สิกขา ซึ่งเป็นการฝึกอบรมในเรื่องศีล คือ การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย

มาตรฐาน ศ ๑.๒ เน้นเรื่องการพัฒนาคุณธรรมที่ดีเช่น สมาธิ ศรัทธา มาตรฐานนี้เทียบได้กับอริจิตตสิกขา ซึ่งเป็นการฝึกอบรมในเรื่องจิต คือ คุณสมบัติที่ดีภายในจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือสมาธิ

มาตรฐาน ศ ๑.๑ เน้นเรื่องการพัฒนาความรู้ซึ่งรวมทั้งความรู้ความเข้าใจทั่วไปเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและความเห็นที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า โลภีย สัมมาทิฐิ มาตรฐานนี้เทียบได้กับอริปัญญาสิกขาซึ่งเป็นการฝึกอบรมในเรื่องปัญญา

เมื่อเทียบเคียงกันอย่างนี้แล้ว เราอาจกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่จะให้ได้มาตรฐานทั้งสามข้อต้องเป็นการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา การเรียนการสอนพระพุทธศาสนาที่ดีต้องสอนตามหลักไตรสิกขาด้วยวิธีการสอน^{๓๕} ที่มี ๔ ประการ

๑. สันทัดสนา (แจ่มแจ้ง) คือสอนให้เข้าใจแจ่มแจ้งเหมือนเห็นด้วยตาตนเอง ซึ่งจะทำได้มาตรฐาน ศ ๑.๑ ดังกล่าวข้างต้น

๒. สมาทปนา (จงใจ) คือสอนให้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ยึดมั่นในหลักศีลธรรม และค่านิยมที่ดีงาม และเชื่อในหลักกรรม ซึ่งจะทำได้มาตรฐาน ศ ๑.๒

๓. สมุตเตชนา (แก้ตัวกล้า) คือสอนให้มีความพยายาม ในการปฏิบัติตามหลักธรรม และศาสนาพิธี โดยเฉพาะมีการนำการบริหารจิตและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะทำได้มาตรฐาน ศ ๑.๓

๔. สัมปหังสนา (ร่าเริง) คือสอนสนุกด้วยสื่อและกิจกรรมทำให้เด็กรักที่จะเรียนวิชาพระพุทธศาสนาต่อไป ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้อะไรพระพุทธศาสนาต่อเนื่องตลอดชีวิตตามหลักการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๘

^{๓๔} ๐.๖.๖๖. (ไทย) ๒๒/๘/๔๕๕.

^{๓๕} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๕๑/๑๗๘.

๒.๒.๒ รายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษา

สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเกี่ยวกับรายละเอียดนี้ได้แบ่งเป็นระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีดังต่อไปนี้

สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓
๑. ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา	● การสังคายนา ● การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย ● ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็น - ศาสนาประจำชาติ - สถาบันหลักของสังคมไทย - สภาพแวดล้อมที่กว้างขวาง และครอบคลุมสังคมไทย	● การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน ● ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ● ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็น - รากฐานของวัฒนธรรม - เอกลักษณ์และมรดกของชาติ	● การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเหล่านั้นในปัจจุบัน ● ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขให้แก่โลก
- พุทธประวัติ	● สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติ - ประสูติ - เทวทูต ๔ - การแสวงหาความรู้ - การบำเพ็ญทุกรกิริยา	● สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติ - การผจญมาร - การตรัสรู้ - การสั่งสอน	● ศึกษาพุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่าง ๆ เช่น - ปางมารวิชัย - ปางปฐมเทศนา - ปางลีลา - ปางประจำวันเกิด ● สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติ - ปฐมเทศนา - โอวาทปาฏิโมกข์
๒. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	พระรัตนตรัย ๗. พุทธคุณ ๘ อริยสัจ ๔ ● ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) - ชั้น ๕ - ธาตุ ๔ ● สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) - หลักกรรม	พระรัตนตรัย ๗. ธรรมคุณ ๖ อริยสัจ ๔ ● ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) - ชั้น ๕ - อายตนะ ● สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) - หลักกรรม	พระรัตนตรัย ๗. สังฆคุณ ๘ อริยสัจ ๔ ● ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) - ชั้น ๕ - ไตรลักษณ์ ● สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) - หลักกรรม

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓
	- ความหมายและคุณค่า - อบายमुख ๖ ● นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลु) - สุข ๒ (กายิก, เจตสิก) - คิหิสุข ● มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) - ไตรสิกขา - กรรมฐาน ๒ - ปธาน ๔ - โกศล ๓ - มงคล ๓๘ - ไม่คบคนพาล - คบบัณฑิต - บูชาผู้ควรบูชา	- สมบัติ ๔, วิบัติ ๔ - อกุศลกรรมบถ ๑๐ - อบายमुख ๖ ● นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลु) ๗. สุข ๒ (สามิส, นีรา มิส) ● มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) ● บุ พ พ นิ มิ ต ข อ ง - มัชฌิมาปฏิปทา - ธรรม ๖ - กุลจริยวัตรธรรม ๔ - กุศลกรรมบถ ๑๐ - สติปัฏฐาน ๔ - มงคล ๓๘ - ประพาศธรรม - เว้นจากความชั่ว - เว้นจากการดื่มน้ำเมา	- วิภูษะ ๓ - ปัญจธรรม ๓ (คันหา, มานะ, ทิฏฐิ) ● นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลु) ๗. อตตะ ๓ ● มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) ● มรรคมงคล ๘ - ปัญญา ๓ - สัมปรัสนธรรม ๗ - บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ - อุบาสกธรรม ๗ - มงคล ๓๘ - มีศัลปวิทยา - พบสมณะ - ฟังธรรมตามกาล - สนทนาธรรมตามกาล
- พุทธศาสนสุภาษิต	● ยี เว เสวติ ตาหิโส คบคนเช่นใดเป็นคนเช่นนั้น ● อตุคณา โจทยตุคณัง จงเตือนตนด้วยตน ● นิสมุม กรณัง เสยโย ใคร่ครวญก่อนทำจึงดี ● ทูราวาสา มรา ทุกขา เรือนที่ครองไม่ดี นำทุกข์มาให้	● กมฺมุนา วุตตติ โลโก สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม ● กลฺยาณการี กลฺยาณํ ปาปการี จ ปาปํ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ● สุโข ปุญฺญสุต อจฺจโย การสั่งสมบุญนำสุขมาให้ ● ปุชโก ลกเต ปุชฺ วนทโก ปฏิวนทนํ ผู้บูชาเขาย่อมได้รับการบูชาตอบ ผู้ไหว้เขาย่อมได้รับการไหว้ตอบ	● อตุคตา หเว ชิตํ เสยโย ชนะตนนั้นแลดีกว่า ● ธมฺมจารี สุขํ เสติ ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข ● ปมาโท มจฺจุโน ปทํ ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย ● สุตฺตํ ลกเต ปญฺญํ ผู้ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา
- พระไตรปิฎก	● โครงสร้าง ชื่อคัมภีร์ และสาระสังเขปของพระวินัยปิฎก	● โครงสร้าง ชื่อคัมภีร์และสาระสังเขปของพระสุตตันตปิฎก	● โครงสร้าง ชื่อคัมภีร์ และสาระสังเขปของพระอภิธรรมปิฎก
- เรื่องน่ารู้จากพระไตรปิฎก	● อภิณหปัจจเวกขณะ ๕ (ธรรมที่ควรพิจารณาเนื่อง ๕ อย่าง)	● จุฬกัมมวิภังคสูตร	● พุทธปณิธาน ๔ ในมหาปรินิพพานสูตร
- ศัพท์ทางพระพุทธศาสนาที่ควรทราบ	● ปริยัติ – ปฏิบัติ – ปฏิเวธ	● ฌาน – ญาณ	● อตฺตา – อนตฺตา

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓
๓. ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา	● พระมหากัสสปะ ● พระอุบาลี ● อนาถบิณฑิกะ ● นางวิสาขา	● พระสารีบุตร ● พระโมคคัลลานะ ● นางขุชชุตตรา ● พระเจ้าพิมพิสาร	● พระอัญญาโกณฑัญญะ ● พระมหาปชาบดีเถรี ● พระเขมาเถรี ● พระเจ้าปเสนทิโกศล
- ชาดก	● อัมพชาดก ● ดิตตริชาดก	● มิตตวินทุกชาดก ● ราโชวาทชาดก	● นันทวิสาละชาดก ● สุวณฺณหังสชาดก
๔. หน้าที่ชาวพุทธ	● การเรียนรู้วิถีชีวิตของพระภิกษุ ที่ต้องศึกษาคันถธุระ และวิปัสสนาธุระ ● การปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสมด้านกาย วาจา และใจ ● การเป็นเพื่อนที่ดีตามหลักทศบิณฑิชาดในทศ ๖ ● มิตรแท้ - มิตรเทียม ● การเข้าค่ายพุทธบุตร ● การเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ● การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ	● การเข้าใจบทบาทของพระภิกษุ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การแสดงธรรม ปาฐกถาธรรม การประพาศิคนให้เป็นแบบอย่าง ● การฝึกอบรมตนเองในกา ร ช ่ว ย เ พ ย แ ผ่ พระพุทธศาสนา เช่น การบรรยายธรรม การจัดนิทรรศการ ● การเข้าค่ายพุทธบุตร ● การเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ● การเป็นลูกที่ดี ตามหลักทศบิณฑิชาดในทศ ๖ ● การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ	● การเรียนรู้ถึงหน้าที่ของพระภิกษุ ในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและจริยาวัตรอย่างเหมาะสม ● การปลูกจิตสำนึกในด้าน การบำารุงรักษาวัดและพุทธสถานให้เกิดประโยชน์ ● การปฏิบัติหน้าที่ชาวพุทธตามพุทธปณิธาน ๔ ในมหาปริณิพพานสูตร ● การศึกษาเรียนรู้เรื่ององค์ประกอบของพระพุทธศาสนานำไปปฏิบัติและเผยแผ่ตามโอกาส ● การศึกษาการรวมตัวขององค์กรชาวพุทธ ● การเป็นศิษย์ที่ดีตามหลักทศบิณฑิชาดในทศ ๖ ● การเข้าค่ายพุทธบุตร ● การเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ● การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
มารยาทชาวพุทธและ การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ	● การไปวัด ● การแต่งกาย การนำเด็กไปวัด การปฏิบัติตนในเขตวัด ● การเข้าพบพระภิกษุ ● การแสดงความเคารพ การประนมมือ การไหว้ การกราบ การเคารพพระ	● การต้อนรับ (ปฏิสันถาร) ● มารยาทของผู้เป็นแขก ● ฝึกปฏิบัติระเบียบพิธีปฏิบัติต่อพระภิกษุ การยื่นการให้ที่นั่ง การเดินสวน การสนทนา การรับสิ่งของ การแต่งกายไปวัด การแต่งกายไปงาน	● การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุในงานศาสนพิธีที่บ้าน การจัดเตรียมสถานที่ การสนทนา การแต่งกาย มารยาทการพูด การใช้คำพูดกับพระภิกษุตามฐานะ

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓
	รัตนตรัย การฟังเจริญพระ พุทธมนต์ การฟังสวดพระ อภิธรรม การฟังพระธรรม เทศนา	มงคล งานอวมงคล	
- ชาวพุทธตัวอย่าง	● พระเจ้าอโศกมหาราช ● พระโสมพะ และพระอุตตระ	● พระมหาธรรมราชาลิไท ● สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรม พระยาวชิรญาณวโรรส	● ม.จ.หญิงพูนพิสมัย ศักตกุล ● ศาสตราจารย์สัญญา ธรรม ศักดิ์
๕. การบริหารจัดการและเจริญ ปัญญา	● สวดมนต์แปลและแผ่เมตตา ● รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและ ประโยชน์ของการบริหาร จิตและเจริญปัญญา ● ฝึกการบริหารจิตและเจริญ ปัญญาคามหลักสติปัฏฐาน เน้นอานาปานสติ ● นำวิธีการบริหารจัดการและ เจริญปัญญาไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ● พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิด แบบโยนิโสมนสิการ ๒ วิธี คือ วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียมและวิธีคิดแบบ คุณค่า – โทษ และทางออก	● สวดมนต์แปลและแผ่เมตตา ● รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและ ประโยชน์ของการบริหารจิต และเจริญปัญญา ● ฝึกการบริหารจิตและเจริญ ปัญญาคามหลักสติปัฏฐาน เน้นอานาปานสติ ● นำวิธีการบริหารจัดการและ เจริญปัญญาไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ● พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิด แบบโยนิโสมนสิการ ๒ วิธี คือวิธีคิดแบบอุปบายปลูกเร้า คุณธรรม และวิธีคิดแบบ อรรถธรรมสัมพันธ์	● สวดมนต์แปลและแผ่เมตตา ● รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและ ประโยชน์ของการบริหารจิต และเจริญปัญญา ● ฝึกการบริหารจิตและเจริญ ปัญญาคามหลักสติปัฏฐาน เน้นอานาปานสติ ● นำวิธีการบริหารจัดการและ เจริญปัญญาไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ● พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิด แบบโยนิโสมนสิการ ๒ วิธี คือวิธีคิดแบบอริยสัง และวิธี คิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย
๖. วันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา	● ระเบียบพิธี พิธีเวียนเทียน การปฏิบัติตนในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา ● วันธรรมสวนะและเทศกาล สำคัญ - ประวัต และความสำคัญ ของวันธรรมสวนะ วัน เข้าพรรษา วันออกพรรษา วัน เทโวโรหณะ	● หลักธรรมเบื้องต้นที่ เกี่ยวเนื่องในวันมาฆบูชาวัน วิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วัน อาสาฬหบูชา ● วันธรรมสวนะและเทศกาล สำคัญ - ระเบียบพิธีและการปฏิบัติ ตนในวันธรรมสวนะ วัน เข้าพรรษา วันออกพรรษา วัน เทโวโรหณะ วันธรรมสวนะ	● ประวัตวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนาใน ประเทศไทย ● วันวิสาขบูชา (วันสำคัญ สากล) ● วันธรรมสวนะและ เทศกาลสำคัญ - หลักปฏิบัติตน การฟัง พระธรรมเทศนา การแต่ง กายในการประกอบศาสนพิธี ที่วัด การงดเว้นอบายมุข การ ประพฤติวิริตติในวันธรรม สวนะและเทศกาลสำคัญ
- ศาสนพิธี	● การจัดโต๊ะหมู่บูชาแบบหมู่ ๔ หมู่ ๕ หมู่ ๖ และหมู่ ๘	● การทำบุญตักบาตร ● การถวายภัตตาหาร สิ่งของ ที่ควรถวาย และสิ่งของ	● พิธีทุกบุญ งานมงคล งานอวมงคล ● การนิมนต์พระภิกษุ การ

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓
	- การจตุรูปเทียน การจัดเครื่องประกอบโต๊ะหมู่บูชา - คำอาราธนาต่าง ๆ	ต้องห้ามสำหรับพระภิกษุ - การถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน - การถวายผ้าอาบน้ำฝน - การจัดเครื่องไทยธรรม เครื่องไทยธรรม - การกรวดน้ำ - การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า	เตรียมที่ตั้งพระพุทธรูปและเครื่องบูชาการวางด้วยสายสิญจน์ การปลุกเสกอาสนะ การเตรียมเครื่องรับรอง การจตุรูปเทียน ข้อปฏิบัติในวันเสด็จพระการถวายข้าวพระพุทธ การถวายไทยธรรม การกรวดน้ำ
๑. สัมมนาพระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและการพัฒนา	พระพุทธศาสนากับการพัฒนาคนและครอบครัว	พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม	พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง

แผนภูมิที่ ๒ แสดงรายละเอียดวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
๑. ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา	- พระพุทธศาสนามีทฤษฎีและวิธีการที่เป็นสากลและมีข้อปฏิบัติที่ขัดทางสายกลาง - พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้อง - วิเคราะห์สังคมชมพูทวีปและคติความเชื่อทางศาสนาสมัยก่อนพระพุทธเจ้า	- ลักษณะประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนา - หลักการของพระพุทธศาสนากับหลักวิทยาศาสตร์ - พระพุทธศาสนาเน้นการฝึกหัดอบรมตน การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพ - การคิดตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาและการคิดแบบวิทยาศาสตร์	- พระพุทธศาสนาเป็นศาสตร์แห่งการศึกษา - พระพุทธศาสนาเน้นความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยและวิธีการแก้ปัญหา - พระพุทธศาสนาฝึกคนไม่ให้ประมาท - พระพุทธศาสนามุ่งประโยชน์สุขและสันติภาพแก่บุคคล สังคม และโลก - พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาแบบยั่งยืน
- พุทธประวัติ	สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติด้านการตรัสรู้และการก่อตั้งพระพุทธศาสนา	สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติด้านวิธีการสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธจริยา	- สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติด้านการบริหารและการธำรงรักษาพระพุทธศาสนา - วิเคราะห์พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นมนุษย์ผู้ฝึกคน

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
๒. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	พระรัตนตรัย - วิเคราะห์ความหมายและคุณค่าของพุทธะ อริยสัจ ๔ ● ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) - ชั้น ๕ - นามรูป ● สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) - หลักกรรม - นิยาม ๕ - วิตก ๓ ● นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) - ภาวนา ๔ ● มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) ● พระสัทธรรม ๓ - ปัญญาวิมุตติธรรม ๔ - พละ ๕ - อุปาสิกธรรม ๕ - มงคล ๓๘ - สงเคราะห์บุต - สงเคราะห์ภรรยา - สันโดย	พระรัตนตรัย - วิเคราะห์ความหมายและคุณค่าของธรรมะ อริยสัจ ๔ ● ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) - ชั้น ๕ - โลกธรรม ๘ ● สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) - กรรมนิยาม - กรรม ๑๒ - มิจฉาวิชชา ๕ ● นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) - วิมุตติ ๕ ● มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) ● อปริหานิยธรรม ๓ - ปาปณิกกรรม ๓ - ทิฏฐธรรมมิกัตถุสสังวัตตนิก ธรรม ๔ - โภคอาทิยะ ๕ - อริยวัชชี ๕ - มงคล ๓๘ - ถูกโลกธรรมจิตไม่หวั่นไหว - จิตไม่เศร้าโศก - จิตไม่มัวหมอง - จิตเกษม	พระรัตนตรัย - วิเคราะห์ความหมายและคุณค่าของสังฆะ อริยสัจ ๔ ● ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) - ชั้น ๕ - จิต, เจตสิก ● สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) - ธรรมนิยาม - ปฏิจจสมุปบาท - นิวรณ์ ๕ - อุปาทาน ๔ ● นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) - นิพพาน ● มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) ● อริยปไตย ๓ - สาราณียธรรม ๖ - ทศพิธราชธรรม ๑๐ - วิปัสสนาญาณ ๘ - มงคล ๓๘ - ความเพียรเผากิเลส - ประพฤติพรหมจรรย์ - เห็นอริยสัจ - บรรลุนิพพาน
- พุทธศาสนสุภาษิต	● จิตฺตํ ทนฺตํ สุขาวหํ จิตฺตํ ฝึกลีแล้ว นำสุขมาให้ ● น อุจฺจาวจํ ปณฺชิตา ทสฺสยฺนุติ บัณฑิตย่อมไม่แสดงอาการขึ้น ๆ ลง ๆ ● นตฺถิ โลก อนินฺนํ โลกํ คนที่ไม่ถูกนินทา ไม่มีในโลก ● โกธํ ฆตฺวา สุขํ เสติ ฆา ความโกรธได้ยอมอยู่เป็นสุข	● ปฏิรูปการี ชฺรฺวา อุฏฺฐาตา วินุเท ธนํ คนขยันเอาการเอางาน กระทำเหมาะสม ย่อมหาทรัพย์ได้ ● วายเมเถว ปุริโส ยาว อุตฺตสฺส นิปฺปทา เกิดเป็นคนควรจะพยายามจนกว่าจะประสบความสำเร็จ ● สนฺตุฏฺฐิํ ปรมํ ธนํ ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง ● อธิมาทํานํ ทุกฺขํ โลกํ การเป็นหนี้เป็นทุกข์ในโลก	● ราชา มุขํ มนุสฺसानํ พระราชาเป็นประมุขของประชาชน ● สติ โลกสฺมิ ชาคโร สติ เป็นเครื่องค้ำในโลกล ● นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี ● นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
- พระไตรปิฎก	• วิธีการศึกษาและค้นคว้าพระไตรปิฎก และคัมภีร์รองอื่นๆ	• วิเคราะห์การสังคายนาและการเผยแผ่พระไตรปิฎก	• วิเคราะห์ความสำคัญและคุณค่าของพระไตรปิฎก
- เรื่องน่ารู้จากพระไตรปิฎก	• การครองตนเป็นพลเมืองที่ดี	• คนครองเรือนที่ร้ายและที่ดี ๑๐ ประเภท	• ฌานสมาบัติ – ผลสมาบัติ – นิโรธสมาบัติ
- ศัพท์ทางพระพุทธศาสนาที่ควรทราบ	• ภพ – ภูมิ	• โภธิปักขิยธรรม • วาสนา – บารมี	• สัมมัตตะ – มิจฉัตตะ
๑. ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิก	• พระอัสสชิ • พระกัศยาโคตมเถรี • พระนางมัลลิกา • หมอชีวก โกมารภัจ	• พระอนุรุทธะ • พระองคุลิมาล • พระขัมมทินนาเถรี • จิตตคหบดี	• พระอานนท์ • พระภูฏาจารย์เถรี • จูฬสุภัททา • สุนนมาลาจารย์
- ชาดก	• เวสสันดรชาดก	• มโหสถชาดก	• มหาชนกชาดก
๔. หน้าที่ชาวพุทธ	• การเข้าใจในกิจของพระภิกษุ เช่น การศึกษา การปฏิบัติธรรมและการเป็นนักบวชที่ดี • การศึกษาเรื่องคุณสมบัติของทายกและปฏิคาหก • การรักษาศีล ๘ • การเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นสมาชิกขององค์กรชาวพุทธ • การเป็นชาวพุทธที่ดี ตามหลักทศเบ็องบนในทศ ๖ • การเข้าค่ายพุทธธรรม • การเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา • การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ	• การบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา • ประโยชน์ของการบรรพชาอุปสมบท • การบวชเป็นแม่ชี ธรรมจารีณี หรือเนกขัมมณารี • การศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และธรรมศึกษา • การปลูกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในสังคมพุทธ • การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในฐานะผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครอง ตามหลักทศเบ็องล่างในทศ ๖ • การเข้าค่ายพุทธธรรม • เข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา • การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ	• วิเคราะห์หน้าที่และบทบาทของพระภิกษุในฐานะพระนักเทศก์ พระธรรมทูต พระธรรมจาริก พระวิทยากร พระวิปัสสนาจารย์ และพระนักพัฒนา • วิเคราะห์หน้าที่และบทบาทของอุบาสก อุบาสิกาที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน • วิเคราะห์เกี่ยวกับการปกครองคุ้มครองพระพุทธศาสนาของพุทธบริษัทในสังคมไทย • การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวตามหลักทศเบ็องหลังในทศ ๖ • การเข้าค่ายพุทธธรรม • เข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา • การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
- มรรยาทชาวพุทธ และการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ	• การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุทางกาย วาจา และใจ ที่ประกอบด้วยเมตตา • การปฏิสันถารที่เหมาะสม	• การแสดงความเคารพตามหลักพระพุทธศาสนาต่อพระรัตนตรัย ปุชนียสถาน ปุชนียวัตถุ และปุชนีย	• การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และโลก

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
	ต่อพระภิกษุในโอกาสต่าง ๆ	บุคคล • การปฏิสังขารตามหลัก ปฏิสังขาร ๒	• การปฏิบัติตนที่เหมาะสม ต่อพระภิกษุ ทางกาย ทาง วาจา ทางใจ
- ชาวพุทธตัวอย่าง	• พระนาคเสน – พระยามิ ลินท์ • สมเด็จพระวันรัต (เฮง เขม จารี) • พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต • สุชีพ ปุญญานุภาพ	• สมเด็จพระนารายณ์ มหาราช • พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธ ทาสภิกขุ) • พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) • ดร.เอ็มเบคการ์	• พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว • พระโพธิญาณเถร (ชา สุภท โท) • พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุต โต) • อนาคติก ธรรมปาละ
๕. การบริหารจัดการและ เจริญปัญญา	• สวดมนต์แปลและแผ่เมตตา • รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและ ประโยชน์ของการบริหาร จิตและเจริญปัญญา • ฝึกการบริหารจิตและเจริญ ปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน • นำวิธีการบริหารจิตและ เจริญปัญญาไปใช้ในการ พัฒนาการเรียนรู้ คุณภาพ ชีวิต และสังคม • พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิด แบบโยนิโสมนสิการ ๒ วิธี คือ วิธีคิดแบบสามัญ ลักษณะและวิธีคิดแบบ เป็นอยู่ในขณะนี้	• สวดมนต์แปลและแผ่ เมตตา • รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและ ประโยชน์ของการบริหาร จิตและเจริญปัญญา • ฝึกการบริหารจิตและเจริญ ปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน • นำวิธีการบริหารจิตและ เจริญปัญญาไปใช้ในการ พัฒนาการเรียนรู้ คุณภาพ ชีวิต และสังคม • พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิด แบบโยนิโสมนสิการ ๒ วิธี คือ วิธีคิดแบบแยกแยะ ส่วนประกอบและวิธีคิด แบบวิภาษวาท	• สวดมนต์แปลและแผ่ เมตตา • รู้และเข้าใจวิธีปฏิบัติและ ประโยชน์ของการบริหาร จิตและเจริญปัญญา • ฝึกการบริหารจิตและเจริญ ปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน • นำวิธีการบริหารจิตและ เจริญปัญญาไปใช้ในการ พัฒนาการเรียนรู้ คุณภาพ ชีวิต และสังคม • พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิด แบบโยนิโสมนสิการ สรุป ทั้ง ๑๐ วิธี
๖. วันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา	• ศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง ใน วัน ส ำ ค ัญ ท ำ ง พระพุทธศาสนา • วันธรรมสวนะและเทศกาล สำคัญ - ศึกษาหลักธรรมที่ เกี่ยวข้องในวันธรรมสวนะ และเทศกาลสำคัญ	• ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่ เกี่ยวข้องในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา • วัน ธรรม ส วน ะ และ เทศกาลสำคัญ - ศึกษาวิเคราะห์ หลักธรรม คติธรรม ที่ เกี่ยวข้องในวันธรรมสวนะและ เทศกาลสำคัญ	• ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรม อภิปรายผล ที่เกี่ยวข้อง ใน วัน ส ำ ค ัญ ท ำ ง พระพุทธศาสนา • วัน ธรรม ส วน ะ และ เทศกาลสำคัญ - ศึกษาวิเคราะห์ หลักธรรม คติธรรม อภิปรายผล ที่เกี่ยวข้อง ในวันธรรมสวนะและเทศกาล สำคัญ

หัวข้อเรื่อง	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
- ศาสนพิธี	• ประเภทของพุทธศาสนาพิธี • ศาสนพิธีเนื่องด้วยพุทธบัญญัติ เช่น พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ พิธีเวียนเทียน ถวายผ้าอาบน้าฝน พิธีทอดกฐิน พิธีปาวณา เป็นต้น • ศาสนพิธีที่นำพระพุทธศาสนาเข้าไปเกี่ยวเนื่อง เช่น การทำบุญเลี้ยงพระในโอกาสต่างๆ	• ความหมาย ความสำคัญ กติกรรมในพิธีกรรม บทสวดมนต์ของนักเรียน งานพิธี คุณค่าและประโยชน์ • พิธีบรรพชาอุปสมบท คุณสมบัติของผู้ขอบรรพชา - อุปสมบทเครื่องอัฐบริขาร	• บุญพิธี ทานพิธี กุศลพิธี • วิเคราะห์คุณค่าและประโยชน์ของศาสนาพิธี
๑. สัมมนาพระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและการพัฒนา	• พระพุทธศาสนากับการศึกษาที่สมบูรณ์	• พระพุทธศาสนากับการเมืองและสันติภาพ	• พระพุทธศาสนากับการพัฒนาแบบยั่งยืน

แผนภูมิที่ ๓ แสดงรายละเอียดวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๒.๒.๓ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา

การวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔^{๓๖} จะวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง โดยยึดธรรมชาติของวิชาและชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาจะเน้นการวัด และประเมินผลที่สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา ก้อนอกจากวัดองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์แล้วยังอาจใช้กระบวนการวัดตามระบบศีล – สมาธิ – ปัญญา^{๓๗} เพื่อให้ครอบคลุมและดูด้านที่ฝึกปฏิบัติ คือ

ศีล พฤติกรรมดีงามทั้ง กาย วาจา และอินทรีย์ทั้ง ๖ เคยชิน คล่องแคล่ว อยู่ตัว เป็นวินัย เข้าสู่ชีวิตโดยการสังเกต การบันทึก

สมาธิ จิตใจมีคุณธรรม มีประสิทธิภาพ และมีความสุข โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบตนเอง

^{๓๖} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดการการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔, หน้า ๒๐๕ – ๒๑๔.

^{๓๗} ที.ที. (ไทย) ๕/๓๐๓/๑๑๓.

ปัญญา ความรู้ คิด เข้าใจ การมองเห็นความจริง เท่าทัน ทั้งระบบความสัมพันธ์เป็นเหตุเป็นผลเชื่อมโยงประยুক্তเข้าสู่วิถีชีวิตใหม่ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบตนเอง หรือถ้าจะให้ชัดเจนขึ้น ควรประเมินตามสภาพจริงเพื่อการพัฒนาคุณภาพทางธรรมจริยา ตามหลักอริยวัฑฒิ ๕^{๓๘} คือ

๑. **ศรัทธา** วัดว่ามีความเชื่อที่ไม่มมงาย มีเหตุผลประกอบด้วยปัญญา ซึ่งไม่เบียดเบียนชีวิตและสังคม โดยการสังเกต การสะท้อนความคิด การตรวจสอบตนเอง

๒. **ศีล** วัดว่ามีความประพฤติและวิถีชีวิต ไม่เบียดเบียน แต่เกื้อกูล มีวินัย เอื้อต่อวัฒนธรรม โดยการสังเกต การตรวจสอบตนเอง การบันทึกพฤติกรรม

๓. **สุตะ** วัดว่ามีความรู้เกี่ยวกับข่าวสาร ข้อมูล ท้นต่อเหตุการณ์ สถานการณ์ และมีความรู้เหมาะแก่การดำเนินชีวิต กิจการของตน โดยการสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์

๔. **จาคะ** วัดว่ามีจิตใจกว้างขวาง ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว รู้จักเสียสละ บำเพ็ญประโยชน์ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการบันทึก

๕. **ปัญญา** วัดว่าคิด เข้าใจ ทำการต่าง ๆ ด้วยปัญญา รู้จักแยกแยะชั่วดี คุณโทษ ประโยชน์ – มิใช่ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หยั่งถึงเหตุปัจจัย และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งทั้งหลายโดยการสอบถาม การสัมภาษณ์ การตรวจสอบตนเอง

หลักการสำคัญของการวัดและประเมินผล

๑. เป็นการประเมินในสถานการณ์ที่ปฏิบัติจริง หรือเกี่ยวข้องในชีวิตจริง ผสมผสานไปกับการเรียนการสอน โดยสอดคล้องกับเป้าหมาย / ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
๒. เป็นการประเมินที่ครอบคลุมการแสดงออก การกระทำ กิจกรรม และกระบวนการทำงาน ผลงาน / ผลการกระทำ รวมถึงแฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียน
๓. เน้นการประเมินความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดค้น การใช้เหตุผล กระบวนการคิด การแก้ปัญหา การประยุกต์ใช้และการปรับปรุงพัฒนางาน
๔. เน้นการประเมินพัฒนาการ ค้นหาสิ่งที่ดีงามของผู้เรียน เป็นการประเมินเชิงบวก ไม่ใช่การประเมินเพื่อจับผิดหรือค้นหาข้อบกพร่อง และมีการนำข้อมูลจากการประเมินไปใช้เพื่อปรับปรุง และพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย
๕. เป็นการประเมินที่ต่อเนื่อง โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสม

^{๓๘}ที.ป. (ไทย) ๑๑/๒๒๔/๔๓๘.

๖. เป็นการประเมินเชิงคุณภาพ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด โดยจำแนกองค์ประกอบของสิ่งที่ประเมิน และอธิบายถึงระดับคุณภาพของผลงาน / การปฏิบัติ (Rubric Assessment)
๗. เป็นการประเมินที่ผู้เกี่ยวข้องหลายด้านมีส่วนร่วมในการประเมิน ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง

ขั้นตอนการดำเนินการวัดและประเมินผล

๑. กำหนดผู้ประเมิน ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน เพื่อนนักเรียน และผู้ปกครอง
๒. กำหนดเป้าหมาย / วัตถุประสงค์ในการประเมิน
๓. กำหนดขอบเขต องค์ประกอบของสิ่งที่ประเมิน พร้อมทั้งระบุเกณฑ์การประเมิน
๔. เลือกวิธีการ และสิ่งที่ประเมินให้เหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรม และงาน
๕. กำหนดเวลา และสถานที่ที่จะประเมิน
๖. รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปผลการประเมิน และนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาผู้เรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงในการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนานี้จะผสมผสานไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้แก่ผู้เรียนในสถานการณ์ที่ผู้เรียนปฏิบัติจริง โดยเน้นให้ครอบคลุมพฤติกรรม การแสดงออก กระบวนการ ผลผลิต และเพิ่มสะสมผลงาน ดังนั้นวิธีการ และเครื่องมือที่ใช้มีหลากหลาย เช่น

๑. การสังเกต มีทั้งการสังเกตอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สามารถทำได้ตลอดเวลาทั้งในระหว่างการเรียนการสอนหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกห้องเรียนจากการสังเกตผู้สอน สามารถเห็นพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มได้ พฤติกรรมที่สังเกต ได้แก่ การแสดงอารมณ์ สีหน้า กิริยาท่าทาง การพูดคุยโต้ตอบ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน พฤติกรรมการทำงานในกลุ่ม ความอดทน วิธีการแก้ปัญหา ความคล่องแคล่วในการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ (Check List) แบบประมาณค่า (Rating Scales) แบบบันทึกพฤติกรรม เป็นต้น

๒. การสัมภาษณ์ มีทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นการสนทนาซักถามหรือพูดคุยเพื่อค้นหาข้อมูลที่ไม่อาจพบเห็นอย่างชัดเจนในสิ่งที่นักเรียนประพฤติปฏิบัติ ในการทำงานโครงการ ภาระงาน การทำงานกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลอาจเป็นตัวนักเรียนเอง เพื่อนร่วมงานหรือผู้ปกครองก็ได้

๓. การประเมินระดับคุณภาพ (Rubric Assessment) เป็นการประเมินโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบและประเด็นที่จะประเมิน พร้อมทั้งอธิบายลักษณะของคุณภาพงานหรือการกระทำ เป็นระดับคุณภาพหรือปริมาณ เพื่อเป็นแนวทางและข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบว่าผู้เรียนรู้อะไร ทำอะไรได้มากน้อยเพียงใด มีคุณภาพผลงานเป็นอย่างไร โดยมีการกำหนดการให้คะแนนเป็น ๒ แบบ คือ

๑. การให้คะแนนเป็นภาพรวม (Holistic Score) เป็นการให้คะแนนผลงาน ชิ้นงาน โดยดูภาพรวมว่ามีความเข้าใจความคิดรวบยอด การสื่อความหมาย กระบวนการใช้ และผลงานอย่างไร โดยเขียนอธิบายคุณภาพของงานหรือความสำเร็จของงานตามระดับคุณภาพที่กำหนด

๒. การให้คะแนนแบบแยกองค์ประกอบ (Analytical Score) เพื่อให้มองคุณภาพงานหรือความสามารถของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน จึงได้มีการแยกองค์ประกอบของการให้คะแนน และอธิบายคุณภาพของงานในแต่ละองค์ประกอบเป็นระดับ โดยทั่วไปแล้วจะมีการแยกองค์ประกอบของงานเป็น ๔ ด้าน คือความสามารถ เข้าใจการสื่อสาร กระบวนการ และผลงาน

๔. การประเมินแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment) ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนการสอนในสภาพจริง (Authentic Learning) และบูรณาการความรู้ในวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ผลงานต่าง ๆ ในระหว่างการเรียนรู้ ผู้เรียนจะจัดเก็บไว้ในแฟ้ม หรือกล่อง หรือวัสดุอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับชิ้นงาน เรียกว่าแฟ้มสะสมผลงาน เป็นการสะสมงานอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อแสดงความรู้ ความสามารถ ความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในการเรียนรู้ ดังนั้นขั้นตอนสำคัญของการจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน คือ

๑. การสะสมงาน (Collect) เป็นระยะที่รวบรวมงานของผู้เรียน

๒. การคัดเลือกงาน (Select) เป็นระยะที่ผู้เรียนคัดเลือกงาน / ชิ้นงานที่ดีที่สุด ซึ่งอาจมีหลายชิ้นที่เพียงพอที่จะแสดงความสามารถ แสดงศักยภาพ และตอบสนองเป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วจัดระบบแฟ้มให้สมบูรณ์

๓. การสะท้อนความรู้สึกรู้สึกต่องาน (Reflect) เป็นระยะการประเมินซึ่งอาจผสมผสานอยู่ในผลงาน ประกอบด้วย การประเมินตนเองของผู้เรียน การประเมินของผู้สอน ความคิดเห็นของผู้เรียนต่อชิ้นงาน / ผลงาน และต่อเพิ่มสะสมผลงานของตน
๔. การประเมิน (Assess) เป็นการประเมินความสำเร็จของผู้เรียนจากผลงานที่แสดง ความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ในวิชา หรือในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือบูรณาการวิชาต่าง ๆ ซึ่งจะต้องครอบคลุมทั้งการประเมินตนเองของผู้เรียน การประเมินของผู้สอน เพื่อน และผู้ปกครอง

ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการประเมิน ผู้สอนจะต้องเขียนอธิบายระดับคุณภาพของ ชิ้นงานเพื่อให้เป็นมาตรฐาน และแนวทางให้ผู้เรียนจัดทำเพิ่มสะสมผลงานที่แสดงความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของตนอย่างชัดเจน ให้ผู้สอนสามารถทราบความสามารถที่แท้จริง และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนได้

๒.๒.๔ บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา

การจัดกระบวนการเรียนรู้ ในสถานการณ์ทั่วไปมักจะประกอบด้วยบุคคล ผู้เกี่ยวข้อง ๒ กลุ่ม คือ ผู้สอนและผู้เรียน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ ผู้สอนจะต้องทำการศึกษา หลักสูตรวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น กำหนดผลการเรียนรู้ เนื้อหาสาระที่จะนำไปสอน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน และนำไปกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือวิธีการเรียนรู้ และ ลักษณะรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน บทบาทที่สำคัญของครูจึงต้องนำจิตวิทยาการเรียนการสอนที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่เกิดผลมากที่สุด สำหรับการจัดออกแบบกิจกรรมที่จะใช้ในการจัดการเรียนรู้ นั้น ครูผู้สอนจึงควรคำนึงถึงองค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน^{๓๙} เช่น

๑. ครูควรมีการสำรวจประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนว่า ผู้เรียนแต่ละคนจะต้อง ใช้เวลาในการเรียนรู้มากน้อยแค่ไหน อย่างไร ต้องให้โอกาสกับผู้เรียนได้ใช้กระบวนการสืบเสาะ แสวงหาความรู้ที่ค้นพบด้วยตนเองมากน้อยเพียงใด การค้นพบความรู้ด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่มีคุณค่า อันจะทำให้ผู้เรียนนั้นเรียนอย่างมีความหมายต่อตัวผู้เรียนเองเป็นอย่างมาก

๒. ครูควรใช้การบูรณาการ ซึ่งเป็นการนำกระบวนการที่ต่อเนื่องจากขั้นตอนการ สำรวจประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน อันรวมไปถึงสถานการณ์ เงื่อนไขการเรียนรู้

^{๓๙} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, หน้า ๒๑๘ – ๒๒๐.

สิ่งแวดล้อมจะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เป็นการบูรณาการความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม และพร้อมที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้สร้างสรรค์ และแก้ไขปัญหาต่อไป

๓. ครูจะต้องมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะ เจตคติ และค่านิยม เพื่อการประยุกต์ใช้ในการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาจากผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้นั้น ผู้เรียนควรมีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดพฤติกรรมตามที่ระบุหรือคาดหวังไว้ ส่วนประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดนั้น ควรเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจที่จะได้ฝึกปฏิบัติ และมีความสอดคล้องสัมพันธ์กับผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้อย่างไร ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดต้องอยู่ในขอบข่ายความสามารถของผู้เรียน ประสบการณ์การเรียนรู้ควรมีรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งอาจจะนำไปสู่การบรรลุผลการเรียนรู้เพียงข้อเดียวก็ได้ ในขณะที่เดียวกันประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเดียวนั้น อาจจะนำไปสู่การบรรลุผลการเรียนรู้หลายอย่างก็ได้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออก โดยไม่มีความรู้สีกว่ากำลังถูกบังคับให้ทำ เพราะถ้ามีการบังคับจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้น้อย

๔. ครูควรจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน โดยมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้สูงสุดตามศักยภาพ

๕. ครูต้องคอยเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ และผู้เรียนควรจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากความไม่รู้ เป็นรู้และรู้จริง จากทำไม่ได้ ทำไม่เป็นเปลี่ยนมาเป็นทำได้ ทำเป็น จากไม่ชอบ เปลี่ยนมาเป็นชอบ

๖. ครูต้องยึดหลักการที่ว่า การจัดการเรียนรู้ที่ดีจะต้องมีกิจกรรมที่สามารถพัฒนาศักยภาพทุกด้านคือ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ครูต้องมองผู้เรียนว่ามีภูมิรู้ และภูมิธรรมอยู่ในระดับหนึ่ง ครูจะให้หลักการของศาสตร์ที่จะสอนเท่าที่จำเป็น ให้เพียงวิธีการเรียนรู้แต่ต้องพยายามส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติของตนเองให้มากที่สุด หรือที่เรียกว่าเรียนจากสมาธิ และพิจารณาตน (Self Learning) คือเรียนไปประเมินผลการปฏิบัติของตน ปรับปรุงให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ รู้รอบ รู้ลึก และรู้แจ้งในที่สุด

๙. ครูต้องทบทวนบทบาทของตนเองใหม่ว่าคุณคือ ผู้ที่ให้องค์คุณของกัลยาณมิตร
๙^{๔๐} ประการ คือ

๑. วางตนในฐานะผู้ที่ศิษย์ไว้วางใจ
๒. วางตนให้น่าเคารพ
๓. วางตนในฐานะผู้ทรงคุณความรู้
๔. วางตนในฐานะเป็นที่ปรึกษาที่ดี
๕. วางตนในฐานะผู้ฟังที่ดี ฟังทั้งคำพูด และความรู้สึกของศิษย์
๖. วางตนในฐานะผู้ทรงปัญญา สามารถอธิบายอย่างลึกซึ้งให้ศิษย์กระจ่างได้
๗. วางตนเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นแบบในการประพฤติปฏิบัติ

๑๐. ครูจะต้องรู้จักเด็กเป็นรายกลุ่ม รายบุคคล และมองว่าผู้เรียนทุกคนมีโอกาที่จะเป็นอัจฉริยะได้อย่างน้อย ๘ ด้าน คือด้านเหตุผล ภาษา ศิลปะ กายสัมผัส ดนตรี มนุษยสัมพันธ์ การเข้าใจตนเองหรือเข้าใจชีวิต เข้าใจธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม หรือที่เรียกว่าอัจฉริยภาพในเชิงพหุปัญญา (Multiple Intelligences) ของโฮเวิร์ดการ์ดเนอร์

๑๑. ครูต้องพร้อมให้ความรัก และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่ลูกศิษย์ ครูจึงต้องเปลี่ยนหน้าที่จากผู้สอนเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการพัฒนาไปสู่อัจฉริยภาพทั้ง ๘ ด้านของเด็กแต่ละคน

๑๒. การจัดการเรียนการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ ครูจะต้องเน้นและให้ความสำคัญกับผู้เรียนควบคู่ไปกับธรรมชาติของวิชา ครูจะต้องรู้ใจนักเรียนให้นักเรียนรู้ทั้งหลักการ วิธีการเรียนรู้ และคุณธรรมที่จะเกิดตามธรรมชาติของวิชา

๑๓. ครูควรจัดประสบการณ์ และกิจกรรมที่ใช้คุณธรรมนำความรู้ บูรณาการคุณธรรมในการจัดประสบการณ์ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และทุกขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ โดยถือว่าครูทุกคนมีหน้าที่พัฒนาผู้เรียนให้ประพฤติตนยึดหลักคุณธรรม และพัฒนาคนให้มีค่านิยมอันพึงประสงค์ ฯลฯ

สรุปได้ว่า ครูมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นผู้ออกแบบการจัดการการเรียนรู้ เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเอง ในบรรยากาศและสถานการณ์ที่ครูจัดให้ผู้เรียนได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และนำไปสู่การสร้างความรู้ด้วยตนเองอย่างพึงพอใจ การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม จะช่วยให้ครูมีข้อมูลที่สำคัญในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องความต้องการ ความถนัด ความสนใจและวิธีการ

^{๔๐} อก.สศตค. (ไทย) ๒๓/๑๗/๕๖.

หรือลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน และบทบาทสำคัญยิ่งคือ ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกด้าน

๒.๒.๕ บทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เอาชีวิตจริง และเงื่อนไขการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ผู้เรียนมีอิสรภาพได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาเต็มศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ทั้งจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ผู้เรียนได้รับการพัฒนาแบบองค์รวม ได้รับการฝึกให้มีศักยภาพในการสร้างรูปแบบการคิด ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมการเรียนรู้ได้ถูกต้องแม่นยำ ตามธรรมชาติของวิชาด้วยความรู้สึที่ดีงามอันเป็นการสร้างบุคลิกภาพที่ดี คิดอย่างมีระบบและวิจารณ์ญาณ อยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุขเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้^{๔๐}

สำหรับบทบาทที่สำคัญของผู้เรียน ได้แก่

๑. ตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทของตนเอง ที่จะเป็นผู้ครองกิจกรรมและร่วมประเมินผลการเรียนตลอดเวลา และถ้าเป็นคนร่วมออกแบบการเรียนรู้ด้วยก็ยิ่งสมบูรณ์แบบมากขึ้น
๒. มีส่วนร่วมในการจัดและคิดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองจากการมีปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น
๓. ต้องรู้หลักความจริง หลักการ เหตุผล กฎเกณฑ์ กฎธรรมะ และหลักการที่จะทำให้เกิดผล
๔. รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้จักประโยชน์ที่ตนต้องการ รู้ผลที่เกิดจากเหตุ รู้ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ
๕. รู้ว่าตนเองนั้นมีฐานะ ภาวะ เพศ ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม ขณะนี้เป็นอย่างไร และประพฤติให้เหมาะสมต่อสถานการณ์สิ่งแวดล้อม รู้จักปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
๖. รู้ความพอดีด้านต่าง ๆ เช่น การใช้ทรัพย์ การบริโภคอาหาร และการกระทำต่าง ๆ

^{๔๐}กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดการการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, หน้า ๒๒๐ – ๒๒๑.

๗. รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ประกอบกิจกรรมในหน้าที่การงาน เช่น การตรงต่อเวลา และเหมาะสมกับเวลา
๘. รู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคลว่า เขามีความสามารถและคุณธรรมอย่างไร ใครยิ่งหย่อนกว่ากัน การปฏิบัติต่อบุคคลนั้นว่า ควรคบหรือไม่ จะตำหนิ ยกย่อง แนะนำสั่งสอนอย่างไร
๙. มีศรัทธา มีหิริ ความละอายต่อบาป มีโอตตปปะ ความเกรงกลัวต่อบาป^{๔๒} มีความเพียร มีสติ มีจิตใจมั่นคง และมีปัญญา
๑๐. รู้ว่าจะปรึกษาสิ่งใดกับใคร ต้องไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง และผู้อื่น
๑๑. ไม่คิด ไม่พูด และไม่ทำสิ่งใดที่เป็นการเบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น
๑๒. มีความเห็นชอบว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
๑๓. ให้ทานด้วยความบริสุทธิ์ใจคือ เอื้อเฟื้อตามกำลังความสามารถ โดยไม่หวังผลตอบแทน

โดยสรุปก็คือ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดในสาระพระพุทธศาสนา ไม่ใช่วิธีการเรียนรู้โดยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง แต่เป็นกระบวนการทัศน์ในการจัดการเรียนรู้ (Learning Paradigm) ซึ่งเอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติของตนเอง โดยใช้ทักษะการจัดการที่มีประสิทธิภาพทั้งของครู และผู้เรียน

๒.๓ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สาธิต แก่นมณีและคณะ^{๔๓} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาที่มีระดับชั้นแตกต่างกัน คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความคิดเห็นต่อการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก และแตกต่างกัน นอกจากนี้พบว่า นักเรียนที่มีเพศแตกต่างกัน คือ เพศชาย และเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก และไม่แตกต่างกันในด้านปัจจัยเบื้องต้น ทั้งยังพบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีจำนวนไม่เพียงพอ และมีความรู้

^{๔๒} ส.น. (ไทย) ๑๖/๑๐๓/๑๕๕.

^{๔๓} สาธิต แก่นมณีและคณะ, “การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดแพร่”, (โครงการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๓. หน้า บทคัดย่อ.

ความสามารถในเนื้อหาของวิชาพระพุทธศาสนาไม่ลึกซึ้ง ทางโรงเรียนไม่ค่อยสนับสนุนครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาได้เพิ่มพูนความรู้ความสามารถ เกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนาเท่าที่ควรเนื่องจากขาดงบประมาณในส่วนนี้ ซึ่งโรงเรียนควรติดตามประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อนักเรียนมัธยมศึกษาจะได้รับประโยชน์จากการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และจะได้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดีมีคุณภาพของสังคม ประเทศชาติและสังคมโลกต่อไป

พระมหาสุชน วงศ์แดง^{๔๔} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลการใช้หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ความคิดเห็นการปฏิบัติของหัวหน้าหมวดวิชา และครูที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ด้านปัจจัยนำเข้ากระบวนการ โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายย่อย พบว่า หัวหน้าหมวดวิชา และครูมีความเห็นต่อการใช้หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ด้านจุดประสงค์อยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็น/การปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรด้านเนื้อหาวิชา การดำเนินการเรียนการสอน การบริหาร และการบริการหลักสูตร การสนับสนุน และการส่งเสริมการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ด้านปัจจัยนำเข้าและกระบวนการโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายย่อย พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตรด้านจุดประสงค์อยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นการปฏิบัติต่อการใช้หลักสูตรด้านเนื้อหาวิชา การดำเนินการเรียนการสอน การบริหาร และการบริการหลักสูตร ตลอดจนการสนับสนุน และส่งเสริมการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง

๒. ผลผลิต (ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน) ของหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางหรือพอใช้

^{๔๔}พระมหาสุชน วงศ์แดง, “การประเมินผลการใช้หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๔๐. หน้า บทคัดย่อ.

วรรณวิภา จิตุชัยและคณะ^{๕๕} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินประสิทธิภาพการสอนของบุคลากรสถาบันราชภัฏสวนดุสิต ผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลการสอนของอาจารย์อยู่ในระดับดี โดยนักศึกษาในสถาบันประเมินการสอนของอาจารย์ โดยส่วนรวมสูงกว่านักศึกษาที่ศึกษาศูนย์การศึกษานอกสถาบันเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ประเมินการสอนของอาจารย์ ๕ ลำดับแรกคือ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม (การแต่งกาย ท่าทาง มนุษยสัมพันธ์) การสอนตรงเวลาและสม่ำเสมอ ตั้งใจและกระตือรือร้นในการสอนใช้เวลาในการสอนอย่างคุ้มค่า และมีความรู้ในเนื้อหาวิชาอย่างกว้างขวางถูกต้องและทันสมัย และประเมินการสอนของอาจารย์ ๕ ลำดับสุดท้ายคือ แนะนำหนังสือและแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม ใช้เทคนิคการสอนที่น่าสนใจ สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ใช้เอกสาร สื่อ และอุปกรณ์การสอน และมีขั้นตอนในการสอนที่เข้าใจง่าย

พระครูปัญญาวัดนกิจ ปญญาวฑฺฒโน พึ่งสูงเนิน^{๕๖} ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๔

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีสภาพอยู่ในระดับมาก ๓ ด้าน โดยด้านที่มีสภาพการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด ได้แก่ ด้านหลักสูตร รองลงมา ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามลำดับ ยกเว้นด้านอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

๒. ปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ๒ ด้าน และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ๒ ด้าน โดยด้านที่มีปัญหาระดับปานกลางเป็นอันดับแรก คือ ด้านอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน รองลงมา คือ ด้านหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

^{๕๕}วรรณวิภา จิตุชัยและคณะ, “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของบุคลากรสถาบันราชภัฏสวนดุสิต”, (สำนักวิจัย สถาบันราชภัฏสวนดุสิต), ๒๕๕๖. หน้า บทคัดย่อ.

^{๕๖}พระครูปัญญาวัดนกิจ ปญญาวฑฺฒโน พึ่งสูงเนิน, “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๔”, วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา), ๒๕๕๘. หน้า บทคัดย่อ.

๓. ครูผู้สอน ที่มีเพศต่างกัน มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน มีประสบการณ์สอนต่างกัน และมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาต่างกัน มีสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ ทั้งโดยภาพรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕

๔. ครูผู้สอน ที่มีเพศต่างกัน มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน มีประสบการณ์สอนต่างกัน และมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาต่างกัน มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ ทั้งโดยภาพรวม และเป็นรายด้านไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกันมีปัญหาด้านอุปกรณ์และสื่อการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน ที่จบการศึกษาวิชาเอกทางด้านสังคมศึกษา มีปัญหามากกว่าครูผู้สอนที่จบการศึกษาวิชาเอกอื่น

พระมหาทวน นวลสาย^{๔๖} ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยส่วนรวมและจำแนกตามประสบการณ์ในการสอนมีปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยรวม และหลายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การดำเนินการกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอน การทำแผนการสอน การศึกษาหลักสูตร การวัดผลและประเมินผล และการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยมีรายชื่อที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้าน ดังนี้ ครูผู้สอนไม่จบวิชาพระพุทธศาสนาโดยตรง คู่มือที่ใช้ในการประกอบการทำแผนการสอนมีน้อย โรงเรียนได้รับเอกสารล่าช้า เช่น แผนการสอน คู่มือครู มีการไปสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนจากการไปเยี่ยมที่บ้านน้อย และจุดประสงค์การเรียนรู้ยังไม่คำนึงถึงความพร้อม ด้านวัสดุ/อุปกรณ์/อาคารสถานที่/แหล่งการเรียนรู้

๒. ครูที่มีประสบการณ์สอนวิชาพระพุทธศาสนาต่ำกว่า ๑๐ ปี และประสบการณ์ตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยรวม และหลายด้านไม่แตกต่างกัน

^{๔๖}พระมหาทวน นวลสาย, “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครู ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม”, รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๔๔. หน้า บทคัดย่อ.

พระธีรชาติ ธีรวิโส ธรรมวงศ์^{๔๔} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (วิชา พระพุทธศาสนา) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๑

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า สถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๑ มีปัญหาการใช้หลักสูตร (วิชาพระพุทธศาสนา) ในด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาประเด็นคำถามเป็นรายข้อ พบว่า สถานศึกษามีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ๕ ข้อ และในระดับน้อย ๖ ข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก ได้แก่ ๑. ครูขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสาระพระพุทธศาสนาที่หลากหลาย และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๒. ครูขาดความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการทำแผน และวางแผนการสอนสาระพระพุทธศาสนา ๓. ครูไม่ใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนในสาระพระพุทธศาสนา ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุด ได้แก่ ๔. เครื่องมือวัดผลที่ใช้ไม่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้

๒. ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร พบว่า สถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๑ มีปัญหาการใช้หลักสูตร (วิชาพระพุทธศาสนา) ในด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร โดยภาพรวมและรายข้อ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาประเด็นคำถามเป็นรายข้อ พบว่า สถานศึกษามีปัญหาด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร อยู่ในระดับปานกลาง ๑๑ ข้อ และระดับน้อย ๖ ข้อ มีปัญหาเรียงจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก ได้แก่ ๑. สถานศึกษาขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนา ๒. ครูขาดสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น วีซีดี สื่อวีดิทัศน์ หรือสื่ออื่น ๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาการเรียนรู้อันสาระพระพุทธศาสนา เช่น ห้องจริยศึกษา ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุด ได้แก่ ๓. ครูมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา

^{๔๔}พระธีรชาติ ธีรวิโส ธรรมวงศ์, “การศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (วิชาพระพุทธศาสนา) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๑”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา), ๒๕๔๘. หน้า บทคัดย่อ.

พระมหาสมศักดิ์ วิทยาสิงห์^{๔๕} ได้ทำการวิจัยเรื่อง วิเคราะห์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ภายใต้นโยบายปฏิรูปการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ด้านความสมดุลเหมาะสมกับผู้เรียน มีการจัดเนื้อหาการเรียนรู้จากง่ายไปหายาก หรือจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม สามารถพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และปัญญาตามวุฒิภาวะ และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงวัย ด้วยการจัดเนื้อหาให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงช่วงชั้น

๒. ด้านพัฒนาผู้เรียนเต็มศักยภาพ หลักสูตรมีสาระการเรียนรู้ที่ฝึกฝนพัฒนาศักยภาพ ได้ครบทุกด้าน ทั้งด้านพฤติกรรมทางกาย และวาจา ฝึกหัดจิตใจให้เป็นสมาธิ และพัฒนาความรู้ คือ ปัญญา ด้วยการจัดหลักสูตรการเรียนรู้ตามไตรสิกขา

๓. ด้านความเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง และสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีการกำหนด กรอบใหญ่ของการเรียนรู้ในเรื่องการอยู่ร่วมกันกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม และวัตถุ ด้วยการนำ ข้อมูลที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมรอบตัวมาเป็นกรณีตัวอย่างในการเรียนรู้ และหลักสูตรเปิดโอกาส ให้สถานศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาจัดการเรียนรู้

๔. ด้านหลักสูตรบูรณาการ มีการจัดสาระการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการได้ในวิชา เดียวกันและบูรณาการเข้ากับทุกวิชา ด้วยการจัดเนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงตลอดเนื้อหาตลอดชั้น เรียน บูรณาการข้ามวิชา ด้วยการเรียนเรื่องการบริหารจัดการ และเจริญปัญญา และบูรณาการ จริยธรรมเข้าในระบบจริยธรรมด้วยกัน เพราะครูทุกคนถือว่าเป็นผู้สอนจริยธรรม

^{๔๕}พระมหาสมศักดิ์ วิทยาสิงห์, “วิเคราะห์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ภายใต้นโยบายปฏิรูป การศึกษา”, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายและการวางแผนสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก), ๒๕๔๖. หน้า บทคัดย่อ.

เกศินี คุรุณาสวัสดิ์^{๕๐} ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการเรียนการสอนสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาจริยธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพการจัดการเรียนการสอน พบว่า

๑.๑ ด้านตัวครู ครูส่วนใหญ่ถูกกำหนดให้สอน โดยได้รับคัดเลือกตามความเหมาะสม และมีความพอใจ ครูส่วนใหญ่เข้ารับการอบรม และสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในหัวข้อเนื้อหาพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาจริยธรรม จำนวน ๑ ครั้งต่อหนึ่งภาคการศึกษา ครูส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากการสอนโดยมีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนามากขึ้น และเป็นตัวอย่างในการแต่งกายสุภาพเรียบร้อยในสถานศึกษา

๑.๒ ด้านเนื้อหา ครูส่วนใหญ่นำเนื้อหาพระพุทธศาสนามาพัฒนาจริยธรรมทั้ง ๖ ประการ คือ ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ การประหยัดและอดออม ความขยันหมั่นเพียร และความอดทน ครูส่วนใหญ่ใช้เนื้อหาเหมือนกัน คือ หัวข้อเรื่องพระธรรม สำหรับความรับผิดชอบ ครูส่วนใหญ่ใช้เนื้อหาในหัวข้อพระสงฆ์

๑.๓ ด้านการจัดการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่จัดกิจกรรมโดยบูรณาการเนื้อหาพระพุทธศาสนากับสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาความมีวินัย และมีการจัดกิจกรรมทั้งในห้องเรียน และเสริมหลักสูตร รวมทั้งใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย และเน้นการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ครูส่วนใหญ่ให้คำชมเชยทั้งเป็นการส่วนบุคคลและต่อหน้าสาธารณะ และครูส่วนใหญ่ใช้เครื่องมือในการวัดและประเมินผลที่หลากหลายโดยใช้แบบฝึกหัด และใบงานมากที่สุด และเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนมากที่สุด และประเมินความสำเร็จในการสอนที่ร้อยละ ๕๑-๘๐

๒. ปัญหาการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีปัญหาในด้านตัวครู และด้านเนื้อหา สำหรับด้านการจัดการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่เห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับจำนวนชั่วโมงสอนไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม และสื่อการเรียนการสอนในการพัฒนาจริยธรรมไม่เพียงพอ และการขาดงบประมาณในการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ และครูส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีปัญหาด้านการเสริมแรงและด้านการวัดและประเมินผล

^{๕๐}เกศินี คุรุณาสวัสดิ์, “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๔๘. หน้า บทคัดย่อ.

อัญชลี พุกการคำ^{๕๐} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเรื่องรูปแบบและวิธีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมที่ผ่านมาประสบความสำเร็จประมาณร้อยละ ๗๐ ถึง ๘๐ มีการแต่งตั้งคณะทำงาน ใช้งบประมาณจากเงินบำรุงการศึกษา ข้อคุณธรรมที่สำคัญ โรงเรียนมุ่งเน้นมากที่สุด คือ ความซื่อสัตย์ ความรู้จักรับผิดชอบ ความตรงต่อเวลา ความกตัญญู ความขยัน ความมีเหตุผล ความสำนึกหน้าที่ ความเสียสละ ความอดทน และความประหยัด รูปแบบและวิธีการเสริมสร้างพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของโรงเรียน พัฒนาในช่วงเช้าก่อนเข้าเรียน โดยใช้วิธีการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมในโอกาสวันสำคัญ การฝึกอบรม การฝึกปฏิบัติจริง การนำนักเรียนเข้าวัดฟังธรรม และใช้กิจกรรมกลุ่ม มีการประเมินผลโดยใช้การสังเกตขณะดำเนินการพัฒนามากที่สุด

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา ได้แก่ สภาพปัญหาครอบครัวของเด็ก ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างบุคลากรในโรงเรียน ขาดความร่วมมือร่วมใจ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ รวมทั้งครูอาจารย์ขาดความจริงจัง จริงใจที่จะส่งเสริมร่วมมือพัฒนา บางครั้งละเอียดที่จะสร้างเสริมคุณธรรมสำหรับปัญหาที่เกิดจากนักเรียน คือ นักเรียนไม่เห็นคุณค่าของคุณธรรม ไม่เอาใจใส่ รวมทั้งสื่อต่างๆ ไม่นำเสนอหรือสอนให้เป็นคนมีคุณธรรมเท่าที่ควร

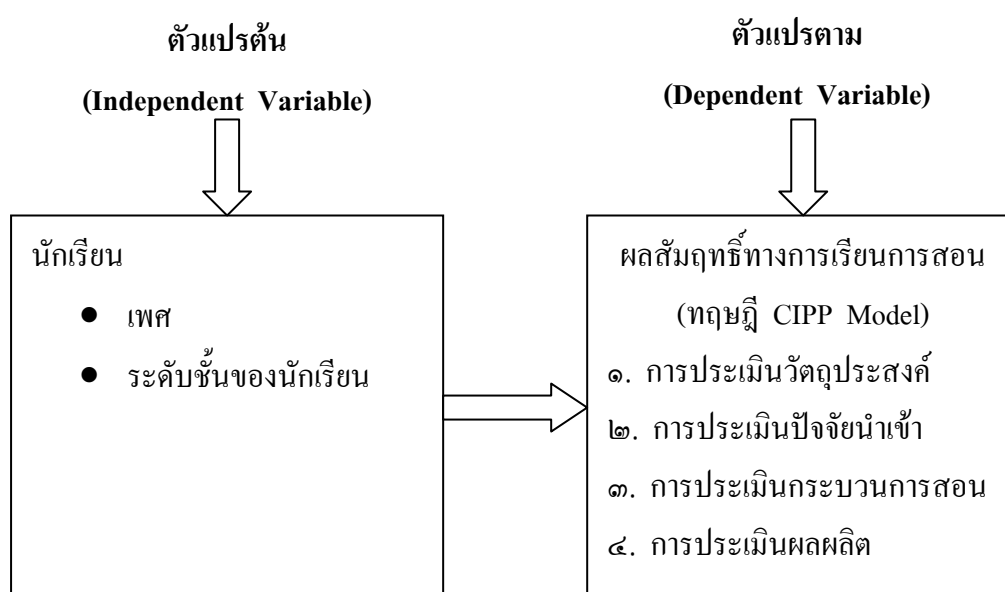
นอกจากนั้นปัญหายังเกิดจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากเทคโนโลยีเกิดสื่อต่างๆ แนวทางการแก้ไข คือ ควรเริ่มปลูกฝังจริยธรรมตั้งแต่เยาว์วัย เริ่มจากครอบครัวสามารรถเป็นตัวอย่างที่ดี โรงเรียนควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ครูควรมีจิตสำนึกและวิญญูณแห่งความเป็นครู สอดแทรกแนวคิดในการเรียนการสอน ให้นักเรียนเห็นคุณค่าของคุณธรรม จริยธรรม ควรมีการยกย่องผู้ทำความดี มีกิจกรรมที่ส่งเสริมผู้ทำความดี ควรเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธหรือนำแนวทางมาใช้ และรัฐควรให้ความสำคัญการพัฒนาคุณธรรมอย่างจริงจัง รวมทั้งให้การสนับสนุนงบประมาณ ควรมีการประสานความร่วมมือ ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน ตลอดจนต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย

^{๕๐}อัญชลี พุกการคำ, “รายงานการวิจัย เรื่องการศึกษาเรื่องรูปแบบและวิธีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร”, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา), ๒๕๕๗. หน้า บทคัดย่อ.

พระมหาศาล สืบนิสัย^{๕๒} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความคาดหวังของนักเรียนมัธยมศึกษาต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนเพศชาย และเพศหญิงคาดหวังว่าจะนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนที่มีปัญหาทางครอบครัว และนักเรียนที่มีครอบครัวอบอุ่นมีความคาดหวังแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ กล่าวคือ นักเรียนที่มีปัญหาทางครอบครัวคาดหวังว่าจะนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันมากกว่านักเรียนที่มีครอบครัวที่อบอุ่น เพราะพวกเขาต้องการหลักการจากศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจ

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งมีตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยไว้ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภูมิที่ ๔ แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

^{๕๒}พระมหาศาล สืบนิสัย, “การศึกษาความคาดหวังของนักเรียนมัธยมศึกษาต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๕. หน้า บทคัดย่อ.

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว
ย่อมแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาหรือวิชาอื่นใดนั้น
ย่อมมีความสำคัญและจำเป็นยิ่งต่อกระบวนการสอน เพราะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสิ่งที่ได้
สอนไปแล้วว่าประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่
เพียงใด ซึ่งเป็นการพิจารณาเมื่อตีค่าแล้วนำข้อมูลมาย้อนกลับเพื่อการปรับปรุง และพัฒนาการสอน
วิชาพระพุทธศาสนาในช่วงชั้นที่ ๓-๔ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎี
CIPP Model มาเป็นกรอบในการวิจัยสำหรับการหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้ตั้งไว้
ต่อไป ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ ในเรื่องเกี่ยวกับการสอนวิชา
พระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒
เพื่อนำผลงานวิจัยมาใช้ในการปรับปรุง แก้ปัญหา และพัฒนาการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้มี
ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้งของครูผู้สอนและนักเรียน โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีระเบียบวิธีวิจัย และขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

- ๓.๑ ศึกษาค้นคว้า แนวคิด และทฤษฎี
- ๓.๒ ประชากรที่ศึกษา
- ๓.๓ เทคนิคและวิธีการสุ่มตัวอย่าง
- ๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- ๓.๖ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๗ การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล
- ๓.๘ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๙ การกำหนดค่าของตัวแปร
- ๓.๑๐ การนำเสนอผลการวิจัย

๓.๑ ศึกษาค้นคว้า แนวคิด และทฤษฎี

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคำরা บทความ นโยบาย หลักสูตร แผนงาน คู่มือพระไตรปิฎก และเอกสาร รวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จากห้องสมุดของมหาวิทยาลัย และส่วนราชการ รวมทั้งจาก Internet ด้วย

๓.๒ ประชากรที่ศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้มีประชากรที่ใช้ในการศึกษามี ๒ ประเภท คือ

๓.๒.๑ ประชากรที่เป็นครูผู้สอน ได้แก่ ครูที่รับผิดชอบในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๓ - ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ จำนวน ๓๐ คน ซึ่งได้ศึกษาทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่ม

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน ได้แก่ นักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำลังเรียนอยู่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๓ - ๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ ซึ่งได้ดำเนินการสุ่ม โดยใช้สูตรคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan ดังนี้

๑) นักเรียนโรงเรียนบางกะปิ มีจำนวน ๓,๑๕๔ คน จากการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan ได้ ๓๔๑ คน

๒) นักเรียนโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ มีจำนวน ๓,๗๕๑ คน จากการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan ได้ ๓๔๖ คน

รวมจำนวนนักเรียน ๖,๙๐๕ คน รวมนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ๖๘๗ คน

๓.๓ เทคนิคและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Sampling) ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ ตามลำดับ ดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นที่ ๑ สุ่มสหวิทยาเขต ซึ่งมี ๘ สหวิทยาเขต คือ

๑) สหวิทยาเขต กรุงเทพมหานคร	๒) สหวิทยาเขต นวลจันทร์
๓) สหวิทยาเขต เบญจบุรพา	๔) สหวิทยาเขต รัชโยธิน
๕) สหวิทยาเขต วังทองหลาง	๖) สหวิทยาเขต วัฒนา
๗) สหวิทยาเขต ศรีนครินทร์	๘) สหวิทยาเขต เสรีไทย

จึงได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sampling Random) จาก ๘ สหวิทยาเขตมา ๑ สหวิทยาเขต ด้วยวิธีจับสลาก ปรากฏว่าได้สหวิทยาเขต เสรีไทย

๓.๓.๒ ขั้นที่ ๒ สุ่มโรงเรียนในสหวิทยาเขต เสรีไทย ซึ่งมีสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๓-๔ มี ๕ โรงเรียน คือ

ที่	โรงเรียน	สถานที่ตั้ง
๑	โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ	แขวงมีนบุรี เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๕๑๐
๒	โรงเรียนบางกะปิ	แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๒๔๐
๓	โรงเรียนสตรีเศรษฐบุตร	แขวงมีนบุรี เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๕๑๐
๔	โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒	แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๒๓๐
๕	โรงเรียนสุขุมวิทพันธุ์อุปถัมภ์	แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ ๑๐๒๓๐

แผนภูมิที่ ๕ แสดงรายชื่อโรงเรียนในสหวิทยาเขตเสรีไทย

จึงได้ทำการสุ่มแบบง่าย (Sampling Random) ด้วยวิธีจับสลากได้มา ๒ โรงเรียน
ปรากฏดังนี้

ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนโรงเรียน ครู และนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ที่	โรงเรียน	ครู	นักเรียน	นักเรียนที่เป็น กลุ่มตัวอย่าง
๑	โรงเรียนบางกะปิ	๑๕ คน	๓,๑๕๔ คน	๓๔๑ คน
๒	โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒	๑๕ คน	๓,๗๕๑ คน	๓๔๖ คน
รวม		๓๐ คน	๖,๙๐๕ คน	๖๘๗ คน

จากตารางที่ ๑ พบว่า จำนวนครูที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น ครูโรงเรียน
บางกะปิ มีจำนวน ๑๕ คน และครูโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ มีจำนวน ๑๕ คน
ได้ทำการศึกษาทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่ม

ได้ทำการสุ่มตัวอย่างนักเรียน โดยใช้สูตรคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง
Krejcie & Morgan ปรากฏผลดังนี้

๑) นักเรียนโรงเรียนบางกะปิ มีจำนวน ๓,๑๕๔ คน จากการเปิดตารางของ Krejcie
& Morgan ได้ ๓๔๑ คน

๒) นักเรียนโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ มีจำนวน ๓,๗๕๑ คน จาก
การเปิดตารางของ Krejcie & Morgan ได้ ๓๔๖ คน

รวมเป็นนักเรียนทั้งหมด ๖,๙๐๕ คน รวมเป็นนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวน
๖๘๗ คน

๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา มี ๒ โรงเรียน คือ
โรงเรียนบางกะปิ และโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒

๓.๔.๒ แบบสอบถามสำหรับนักเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน มี ๒ โรงเรียน คือ
โรงเรียนบางกะปิ และโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒

๓.๕ การสร้างและตรวจคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยใช้คำถามปลายปิด (Close - ended Question) มีทั้งให้เลือกตอบ (check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เป็น ๕ ระดับ เพื่อวัดการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และคำถามปลายเปิด (Open - ended Question) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นและตอบได้โดยเสรี เมื่อได้สร้างแล้วได้นำร่างแบบสอบถามทั้ง ๒ ประเภท ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องจำนวน ๓ ท่าน คือ รศ.ดร. วิจัย แหวนเพชร ดร.อรินทร์ น่วมถนอม และนายบุญเลิศ จีรภัทร์ ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) เพื่อกำหนดค่าความสอดคล้องดัชนีระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence Index = IOC) สำหรับการพิจารณาเนื้อหาและภาษาของข้อคำถามแต่ละข้อว่า เหมาะสม หรือไม่เหมาะสม และไม่แน่ใจ โดยใช้สูตร IOC ซึ่งผลการคำนวณ พบว่า ค่า IOC ที่ได้รับ คือเท่ากับหรือมากกว่า .๕ หลังจากนั้นได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่โรงเรียนเทพศิลา ชั้นปีละ ๕ คน ของมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑ - ๖ เป็นจำนวน ๓๐ คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของ Cronbach ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = .๘๕๕ พร้อมทั้งนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีคุณภาพ

แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอน แบ่งออกเป็น ๔ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ลักษณะการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน

ตอนที่ ๓ การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง ๔ ด้าน

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ

แบบสอบถามสำหรับนักเรียน แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ตอนที่ ๓ การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง ๔ ด้าน

๓.๖ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

๓.๖.๑ ผู้วิจัยได้ทำหนังสือจากคณะครุศาสตร์ ถึงผู้บริหารโรงเรียนบางกะปิ และโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ เพื่อขอความอนุเคราะห์ร่วมมือ พร้อมทั้งได้นำหนังสือไปติดต่อประสานงานในการเก็บรวบรวมข้อมูล วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ โดยได้นำแบบสอบถามไปขอให้ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง ๒ โรงเรียน จำนวน ๓๐ คน พร้อมทั้งขอความร่วมมือให้ช่วยตอบแบบสอบถามทุกท่านตามความเป็นจริง พร้อมทั้งได้บอกว่าจะมาเก็บแบบสอบถามวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เมื่อถึงกำหนดผู้วิจัยได้มาเก็บแบบสอบถามของครูทั้ง ๒ โรงเรียน ด้วยตนเอง ปรากฏว่า ได้ครบทั้ง ๒ โรงเรียน จำนวน ๓๐ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐

๓.๖.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุญาตครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ – ๔ เพื่อให้ให้นักเรียนช่วยตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง โดยฝากแบบสอบถามไว้กับครูแล้วให้ครูนำไปแจกแบบสอบถามกับนักเรียน พร้อมทั้งให้ครูอธิบายถึงวิธีการตอบแบบสอบถาม โดยกำหนดว่าสะดวกในช่วงใดก็ให้ดำเนินการแจกแบบสอบถามในช่วงนั้น เพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนเวลาเรียนของนักเรียนและเวลาสอนของครูด้วย โดยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามกับนักเรียนวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ผู้วิจัยได้ไปติดต่อขอเก็บแบบสอบถามจากนักเรียนทั้ง ๒ โรงเรียน วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ แล้วได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่นักเรียนแต่ละคนตอบ ปรากฏว่าเป็นแบบสอบถามที่ตอบครบถ้วนสมบูรณ์ ที่สามารถนำมาวิเคราะห์ประมวลผลได้ ปรากฏดังนี้

๑) โรงเรียนบางกะปิ แจกแบบสอบถามไป ๓๔๑ ฉบับ ได้รับกลับคืนมาและสมบูรณ์ จำนวน ๓๒๓ ฉบับ

๒) โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ แจกแบบสอบถามไป ๓๔๖ ฉบับ ได้รับกลับคืนมาและสมบูรณ์ จำนวน ๓๒๗ ฉบับ

รวมที่แจกแบบสอบถามทั้ง ๒ โรงเรียน ให้ครูช่วยเก็บ จำนวน ๖๘๗ ฉบับ ได้รับกลับคืนมาและสมบูรณ์ สามารถนำมาวิเคราะห์และประมวลผล จำนวน ๖๕๐ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๖๑ ของแบบสอบถามที่แจกไป

๓.๓ การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และประมวลผลของแบบสอบถามทั้ง ๒ ประเภท ดังนี้

๓.๓.๑ แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอน ซึ่งได้ดำเนินการวิเคราะห์และประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows Version ๑๔.๐ เพื่อคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ทำการวิเคราะห์ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖ ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่เป็นแบบตรวจสอบรายการ และปลายเปิด วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตาราง ประกอบคำบรรยายได้ตาราง

ตอนที่ ๒ ลักษณะการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่เป็นแบบตรวจสอบรายการ และปลายเปิด วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตาราง ประกอบคำบรรยายได้ตาราง

ตอนที่ ๓ การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดเป็น ๕ ระดับ วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตาราง ประกอบคำบรรยายได้ตาราง

๓.๓.๒ แบบสอบถามสำหรับนักเรียน มีจำนวน ๔ ตอน ทำการวิเคราะห์ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖ ซึ่งเป็นแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตาราง ประกอบคำบรรยายได้ตาราง

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เป็นแบบสอบถามที่เป็นแบบตรวจสอบรายการ และปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตาราง ประกอบคำบรรยายได้ตาราง

ตอนที่ ๓ การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง ๔ ด้านของนักเรียน เป็นแบบสอบถามที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งออกเป็น ๕ ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตาราง ประกอบคำบรรยายได้ตาราง

ตอนที่ ๔ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ทำการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และค่า t – Test โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ $P = .05$ ซึ่งเป็นการทดสอบความแตกต่างระหว่าง ๒ กลุ่ม คือ เพศหญิงกับเพศชาย และชั้นปี มัธยมศึกษาตอนต้น กับ มัธยมศึกษาตอนปลาย กับ ความคิดเห็นในการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา แล้วนำเสนอผลการทดสอบสมมติฐานในรูปแบบของตาราง ประกอบคำบรรยายใต้ตาราง

๓.๘ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่องนี้ มีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๓.๘.๑ ค่าร้อยละ (Percentage)

๓.๘.๒ ค่าคะแนนเฉลี่ย (Arithmetic Mean)

๓.๘.๓ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓.๘.๔ การเปรียบเทียบกรณีกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระแก่กัน ว่ามีความแปรปรวนของประชากร จากค่าทดสอบที (t - Test) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ $P = .05$

สูตรที่ใช้ในการคำนวณค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

๓.๘.๑ ค่าร้อยละ (Percentage)^๑ จากสูตร

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ P	แทน	ร้อยละ
f	แทน	ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นค่าร้อยละ
N	แทน	จำนวนความถี่ทั้งหมด

^๑บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐๑.

๓.๘.๒ ค่าเฉลี่ย (Mean) จากสูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
 $\sum fx$ แทน ผลรวมของผลคูณระหว่างคะแนนกับความถี่ของคะแนน
 N แทน จำนวนข้อมูลตัวอย่าง

๓.๘.๓ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) จากสูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{X})^2}{N - 1}}$$

เมื่อ S.D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 X แทน ค่าคะแนนแต่ละตัว
 $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum$ แทน ผลรวม
 N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

๓.๘.๔ การเปรียบเทียบกรณีกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระแก่กัน ว่ามีความแปรปรวนของประชากร จากค่าทดสอบที (t - Test)^๒

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ t แทน อานาจารจำแนก
 $\bar{X}_1$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ๑
 $\bar{X}_2$ แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ๒
 S_1^2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่าง ๑
 S_2^2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่าง ๒
 n_1, n_2 แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ๑ และกลุ่มตัวอย่าง ๒

^๒เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๑๒.

กรณีถ้ากลุ่มตัวอย่างจะใช้ค่า df จากสูตร

$$df = \frac{\left(\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2} \right)^2}{\frac{\left(\frac{s_1^2}{n_1} \right)^2}{n_1 - 1} + \frac{\left(\frac{s_2^2}{n_2} \right)^2}{n_2 - 1}}$$

๓.๘.๕ การคำนวณค่าความสอดคล้องดัชนีระหว่างข้อความกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence Index = IOC) โดยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญว่า เหมาะสม (+ ๑) ไม่เหมาะสม (- ๑) และไม่แน่ใจ (๐) ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\text{สูตร IOC} = \frac{\sum R}{n}$$

เมื่อ IOC = แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับวัตถุประสงค์

$\sum R$ = แทน ผลรวมคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

n = แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

๓.๘ การกำหนดค่าของตัวแปร

ข้อความที่ใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่าเกี่ยวกับการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น ๕ ระดับ พร้อมทั้งให้เกณฑ์คะแนนไว้ดังนี้

- ๕ หมายถึง ระดับความคิดเห็นหรือปฏิบัติมากที่สุด
- ๔ หมายถึง ระดับความคิดเห็นหรือปฏิบัติมาก
- ๓ หมายถึง ระดับความคิดเห็นหรือปฏิบัติปานกลาง
- ๒ หมายถึง ระดับความคิดเห็นหรือปฏิบัติน้อย
- ๑ หมายถึง ระดับความคิดเห็นหรือปฏิบัติน้อยที่สุด

แต่ในการแปลความหมาย (Interpretation) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ได้แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	๑.๐๐ - ๒.๓๓	แปลว่า	เห็นด้วยหรือปฏิบัติน้อย
ค่าเฉลี่ย	๒.๓๔ - ๓.๖๖	แปลว่า	เห็นด้วยหรือปฏิบัติปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	๓.๖๘ - ๕.๐๐	แปลว่า	เห็นด้วยหรือปฏิบัติมาก

แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ โดยใช้สูตรคำนวณหาค่าเฉลี่ยแต่ละช่วง ดังนี้

	Maximum - Minimum		
	Class		
เมื่อ	Maximum	= ๕	
	Minimum	= ๑	
	Class	= ๓	
แทนค่า	$\frac{๕ - ๑}{๓}$	= $\frac{๔}{๓}$	= ๑.๓๓

๓.๑๐ การนำเสนอผลการวิจัย

เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยจัดทำเป็นตาราง (Tables) พร้อมทั้งอธิบายหรือแปลผลได้ตารางตามความเป็นจริง

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ นี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน และศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่แตกต่างกันในเรื่อง เพศ และชั้นปี กับระดับความคิดเห็นต่อการสอน วิชาพระพุทธศาสนา โดยได้ทำการศึกษาประชากร ๒ กลุ่ม คือ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน ๓๐ คน และนักเรียนในช่วงชั้นที่ ๓-๔ ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑-๖ รวมจำนวน ๖๘๗ คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) มี ๒ ประเภท คือ สำหรับสอบถามครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ๑ ประเภท กับอีก ๑ ประเภท ที่สอบถามนักเรียนที่ได้จากการสุ่มโรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ ของสหวิทยาเขตเสรีไทย รวม ๒ โรงเรียน แล้วนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มา ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS for Windows Version ๑๔.๐ เพื่อคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น ๒ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ที่ประกอบด้วย ๓ ตอน ได้แก่

- ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖
- ตอนที่ ๒ ลักษณะการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน
- ตอนที่ ๓ การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ส่วนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ ประกอบด้วย ๔ ตอน ได้แก่

- ตอนที่ ๔ ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖
- ตอนที่ ๕ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
- ตอนที่ ๖ การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง ๔ ด้านของนักเรียน
- ตอนที่ ๗ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ซึ่งแต่ละส่วนและแต่ละตอน มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ ๑

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๖

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑-๖ ของโรงเรียนบางกะปิ และโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ จำนวน ๓๐ คน มีข้อมูลทั่วไป ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๒ จำนวนและร้อยละของครูผู้สอน จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	๒	๖.๖
หญิง	๒๘	๙๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๒ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา มีจำนวน ๓๐ คน เป็นเพศหญิง มีจำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๓ มากที่สุด เป็นเพศชาย ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๖

ตารางที่ ๓ จำนวนและร้อยละของครูผู้สอน จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๒๕ ปี	๑	๓.๓
๒๕ - ๓๕ ปี	๐	๐
๓๖ - ๔๕ ปี	๔	๑๓.๔
๔๖ ปี ขึ้นไป	๒๕	๘๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๓ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา มีอายุตั้งแต่ ๔๖ ปี ขึ้นไป มีจำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๓ มากที่สุด มีอายุระหว่าง ๓๖ - ๔๕ ปี มีจำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๔ มีน้อย มีอายุต่ำกว่า ๒๕ ปี มีจำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓

ตารางที่ ๔ จำนวนและร้อยละของครูผู้สอน จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษาสูงสุด	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๐	๐
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	๒๕	๘๓.๓
ปริญญาโทหรือเทียบเท่า	๕	๑๖.๗
ปริญญาเอก	๐	๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จบปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีจำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๓ มากที่สุด จบปริญญาโทหรือเทียบเท่า มีจำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๗ มีน้อย

ตารางที่ ๕ จำนวนร้อยละและค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของครูผู้สอน จำแนกตามเวลาในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ระยะเวลาในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เกิน ๓ ปี	๓	๑๐.๐
๔ – ๖ ปี	๖	๒๐.๐
๗ – ๙ ปี	๓	๑๐.๐
๑๐ – ๑๒ ปี	๖	๒๐.๐
๑๓ – ๑๕ ปี	๔	๑๓.๓
๑๖ ปี ขึ้นไป	๔	๑๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

เวลาที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาต่ำสุด = ๒ ปี

เวลาที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาสูงสุด = ๒๘ ปี

เวลาที่สอนวิชาพระพุทธศาสนามีจำนวนมากที่สุด (Mode) = ๑๐ ปี

เวลาที่สอนวิชาพระพุทธศาสนามีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๙.๒๓ ปี

เวลาที่สอนวิชาพระพุทธศาสนามีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = ๖.๕๖๔ ปี

จากตารางที่ ๕ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาใช้เวลาในการสอนไม่เกิน ๓ ปี มีจำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓ มีมาก ใช้เวลาในการสอนระหว่าง ๔ – ๖ ปี และ ๑๐ – ๑๒ ปี มีจำนวนเท่ากันคือ ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐ ปานกลาง ใช้เวลาในการสอน ระหว่าง ๑๓ – ๑๕ ปี และ ๑๖ ปี ขึ้นไป มีจำนวนเท่ากันคือ ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ สำหรับครูที่ใช้เวลาในการสอนระหว่าง ๗ – ๘ ปี มีจำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๑

ครูที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาใช้เวลาต่ำสุด ๒ ปี และที่ใช้เวลาสูงสุด ๒๘ ปี เวลาในการสอนที่มีจำนวนมากที่สุด (Mode) = ๑๐ ปี โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๘.๒๓ ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = ๖.๕๖๔ ปี

ตารางที่ ๖ จำนวนและร้อยละของครูผู้สอน จำแนกตามระดับชั้นมัธยมศึกษาที่สอน

ชั้นมัธยมศึกษาที่สอน	จำนวน	ร้อยละ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	๖	๒๐.๐
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	๕	๑๖.๗
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	๕	๑๖.๗
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	๕	๑๖.๗
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	๕	๑๖.๗
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	๔	๑๓.๒
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๖ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มีจำนวน ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐ มีมาก สอนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒, ๓, ๔ และ ๕ มีจำนวนเท่ากันคือ ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๗ ปานกลาง สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ มีจำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒

ตารางที่ ๗ จำนวนและร้อยละของครูผู้สอน จำแนกตามการเข้ารับการอบรมการสอน
วิชาพระพุทธศาสนา

เข้ารับการอบรมการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	จำนวน	ร้อยละ
เคยเข้ารับการอบรม	๑๒	๔๐.๐
ไม่เคยเข้ารับการอบรม	๑๘	๖๐.๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๗ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ไม่เคยเข้ารับการอบรมมีจำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐ มีมาก เคยเข้ารับการอบรม มีจำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐ มีปานกลาง

ตอนที่ ๒ ลักษณะการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามปลายปิด เพื่อวัดลักษณะการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอนไว้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๘ จำนวนและร้อยละของครูผู้สอน โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรของ
ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

การสอนคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	จำนวน	ร้อยละ
ทุกครั้ง	๒๗	๙๐.๐
ครั้งเว้นครั้ง	๑	๓.๓
นาน ๆ ครั้ง	๒	๖.๗
ไม่ได้คำนึงถึง	๐	๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๘ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในการสอนนั้นได้คำนึงถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทุกครั้งมีจำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๐.๐ มากที่สุด นาน ๆ ครั้งมีจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๗ ครั้งเว้นครั้ง มีจำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓

ตารางที่ ๙ จำนวนร้อยละ ลักษณะในการประเมินของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

เกณฑ์ในการประเมิน	จำนวน	ร้อยละ
ประเมินก่อนสอน	๐	๐
ประเมินระหว่างสอน	๔	๑๓.๓
ประเมินปลายภาค	๐	๐
ประเมินก่อนสอนและปลายภาค	๑	๓.๓
ประเมินระหว่างสอนและปลายภาค	๕	๑๖.๖
ประเมินทั้งก่อนสอน ระหว่างสอน และปลายภาค	๒๐	๖๖.๖
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๙ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ได้มีการประเมินก่อนสอน ระหว่างสอนและปลายภาค มีจำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๖ มากที่สุด ได้มีการประเมิน ระหว่างสอนและปลายภาค มีจำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๖ ปานกลาง สำหรับที่ประเมิน ระหว่างสอน มีจำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ ประเมินก่อนสอนและปลายภาค มีจำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓

ตารางที่ ๑๐ จำนวนร้อยละ วิธีการประเมินที่ใช้ในการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

วิธีการประเมินที่ใช้	จำนวน	ร้อยละ
ประเมินรายวิชา	๔	๑๓.๓
ประเมินรวมยอด (ปลายภาค)	๑	๓.๔
ใช้ทั้ง ๒ วิธี	๒๕	๘๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๑๐ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาใช้วิธีการประเมินผลทั้ง ๒ วิธี (ประเมินรายวิชาและปลายภาค) มีจำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๓ มากที่สุด ใช้วิธี ประเมินรายวิชา มีจำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ ประเมินรวมยอด (ปลายภาค) มีจำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๔

ตารางที่ ๑๑ จำนวนร้อยละ หลักในการประเมินที่ครูใช้ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

หลักในการประเมิน	จำนวน	ร้อยละ
คู่มือการประเมินของกระทรวง	๘	๒๖.๖
แบบประเมินของผู้อื่น	๑	๓.๓
แบบประเมินที่สร้างขึ้นเอง	๑๓	๔๓.๓
อื่น ๆ เช่น ประเมินนักเรียนตามสภาพจริง	๘	๒๖.๖
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๑๑ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา มีหลักในการประเมินผล คือ ใช้แบบประเมินที่สร้างขึ้นเอง มีจำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๓ มีมาก ใช้คู่มือการประเมินของกระทรวงกับอื่น ๆ เช่น ประเมินนักเรียนตามสภาพจริงมีเท่ากันคือ มีจำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๖ ใช้แบบประเมินของผู้อื่นนั้น มีจำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓

ตารางที่ ๑๒ จำนวนร้อยละ แนวทางในการประเมินการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

แนวทางในการประเมินการสอน	จำนวน	ร้อยละ
พุทธิพิสัย	๒	๖.๖
จิตพิสัย	๓	๑๐.๐
ทักษะพิสัย	๕	๑๖.๖
อื่น ๆ ใช้ทั้ง ๓ ด้าน	๒๐	๖๖.๖
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๑๒ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา มีแนวทางในการประเมินการสอนทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย มีจำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๖ มากที่สุด ในด้านทักษะพิสัย มีจำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๖ ประเมินในด้านจิตพิสัย และพุทธิพิสัย มีจำนวน ๓ คน และจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ และร้อยละ ๖.๖ ตามลำดับ

ตารางที่ ๑๓ จำนวนร้อยละ วิธีที่ใช้ในการประเมินของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

วิธีประเมินการสอน	จำนวน	ร้อยละ
ทดสอบเป็นรายบุคคล	๔	๑๓.๓
ทดสอบเป็นกลุ่มย่อย	๓	๑๐.๐
การตรวจรายงาน	๐	๐
การสังเกตพฤติกรรม	๕	๑๖.๗
อื่น ๆ เช่น ทดสอบภาคปฏิบัติ	๑๘	๖๐.๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๑๓ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา วิธีที่ใช้ในการประเมินอื่น ๆ เช่น ทดสอบภาคปฏิบัติ มีจำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐ มากที่สุด การสังเกตพฤติกรรม มีจำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๗ ทดสอบเป็นรายบุคคล และทดสอบเป็นกลุ่มย่อย มีจำนวน ๔ คน และ ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ และร้อยละ ๑๐.๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๑๔ จำนวนร้อยละ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

เครื่องมือ	ใช้		ไม่ใช้		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แบบทดสอบ	๒๘	๙๓.๓	๒	๖.๗	๓๐	๑๐๐.๐
แบบสัมภาษณ์	๑๒	๔๐.๐	๑๘	๖๐.๐	๓๐	๑๐๐.๐
แบบสังเกต	๒๓	๗๖.๗	๗	๒๓.๓	๓๐	๑๐๐.๐
อื่น ๆ เช่น ทำใบงาน เป็นต้น	๘	๒๖.๗	๒๒	๗๓.๓	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๑๔ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ใช้เครื่องมือในการประเมิน คือแบบทดสอบ มีจำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๓ มากที่สุด ไม่ได้ใช้แบบทดสอบ มีจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๗ ใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมืออื่น ๆ ที่ตอบว่าใช้ มีจำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๗ มากที่สุด ไม่ใช้มีจำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓ ที่ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมืออื่น ๆ ที่ตอบว่าใช้ มีจำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐ ไม่ใช้มีจำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐ มากที่สุด สำหรับเครื่องมืออื่น ๆ ที่ครูใช้ เช่น ทำใบงานและวาดภาพ เป็นต้น มีจำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๗ ไม่ใช้มีจำนวน ๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๓ มากที่สุด

ตารางที่ ๑๕ จำนวนร้อยละ เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน	จำนวน	ร้อยละ
อิงเกณฑ์	๑๖	๕๓.๓
อิงกลุ่ม	๒	๖.๗
อิงเกณฑ์ และอิงกลุ่ม	๑๒	๔๐.๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๑๕ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในการประเมินการสอนนั้น ใช้อิงเกณฑ์ มีจำนวน ๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓ มีมาก ใช้ทั้งอิงเกณฑ์ และอิงกลุ่ม มีจำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐ ปานกลาง และที่ใช้อิงกลุ่มอย่างเดียว มีจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๗

ตารางที่ ๑๖ จำนวนร้อยละ จุดมุ่งหมายในการประเมินของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

จุดมุ่งหมายในการประเมิน	จำนวน	ร้อยละ
ปรับปรุงการสอน	๒๖	๘๖.๖
เก็บไว้เป็นผลงาน	๐	๐
นักเรียนเลือกผู้สอนได้ถูกต้อง	๒	๖.๗
ทั้ง ๓ ประการ	๒	๖.๗
รวม	๓๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๑๖ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา มีจุดมุ่งหมายในการประเมิน เพื่อปรับปรุงการสอน มีจำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๖ มากที่สุด เพื่อให้นักเรียนเลือกผู้สอนได้ถูกต้อง กับมีจุดมุ่งหมายทั้ง ๓ ประการ คือ เพื่อปรับปรุงการสอน เก็บไว้เป็นผลงาน และให้นักเรียนเลือกผู้สอนได้ถูกต้อง มีจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๗

ตารางที่ ๑๗ จำนวนร้อยละ การนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาการสอนของครูผู้สอน
วิชาพระพุทธศาสนา

นำผลการประเมินมาปรับปรุงการสอน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคย	๐	๐
เคย	๓๐	๑๐๐.๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๑๗ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง ๓๐ คน ตอบว่าเคยนำผลการประเมินมาปรับปรุงการสอน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐ มากที่สุด ไม่เคยนั้น ปรากฏว่าไม่มี

ตารางที่ ๑๘ จำนวนร้อยละ การใช้เครื่องบันทึกเสียง หรือวีดิทัศน์อัดขณะทำการสอนของ
ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

การใช้เครื่องบันทึกเสียง หรือวีดิทัศน์อัดขณะสอน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคย	๑๗	๕๖.๗
เคย จำนวน ๑ ครั้ง	๓	๑๐.๐
จำนวน ๒ ครั้ง	๒	๖.๗
จำนวน ๓ ครั้ง	๔	๑๓.๓
จำนวน ๔ ครั้ง	๑	๓.๓
จำนวน ๕ ครั้ง	๑	๓.๓
จำนวน ๑๐ ครั้ง	๒	๖.๗
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๑๘ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ไม่เคยใช้เครื่องบันทึกเสียง หรือวีดิทัศน์อัดขณะทำการสอน มีจำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗ มีมาก ที่เคย มีจำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๓ มีปานกลาง ซึ่งในจำนวนที่เคยนั้น พบว่า เคยใช้ ๓ ครั้ง มีจำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ เคยใช้ ๑ ครั้ง มีจำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐ ใช้ ๔ ครั้ง และ ๕ ครั้ง มีเท่ากันคือมีจำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓

ตารางที่ ๑๕ จำนวนร้อยละ การให้นักเรียนประเมินความพึงพอใจต่อการสอนของครูผู้สอน
วิชาพระพุทธศาสนา

นักเรียนประเมินความพึงพอใจต่อการสอน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคย	๕	๓๐.๐
เคย จำนวน ๑ ครั้ง	๒	๖.๗
จำนวน ๒ ครั้ง	๑๕	๔๕.๕
จำนวน ๓ ครั้ง	๒	๖.๗
จำนวน ๔ ครั้ง	๒	๖.๗
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๑๕ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ให้นักเรียนประเมินความพึงพอใจต่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของตนเองนั้น มีจำนวน ๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐ มากที่สุด ซึ่งในจำนวนที่เคยนี้ ตอบว่า เคย ๒ ครั้ง มีจำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๕ เคย ๑ ครั้ง, ๓ ครั้ง และ ๔ ครั้ง มีเท่ากันคือมีจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๗

ตอนที่ ๓ การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง ๔ ด้าน ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๒๐ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอน ของครู	ระดับความคิดเห็น						
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปานกลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	$\bar{X}$ (S.D)	แปล ผล
๑	ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ประเมินแล้วเห็นว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตร สูงเกินไปคือไม่เหมาะสม กับวัยของเด็ก	๐ ๐ %	๑๒ ๔๐.๐%	๑๕ ๕๐.๐%	๓ ๑๐.๐ %	๐ ๐%	๓.๓๐ (.๖๕๑)	ปาน กลาง
๒	สอนให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ได้ยาก	๐ ๐%	๓ ๒๓.๔%	๑๕ ๖๓.๓%	๔ ๑๓.๓%	๐ ๐%	๓.๑๐ (.๖๐๓)	ปาน กลาง
๓	เนื้อหาวิชามากเกินไปไม่ สอดคล้องกับเวลาที่ให้ สอนตามหลักสูตร	๓ ๑๐.๐%	๕ ๑๖.๓%	๒๐ ๖๖.๓%	๔ ๓.๓%	๐ ๓.๓%	๓.๑๐ (.๘๒๘)	ปาน กลาง
๔	มีการประเมินระยะเวลา กับเนื้อหาที่จะสอน	๑ ๓.๓	๑๖ ๕๓.๔%	๑๓ ๔๓.๓%	๐ ๐%	๐ ๐%	๓.๖๐ (.๕๖๓)	ปาน กลาง
๕	มีการวางแผนและ เตรียมการสอนตาม วัตถุประสงค์	๕ ๑๖.๓%	๒๑ ๓๐.๐%	๔ ๑๓.๓%	๐ ๐%	๐ ๐%	๔.๐๓ (.๕๕๖)	มาก
๖	ปรับวัตถุประสงค์ที่เป็น นามธรรมให้เป็นเชิง พฤติกรรม	๑ ๓.๓%	๒๑ ๓๐.๐%	๓ ๒๓.๔%	๑ ๓.๓%	๐ ๐%	๓.๓๓ (.๕๘๓)	มาก

ตารางที่ ๒๐ (ต่อ)

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น						
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	$\bar{X}$ (S.D)	แปล ผล
๗	เลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับ วัยของนักเรียน	๓ ๑๐.๐%	๒๐ ๖๖.๗%	๗ ๒๓.๔%	๐ ๐%	๐ ๐%	๓.๘๓ (.๕๓๑)	มาก
๘	เลือกวิธีสอนที่เหมาะสมกับ วัยของนักเรียนตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้	๓ ๑๐.๐%	๒๑ ๖๗.๗%	๖ ๒๐.๐%	๐ ๐%	๐ ๐%	๓.๕๐ (.๕๔๘)	มาก
๙	ขณะที่สอนมีการประเมินผล ว่าสอนตรงตามวัตถุประสงค์ ที่วางไว้	๑ ๓.๓%	๒๐ ๖๖.๗%	๘ ๒๖.๗%	๑ ๓.๓%	๐ ๐%	๓.๓๐ (.๕๕๖)	มาก
๑๐	สอนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็น สำคัญ	๕ ๓๐.๐%	๑๖ ๕๓.๓%	๕ ๑๖.๗%	๐ ๐%	๐ ๐%	๔.๑๓ (.๖๘๑)	มาก
๑๑	สอนตามความถนัดของ ตนเอง	๒ ๖.๗%	๑๘ ๖๐.๐%	๘ ๒๖.๗%	๑ ๓.๓%	๑ ๓.๓%	๓.๖๓ (.๘๐๖)	ปาน กลาง
๑๒	วางแผนการสอนแต่ละครั้ง คำนึงถึงวัตถุประสงค์ของ หลักสูตรเป็นสำคัญ	๕ ๑๖.๗%	๒๐ ๖๖.๖%	๕ ๑๖.๗%	๐ ๐%	๐ ๐%	๔.๐ (.๕๘๓)	มาก
๑๓	ในการเตรียมการสอนนั้น ท่านเตรียมเนื้อหาเป็นอันดับ แรก	๒ ๖.๗%	๒๑ ๖๗.๗%	๗ ๒๓.๓%	๐ ๐%	๐ ๐%	๓.๘๓ (.๕๓๑)	มาก
๑๔	ท่านเลือกกิจกรรมโดยใช้ เกณฑ์ความสนใจของ นักเรียนเป็นสำคัญ	๔ ๑๓.๓%	๒๓ ๗๖.๗%	๓ ๑๐.๐%	๐ ๐%	๐ ๐%	๔.๐๓ (.๔๕๐)	มาก
รวมค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๗๒ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๖๑๕								มาก

จากตารางที่ ๒๐ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ได้ประเมินผลการสอนด้าน
วัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ดังนี้

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ที่ครูผู้สอนได้ประเมินผลที่เป็นความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รวม ๕ ข้อ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ข้อที่ ๑๐ สอนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๔.๑๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๖๘๑

ข้อที่ ๑๔ ครูเลือกกิจกรรมโดยใช้เกณฑ์ความสนใจของนักเรียนเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๔.๐๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๔๕๐

ข้อที่ ๕ มีการวางแผนและเตรียมการสอนตามวัตถุประสงค์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๔.๐๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๕๖

ข้อที่ ๑๒ วางแผนการสอนแต่ละครั้งคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๔.๐๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๘๓

ข้อที่ ๘ เลือกวิธีสอนที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๕๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๔๘

ข้อที่ ๗ เลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๘๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๗๑

ข้อที่ ๑๓ ในการเตรียมการสอนนั้น ท่านเตรียมเนื้อหาในอันดับแรก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๘๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๓๑

ข้อที่ ๖ ปรับวัตถุประสงค์ที่เป็นนามธรรมให้เป็นเชิงพฤติกรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๗๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๘๓

ข้อที่ ๙ ขณะที่สอนมีการประเมินผลว่าสอนตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๗๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๕๖

ส่วนที่เหลืออีก ๕ ข้อ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เช่น

ข้อที่ ๑๑ สอนตามความถนัดของตนเอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๖๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๐๕

ข้อที่ ๔ มีการประเมินระยะเวลากับเนื้อหาที่จะสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๖๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๕๖ เป็นต้น

แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมของค่าเฉลี่ยแล้วพบว่า ความคิดเห็นในการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอนในด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๗๒ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๖๑๕

ตารางที่ ๒๑ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประเมินปัจจัยนำเข้าของ
ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น						
		๕ มากที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	$\bar{X}$ (S.D)	แปล ผล
๑	ด้านประเมินปัจจัยนำเข้า โรงเรียนมีการจัดสรร งบประมาณไว้อย่างเพียงพอ	๐ ๐%	๕ ๑๖.๖%	๒๒ ๗๓.๓%	๓ ๗.๓%	๐ ๐.๐%	๓.๐๗ (.๕๒๑)	ปาน กลาง
๒	ผู้บริหารมีการพูดเกี่ยวกับ คุณธรรม และจริยธรรม เสมอมา	๓ ๑๐.๐%	๑๔ ๔๖.๖%	๑๐ ๓๓.๓%	๓ ๑๐.๐%	๐ ๐%	๓.๕๗ (.๘๑๗)	ปาน กลาง
๓	ครูผู้สอนวิชา พระพุทธศาสนามีวุฒิ และ ประสบการณ์เป็นอย่างดี	๑ ๓.๓%	๑๓ ๔๓.๓%	๑๖ ๕๓.๔%	๐ ๐%	๐ ๐%	๓.๕๐ (.๕๗๒)	ปาน กลาง
๔	ครูผู้สอนมีจำนวนมากต่อ การสอน	๑ ๓.๓%	๔ ๑๓.๓%	๑๗ ๕๖.๖%	๘ ๒๖.๖%	๐ ๐%	๒.๕๓ (.๗๔๐)	ปาน กลาง
๕	ครูผู้สอนมีความสนใจและมี เจตคติที่ดีต่อวิชา พระพุทธศาสนา	๓ ๑๐.๐%	๒๐ ๖๖.๖%	๗ ๒๓.๓%	๐ ๐%	๐ ๐%	๓.๘๗ (.๕๗๑)	มาก
๖	นักเรียนสนใจฟังการสอน วิชาพระพุทธศาสนา	๑ ๓.๓%	๕ ๓๐.๐%	๑๕ ๖๓.๔%	๑ ๓.๓%	๐ ๐%	๓.๓๓ (.๖๐๖)	ปาน กลาง
๗	นักเรียนมีพื้นฐานความรู้ทาง พระพุทธศาสนาแตกต่างกัน	๑ ๓.๓%	๔ ๑๓.๓%	๒๔ ๘๐.๑%	๑ ๓.๓%	๐ ๐%	๓.๑๗ (.๕๓๑)	ปาน กลาง
๘	นักเรียนชอบทำกิจกรรม มากกว่าฟังบรรยาย	๔ ๑๓.๓%	๒๐ ๖๖.๖%	๖ ๒๐.๐%	๐ ๐%	๐ ๐%	๓.๕๓ (.๕๘๓)	มาก
๙	ตำรา เอกสาร และคู่มือ ต่าง ๆ มีให้ครูค้นคว้าอย่าง พอเพียง	๑ ๓.๓%	๑๕ ๕๐.๑%	๑๐ ๓๓.๓%	๔ ๑๓.๓%	๐ ๐%	๓.๔๓ (.๗๗๔)	ปาน กลาง
๑๐	ห้องเรียนมีความเหมาะสมที่ จะสอนวิชาพระพุทธศาสนา	๒ ๖.๖%	๑๐ ๓๓.๓%	๑๖ ๕๓.๔%	๑ ๓.๓%	๑ ๓.๓%	๓.๓๗ (.๘๐๕)	ปาน กลาง

ตารางที่ ๒๑ (ต่อ)

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอน ของครู	ระดับความคิดเห็น						แปล ผล
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	$\bar{x}$ (S.D)	
๑๑	ท่านผลิตสื่อหลายอย่าง ในการสอน	๐ ๐%	๑๓ ๔๓.๓%	๑๕ ๕๐.๐%	๒ ๖.๗%	๐ ๐%	๓.๓๓ (.๖๑๕)	ปาน กลาง
๑๒	ครูผู้สอนมีการประชุม ปรึกษากันอยู่เสมอ	๐ ๐%	๑๑ ๒๖.๗%	๑๔ ๔๖.๗%	๔ ๑๓.๓%	๑ ๓.๓%	๓.๑๓ (.๗๕๑)	ปาน กลาง
๑๓	มีรูปภาพและมีห้อง นิทรรศการทาง พระพุทธศาสนาไว้เพื่อ ศึกษา	๒ ๖.๗%	๑๐ ๓๓.๓%	๑๔ ๔๖.๗%	๔ ๑๓.๓%	๐ ๐%	๓.๓๓ (.๘๐๒)	ปาน กลาง
๑๔	นิมนต์พระภิกษุมาช่วย สอน	๑ ๓.๓๓%	๘ ๒๖.๗%	๑๖ ๕๓.๓%	๓ ๑๐.๐%	๒ ๖.๗%	๓.๑๐ (.๘๘๕)	ปาน กลาง
๑๕	ท่านสอนแบบบรรยาย มากกว่าให้ทำกิจกรรม	๐ ๐%	๖ ๒๐.๐%	๑๖ ๕๓.๔%	๓ ๑๓.๓%	๑ ๓.๓%	๒.๕๐ (.๗๕๕)	ปาน กลาง
๑๖	ท่านแนะนำให้นักเรียน ค้นคว้าเพิ่มเติม	๒ ๖.๗%	๒๑ ๗๐.๐%	๖ ๒๐.๐%	๑ ๓.๓%	๐ ๐%	๓.๘๐ (.๖๑๐)	มาก
รวมค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๓๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๖๘๗								ปานกลาง

จากตารางที่ ๒๑ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ได้ประเมินผลการสอนด้าน
ปัจจัยนำเข้าในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ดังนี้

ด้านปัจจัยนำเข้า ที่ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ประเมินผลที่เป็นความคิดเห็นอยู่
ในระดับมากมี ๓ ข้อ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ข้อที่ ๘ นักเรียนชอบทำกิจกรรมมากกว่าฟังบรรยาย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๕๓ และ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๘๓

ข้อที่ ๕ ครูผู้สอนมีความสนใจ และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย
($\bar{x}$) = ๓.๘๗ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๗๑

ข้อที่ ๑๖ ท่านแนะนำให้นักเรียนค้นคว้าเพิ่มเติม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๘๐ และส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๖๑๐

ส่วนที่เหลือ ๑๓ ข้อนั้น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เช่น

ข้อที่ ๒ ผู้บริหารมีการพูดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมเสมอมา มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๕๓$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๘๑๓$

ข้อที่ ๓ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีวุฒิและประสบการณ์เป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๕๐$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๕๓๒$

ข้อที่ ๔ คำรา เอกสารและคู่มือต่าง ๆ มีให้ครูค้นคว้าอย่างพอเพียง มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๔๓$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๗๗๔$

ข้อที่ ๑๑ ท่านผลิตสื่อหลายอย่างในการสอน มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๓๓$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๖๑๕$

ข้อที่ ๑๐ ห้องเรียนมีความเหมาะสมที่จะสอนวิชาพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๓๓$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๘๐๕$

ข้อที่ ๖ นักเรียนสนใจฟังการสอนวิชาพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๓๓$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๖๐๖$

ข้อที่ ๑๓ มีรูปภาพและมีห้องนิทรรศการทางพระพุทธศาสนาไว้เพื่อศึกษา มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๓๓$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๘๐๒$ เป็นต้น

แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมของค่าเฉลี่ยแล้ว พบว่า ความคิดเห็นในการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอนในด้านปัจจัยนำเข้า อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๓๓$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๖๘๗$

ตารางที่ ๒๒ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประเมินกระบวนการสอนของ
ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอน ของครู	ระดับความคิดเห็น						
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	$\bar{X}$ (S.D)	แปล ผล
๑	ด้านประเมินกระบวนการ สอน ท่านสอนตามขั้นตอนอย่างเป็น ระบบ เช่น จากง่ายไป หายาก	๕ ๑๖.๗%	๒๐ ๖๖.๖%	๕ ๑๖.๗%	๐ ๐%	๐ ๐%	๔.๐๐ (.๕๘๓)	มาก
๒	ก่อนการสอนมีการนำพาเข้า สู่บทเรียนทุกครั้ง	๓ ๑๐.๐%	๒๑ ๗๐.๐%	๖ ๒๐.๐%	๐ ๐%	๐ ๐%	๓.๕๐ (.๕๔๘)	มาก
๓	ครูผู้สอนวิชา พระพุทธศาสนามีบุคลิกน่า เลื่อมใส	๓ ๑๐.๐%	๑๔ ๔๖.๗%	๑๓ ๔๓.๓%	๐ ๐%	๐ ๐%	๓.๕๖ (.๖๖๑)	มาก
๔	มีเทคนิคและลีลาในการสอน ที่เร้าใจอยากเรียน	๑ ๓.๓%	๑๘ ๖๐.๐%	๕ ๓๐.๐%	๒ ๖.๗%	๐ ๐%	๓.๖๐ (.๖๗๕)	ปาน กลาง
๕	ท่านใช้สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ทันสมัยในการสอน	๓ ๑๐.๐%	๑๖ ๕๓.๔%	๑๐ ๓๓.๓%	๑ ๓.๓%	๐ ๐%	๓.๖๐ (.๗๐๒)	มาก
๖	ท่านเล่นิทานให้ฟังทุกครั้ง ที่มาสอน	๑ ๓.๓%	๕ ๑๖.๗%	๑๖ ๕๓.๔%	๗ ๒๓.๓%	๑ ๓.๓%	๒.๕๓ (.๘๒๘)	ปาน กลาง
๗	ท่านตอบปัญหาหรือคำถาม ได้ อย่าง ชัด เจน และ ประทับใจ	๑ ๓.๓%	๑๕ ๖๓.๔%	๑๐ ๓๓.๓%	๐ ๐%	๐ ๐%	๓.๖๐ (.๕๓๕)	มาก
๘	ให้นักเรียนนั่งสมาธิ ๓ - ๕ นาที่ ก่อนการสอน	๕ ๑๖.๗%	๑๕ ๕๐.๐%	๘ ๒๖.๖%	๒ ๖.๗%	๐ ๐%	๓.๖๗ (.๘๑๓)	มาก
๙	มีนักเรียนนั่งหลับในขณะ สอน	๐ ๐%	๕ ๑๖.๗%	๔ ๑๓.๓%	๕ ๓๐.๐%	๑๒ ๔๐.๐%	๒.๐๗ (๑.๑๑๒)	น้อย
๑๐	นักเรียนช่วยครูผลิตสื่อการ สอน	๐ ๐%	๖ ๒๐.๐%	๑๗ ๕๖.๗%	๗ ๒๓.๓%	๐ ๐%	๒.๕๗ (.๖๖๕)	ปาน กลาง

ตารางที่ ๒๒ (ต่อ)

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอน ของครู	ระดับความคิดเห็น						แปล ผล
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	$\bar{X}$ (S.D)	
๑๑	นักเรียนช่วยกันทำรายงานส่ง ครูตามเวลาที่กำหนดไว้	๑ ๓.๓%	๑๔ ๔๖.๗%	๑๒ ๔๐.๐%	๓ ๑๐.๐%	๐ ๐%	๓.๔๓ (.๗๒๘)	ปาน กลาง
๑๒	มีการจัดพานักเรียนไปทัศน ศึกษานอกสถานที่	๒ ๖.๗%	๖ ๒๐.๐%	๑๖ ๕๖.๖%	๒ ๖.๗%	๓ ๑๐.๐%	๓.๐๗ (.๕๘๐)	ปาน กลาง
๑๓	มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา	๓ ๒๓.๓%	๑๘ ๖๐.๑%	๓ ๑๐.๐%	๑ ๓.๓%	๑ ๓.๓%	๓.๕๗ (.๘๕๐)	มาก
๑๔	มีการยกย่องนักเรียนที่ตั้งใจ และสนใจวิชาพระพุทธศาสนา	๓ ๒๓.๓%	๑๘ ๖๐.๐%	๕ ๑๖.๗%	๐ ๐%	๐ ๐%	๔.๐๗ (.๖๔๐)	มาก
๑๕	ให้นักเรียนฟังเทปบันทึกเสียง คู่มือทัศน รูปภาพ	๕ ๑๖.๗%	๑๕ ๕๐.๐%	๕ ๓๐.๐%	๑ ๓.๓%	๐ ๐%	๓.๘๐ (.๗๘๑)	มาก
๑๖	มีการสรุปการสอนก่อนหมด เวลาเรียน	๔ ๑๓.๓%	๑๕ ๖๓.๔%	๓ ๒๓.๓%	๐ ๐%	๐ ๐%	๓.๕๐ (.๖๐๗)	มาก
รวมค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๕๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๗๓๕								ปานกลาง

จากตารางที่ ๒๒ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ได้ประเมินผลการสอนด้าน
กระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ดังนี้

กระบวนการสอนของวิชาพระพุทธศาสนา ที่ครูผู้สอนได้ประเมินผลที่เป็นความ
คิดเห็นอยู่ในระดับมากมี ๑๐ ข้อ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ข้อที่ ๑๔ มีการยกย่องนักเรียนที่ตั้งใจและสนใจวิชาพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย
($\bar{x}$) = ๔.๐๗ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๖๔๐

ข้อที่ ๑ ท่านสอนตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ เช่น จากง่ายไปหายาก มีค่าเฉลี่ย
($\bar{x}$) = ๔.๐๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๘๗

ข้อที่ ๑๓ มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๕๗
และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๕๐

ข้อที่ ๒ ก่อนการสอนมีการนำเข้าสู่บทเรียนทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๕๐ และ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๔๘

ข้อที่ ๑๖ มีการสรุปการสอนก่อนหมดเวลาเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๕๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๖๐๓

ข้อที่ ๑๔ ให้นักเรียนฟังเทปบันทึกเสียง คู่มือทัศนูปภาพ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๘๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๓๘๑

ข้อที่ ๘ ให้นักเรียนนั่งสมาธิ ๓-๔ นาที ก่อนการสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๓๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๑๓

ข้อที่ ๗ ท่านตอบปัญหาหรือคำถามได้อย่างชัดเจนและประทับใจ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๓๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๓๕

ข้อที่ ๕ ท่านใช้สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ทันสมัยในการสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๓๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๓๐๒

ข้อที่ ๓ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีบุคลิกน่าเลื่อมใส มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๖๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๖๖๑

ส่วนที่เป็นความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางมี ๕ ข้อ เรียงตามลำดับดังนี้

ข้อที่ ๔ มีเทคนิคและลีลาในการสอนที่เร้าใจอยากเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๖๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๖๓๕

ข้อที่ ๑๑ นักเรียนช่วยกันทำรายงานส่งครูตามเวลาที่กำหนดไว้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๔๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๓๒๘

ข้อที่ ๑๒ มีการจัดพานักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๐๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๘๐

ข้อที่ ๑๐ นักเรียนช่วยครูผลิตสื่อการสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๒.๕๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๖๖๕

ข้อที่ ๖ ท่านเล่านิทานให้ฟังทุกครั้งที่มาสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๒.๕๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๒๘

สำหรับที่เป็นความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยมี ข้อเดียว คือ

ข้อที่ ๙ มีนักเรียนนั่งหลับในขณะสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๒.๐๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = ๑.๑๑๒

แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมของค่าเฉลี่ยแล้ว พบว่า ความคิดเห็นในการประเมินผล การสอนของครูผู้สอนในด้านกระบวนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๕๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๓๓๕

ตารางที่ ๒๓ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประเมินผลผลิตของครูผู้สอน
วิชาพระพุทธศาสนา

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความถี่เห็น						
		๕ มากที่สุด	๔ มาก	๓ ปานกลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	$\bar{X}$ (S.D)	แปล ผล
๑	ด้านประเมินผลผลิต ท่านประเมินผลก่อนสอนและ หลังสอน แล้วนำผลมาดู	๓ ๑๐.๐%	๑๕ ๖๓.๓%	๓ ๒๓.๔%	๑ ๓.๓%	๐ ๐%	๓.๘๐ (.๖๖๔)	มาก
๒	ท่าน ประเมินผล โดยใช่ แบบทดสอบ	๖ ๒๐.๐%	๑๑ ๓๖.๓%	๑๒ ๔๐.๐%	๑ ๓.๓%	๐ ๐%	๓.๓๓ (.๘๒๘)	มาก
๓	ท่านประเมินผลโดยใช่แบบ สังเกตพฤติกรรม	๕ ๖.๓%	๑๘ ๖๐.๐%	๑๐ ๓๓.๓%	๐ ๐%	๐ ๐%	๓.๓๓ (.๕๘๓)	มาก
๔	ท่านวัดผลในด้านความจำ มากกว่าการนำไปใช้	๐ ๐ %	๕ ๓๐.๐%	๑๓ ๔๓.๓%	๕ ๑๖.๓%	๓ ๑๐.๐%	๒.๕๓ (.๕๔๔)	ปาน กลาง
๕	ท่านนำผลการประเมินมา ปรับปรุงการสอนในครั้ง ต่อไป	๔ ๑๓.๓%	๑๓ ๕๖.๓%	๕ ๓๐.๐	๐ ๐%	๐ ๐%	๓.๘๓ (.๖๔๘)	มาก
๖	นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรมที่ ไม่เหมาะสมมาสู่ความดีงาม	๒ ๖.๓%	๑๕ ๖๓.๓%	๕ ๓๐.๐%	๐ ๐%	๐ ๐%	๓.๓๓ (.๕๖๘)	มาก
๗	นักเรียนสามารถอธิบายศัพท์ หรือ ห ลั ก ษ ร ร ม ท าม พระพุทธศาสนาได้พอควร	๑ ๓.๓%	๑๓ ๕๖.๓%	๑๒ ๔๐.๐%	๐ ๐%	๐ ๐%	๓.๖๓ (.๕๕๖)	ปาน กลาง
๘	นักเรียน นำ ความรู้ ไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้	๓ ๑๐.๐%	๑๕ ๖๓.๓%	๘ ๒๖.๓%	๐ ๐%	๐ ๐%	๓.๘๓ (.๕๕๒)	มาก
๙	นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชา พระพุทธศาสนา	๒ ๖.๓%	๒๑ ๗๐.๐%	๓ ๒๓.๓%	๐ ๐%	๐ ๐%	๘.๘๓ (.๕๓๑)	มาก
๑๐	นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดีและ ควบคุมอารมณ์ได้	๒ ๖.๓%	๒๑ ๗๐.๐%	๓ ๒๓.๓%	๐ ๐%	๐ ๐%	๓.๘๓ (.๕๓๑)	มาก

ตารางที่ ๒๓ (ต่อ)

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น						แปล ผล
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปานกลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	$\bar{x}$ (S.D)	
๑๑	นักเรียนมีการพัฒนาจิตเพื่อช่วยเหลือเพื่อน โรงเรียน และครอบครัว	๓ ๑๐.๐%	๒๐ ๖๖.๖%	๓ ๒๓.๓%	๐ ๐%	๐ ๐%	๓.๘๓ (.๕๓๑)	มาก
รวมค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๘๑ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๖๓๕								มาก

จากตารางที่ ๒๓ พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ได้ประเมินการสอนด้าน
ผลผลิตจากการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ดังนี้

ผลผลิตจากการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่ครูผู้สอนได้ประเมินผลที่เป็นความคิดเห็น
อยู่ในระดับมากมี ๕ ข้อ เรียงตามลำดับ ดังนี้

ข้อที่ ๑๑ นักเรียนมีการพัฒนาจิตเพื่อช่วยเหลือเพื่อน โรงเรียน และครอบครัว มี
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๘๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๓๑

ข้อที่ ๕ นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา กับข้อที่ ๑๐ นักเรียนมี
สุขภาพจิตที่ดี และควบคุมอารมณ์ได้ มีเท่ากันคือ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๘๓ และส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (S.D) = .๕๓๑

ข้อที่ ๘ นักเรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๘๓
และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๕๓

ข้อที่ ๕ ท่านนำผลการประเมินมาปรับปรุงการสอนในครั้งต่อไป มีค่าเฉลี่ย
($\bar{x}$) = ๓.๘๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๖๔๘

ข้อที่ ๑ ท่านประเมินผลก่อนสอนและหลังสอนแล้วนำผลมาคุย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๘๐
และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๖๖๔

ข้อที่ ๖ นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมาสู่ความดีงาม มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๓๓$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๕๖๘$

ข้อที่ ๓ ท่านประเมินผลโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๓๓$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๕๘๓$

ข้อที่ ๒ ท่านประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบ มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๓๓$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๘๒๘$

ส่วนที่เหลืออีก ๒ ข้อ เป็นความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่

ข้อที่ ๗ นักเรียนสามารถอธิบายศัพท์หรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้พอสมควร มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๖๓$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๕๕๖$

ข้อที่ ๔ ท่านวัดผลในด้านความจำมากกว่าการนำไปใช้ มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๒.๕๓$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๕๔๔$

แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมของค่าเฉลี่ยแล้ว พบว่า ความคิดเห็นในการประเมินผลด้านผลผลิตจากการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอนอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๓๑$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๖๓๕$

ส่วนที่ ๒

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน

ตอนที่ ๔ ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๖

ประชากรที่ศึกษาได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๖ ของ ๒ โรงเรียน ซึ่งมีลักษณะข้อมูลทั่วไป ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๒๔ จำนวนและร้อยละของนักเรียน จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	๒๓๗	๓๖.๕
หญิง	๔๑๓	๖๓.๕
รวม	๖๕๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๒๔ พบว่า นักเรียนจำนวน ๖๕๐ คน เป็นเพศหญิงจำนวน ๔๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๕ มีมาก เป็นเพศชาย มีจำนวน ๒๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๕

ตารางที่ ๒๕ จำนวนและร้อยละของนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๖

ชั้นมัธยมศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	๑๑๐	๑๖.๕
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	๑๐๘	๑๖.๖
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	๑๑๐	๑๖.๕
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	๑๐๗	๑๖.๕
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	๑๐๘	๑๖.๖
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	๑๐๗	๑๖.๕
รวม	๖๕๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๒๕ พบว่า นักเรียนที่เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และปีที่ ๓ มีจำนวนเท่ากันคือ ๑๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๕ อยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ และปีที่ ๕ มีจำนวนเท่ากันคือ ๑๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๖ เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ และปีที่ ๖ มีจำนวนเท่ากันคือ ๑๐๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๕

ตอนที่ ๕ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามปลายปิด (Close - ended Question) เพื่อวัดความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๒๖ จำนวนและร้อยละของนักเรียน จำแนกตามการเข้ารับการอบรม หรือเข้าค่ายพุทธบุตร

เข้ารับการอบรม หรือเข้าค่ายพุทธบุตร	จำนวน	ร้อยละ
เคยเข้ารับการอบรม	๒๕๕	๓๕.๒
ไม่เคยเข้ารับการอบรม	๓๕๕	๖๐.๘
รวม	๖๕๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๒๖ พบว่า นักเรียนไม่เคยเข้ารับการอบรม หรือไม่เคยเข้าค่ายพุทธบุตร มีจำนวน ๓๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๘ มีมาก เคยเข้ารับการอบรม หรือเคยเข้าค่ายพุทธบุตร มีจำนวน ๒๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๒

ตารางที่ ๒๗ จำนวนร้อยละของนักเรียน จำแนกตามสถานที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนาที่ควรใช้

สถานที่เรียน	จำนวน	ร้อยละ
ห้องเรียนปกติ	๑๐๒	๑๕.๗
ห้องจริยธรรม	๓๐๕	๔๖.๕
วัด	๑๕๔	๒๓.๕
อื่น ๆ	๔๕	๗.๕
รวม	๖๕๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๒๗ พบว่า สถานที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา นักเรียนคิดว่าควรเป็นห้องจริยธรรม มีจำนวน ๓๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๕ มีมาก ควรสอนที่วัด มีจำนวน ๑๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๕ และเรียนที่ห้องเรียนปกติ มีจำนวน ๑๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๗ ควรสอนในสถานที่อื่น ๆ เช่น เป็นสถานที่สงบ เงียบ กว้าง ร่มรื่น เป็นป่าไม้เขียวสดชื่น หรือสถานที่ใดก็ได้ที่เหมาะสม รวมทั้งทัศนศึกษาที่วัด เป็นต้น มีจำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๕

ตารางที่ ๒๘ จำนวนร้อยละของนักเรียน จำแนกตามความสนใจในวิชาพระพุทธศาสนา

ความสนใจเรียน	จำนวน	ร้อยละ
มากที่สุด	๔๘	๗.๔
มาก	๑๘๑	๒๗.๘
ปานกลาง	๓๗๓	๕๘.๐
น้อย	๓๑	๔.๘
น้อยที่สุด	๑๓	๒.๐
รวม	๖๕๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๒๘ พบว่า นักเรียนมีความสนใจในวิชาพระพุทธศาสนา สนใจปานกลาง มีจำนวน ๓๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๐ มีมาก มีความสนใจมาก มีจำนวน ๑๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๘ และสนใจมากที่สุด มีจำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๔ สนใจน้อย และน้อยที่สุด มีจำนวน ๓๑ คน และมีจำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๘ และร้อยละ ๒.๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๒๙ จำนวนร้อยละของนักเรียน จำแนกตามความสนใจวิชาพระพุทธศาสนาทุกฝ่าย

สนใจวิชาพระพุทธศาสนา	จำนวน	ร้อยละ
มาก	๑๕๑	๒๓.๔
ปานกลาง	๔๑๐	๖๓.๑
น้อย	๔๙	๗.๕
รวม	๖๕๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๒๙ พบว่า นักเรียนคิดว่าทุกฝ่ายให้ความสนใจวิชาพระพุทธศาสนาปานกลาง มีจำนวน ๔๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๑ มีมาก สนใจมาก มีจำนวน ๑๕๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๔ สนใจน้อย มีจำนวน ๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๕

ตารางที่ ๓๐ จำนวนร้อยละ แบบของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาที่นักเรียนชอบมากที่สุด

ครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่ชอบมากที่สุด	จำนวน	ร้อยละ
มีบุคลิกน่าเชื่อถือ	๖๔	๙.๘
สอนสนุกสนาน	๓๙๘	๖๑.๓
มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา	๓๓	๕.๑
มีความประพฤติดี	๖๒	๙.๕
เป็นพระภิกษุ	๘๑	๑๒.๕
อื่น ๆ เช่น สอนเข้าใจได้ง่าย	๑๒	๑.๘
รวม	๖๕๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๓๐ พบว่า แบบของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ที่นักเรียนชอบมากที่สุด คือ ครูที่สอนสนุกสนาน มีจำนวน ๓๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๓ มีมาก เป็นพระภิกษุ มีจำนวน ๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕ และมีบุคลิกน่าเชื่อถือ มีจำนวน ๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๘ และมีความประพฤติดี มีจำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๕ มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา มีจำนวน ๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๑ สำหรับแบบของครูอื่น ๆ เช่น สอนเข้าใจได้ง่าย, เข้าใจหลักธรรม เล่าเรื่องและสอดแทรกธรรม เป็นต้น มีจำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๘

ตารางที่ ๓๑ จำนวนร้อยละ วิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่นักเรียนชอบมากที่สุด

วิธีสอนที่ชอบมากที่สุด	จำนวน	ร้อยละ
บรรยายอย่างเดียว	๖๖	๑๐.๒
บรรยายด้วย ปฏิบัติด้วย	๔๗๑	๗๒.๔
แบ่งกลุ่มย่อย	๕๔	๘.๔
อื่น ๆ เช่น แสดงละคร	๑๙	๓.๐
รวม	๖๕๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๓๑ พบว่า วิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่นักเรียนชอบมากที่สุด ได้แก่ บรรยายด้วยปฏิบัติด้วย มีจำนวน ๔๗๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๔ มากที่สุด วิธีแบ่งกลุ่มย่อย มีจำนวน ๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๔ และบรรยายอย่างเดียว มีจำนวน ๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๒ วิธีอื่น ๆ เช่น แสดงละคร, บรรยายโดยใช้อิงเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน และพาไปนอกสถานที่ เป็นต้น มีจำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๐

ตารางที่ ๓๒ จำนวนร้อยละ วิธีประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่นักเรียนชอบมากที่สุด

วิธีประเมินผลการสอนที่ชอบมากที่สุด	จำนวน	ร้อยละ
ทดสอบเป็นรายบุคคล	๑๖๑	๒๔.๘
ทดสอบเป็นกลุ่มย่อย	๒๔๕	๓๗.๗
ตรวจผลงานการปฏิบัติกิจกรรม	๒๓๕	๓๖.๗
อื่น ๆ เช่น ปฏิบัติกิจกรรม	๕	๐.๘
รวม	๖๕๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๓๒ พบว่า วิธีประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ที่นักเรียนชอบมากที่สุด ได้แก่ ทดสอบเป็นกลุ่มย่อย มีจำนวน ๒๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๗ มีปานกลาง ตรวจผลงานการปฏิบัติกิจกรรม มีจำนวน ๒๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๗ และทดสอบเป็นรายบุคคล มีจำนวน ๑๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๘ ชอบวิธีอื่น ๆ เช่น ปฏิบัติกิจกรรม หรือไม่ต้องทดสอบ เป็นต้น มีจำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๘

ตารางที่ ๓๓ จำนวนร้อยละ เกณฑ์ในการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่นักเรียนคิดว่าควรใช้

เกณฑ์การประเมินผลการสอนที่ควรใช้	จำนวน	ร้อยละ
อิงเกณฑ์	๑๔๑	๒๑.๖
อิงกลุ่ม	๖๗	๑๐.๓
อิงเกณฑ์ และอิงกลุ่ม	๔๔๒	๖๘.๑
รวม	๖๕๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๓๓ พบว่า นักเรียนคิดว่าเกณฑ์ที่ควรใช้ในการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ได้แก่ ใช้ทั้ง ๒ อย่าง คืออิงเกณฑ์และอิงกลุ่ม มีจำนวน ๔๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๑ มีมาก ควรใช้อิงเกณฑ์ มีจำนวน ๑๔๑ คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๖ ที่คิดว่าควรใช้อิงกลุ่ม มีจำนวน ๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓

ตอนที่ ๖ การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง ๔ ด้านของนักเรียน

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามปลายปิด (Close - ended Question) เพื่อให้ให้นักเรียนประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง ๔ ด้าน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๓๔ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประเมินวัตถุประสงค์ของ
หลักสูตรการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น						
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	$\bar{X}$ (S.D)	แปล ผล
๑	ด้านวัตถุประสงค์ของ หลักสูตร ครูมีการบอกจุดมุ่งหมาย ของการสอนแก่นักเรียน	๑๑๘ ๑๘.๒๔%	๓๔๔ ๕๒.๕%	๑๖๔ ๒๕.๒%	๒๐ ๓.๑%	๔ ๐.๖%	๓.๘๕ (.๓๖๘)	มาก
๒	ครูบอกขอบเขตของการ สอนแต่ละครั้ง	๘๑ ๑๒.๕%	๒๓๕ ๔๒.๘%	๒๔๘ ๓๘.๒%	๔๑ ๖.๓%	๑ ๐.๒%	๓.๖๑ (.๓๘๕)	ปาน กลาง
๓	ครูมีการกล่าวนำเข้าสู่ บทเรียน	๑๕๔ ๒๓.๗%	๓๐๐ ๔๖.๑%	๑๖๗ ๒๕.๗%	๒๔ ๓.๗%	๕ ๐.๘%	๓.๘๘ (.๓๗๘)	มาก
๔	เนื้อหาที่สอนสอดคล้อง กับระยะเวลา	๑๑๗ ๑๘.๐%	๒๘๗ ๔๔.๒%	๒๑๘ ๓๓.๕%	๒๓ ๓.๕%	๕ ๐.๘%	๓.๗๕ (.๓๑๖)	มาก
๕	ครูเตรียมการสอนตรงตาม จุดมุ่งหมาย	๑๕๘ ๒๔.๓%	๒๘๕ ๔๔.๕%	๑๗๕ ๒๖.๕%	๒๓ ๓.๕%	๕ ๐.๘%	๓.๘๘ (.๓๔๒)	มาก
๖	ครูสอนเน้นทฤษฎีมากกว่า ปฏิบัติ	๑๐๕ ๑๖.๘%	๒๖๖ ๔๐.๕%	๒๓๗ ๓๖.๕%	๓๔ ๕.๒%	๔ ๐.๖%	๓.๖๘ (.๓๓๔)	มาก
๗	สื่อต่าง ๆ ที่เตรียมมาสอน มีความทันสมัย	๔๗ ๗.๒%	๑๕๔ ๒๓.๗%	๓๒๒ ๔๙.๕%	๑๐๕ ๑๖.๘%	๑๘ ๒.๘%	๓.๑๖ (.๓๘๔)	ปาน กลาง
๘	กิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูเตรียม มาสอนนั้นเรียนกันอย่างมี ความสุข	๑๑๘ ๑๘.๒%	๒๐๗ ๓๑.๘%	๒๖๑ ๔๐.๒%	๕๑ ๗.๘%	๑๓ ๒.๐%	๓.๕๖ (.๔๔๒)	ปาน กลาง
๙	ครูมีการประเมินผลขณะที่ สอนด้วย	๖๖ ๑๐.๒%	๑๘๖ ๒๘.๖%	๒๘๓ ๔๓.๕%	๑๐๑ ๑๕.๕%	๑๔ ๒.๒%	๓.๒๕ (.๔๒๒)	ปาน กลาง

ตารางที่ ๓๔ (ต่อ)

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น						
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	$\bar{X}$ (S.D)	แปล ผล
๑๐	ครูมีการเตรียมอุปกรณ์ที่ ทันสมัย เช่น วัสดุทัศนมา ลายให้นักเรียนดู หรือ รูปภาพ หรือฟังเทป บันทึกเสียง เป็นต้น	๓๕ ๑๒.๒%	๑๑๕ ๑๘.๓%	๒๒๐ ๓๓.๘%	๑๖๒ ๒๔.๕%	๗๐ ๑๐.๘%	๒.๕๖ (๑.๑๖๒)	ปาน กลาง
๑๑	มีการประเมินผลหลังจาก การสอน ว่าบรรลุตาม วัตถุประสงค์ทุกครั้ง	๖๘ ๑๐.๕%	๒๐๒ ๓๑.๑%	๒๘๓ ๔๔.๒%	๘๒ ๑๒.๖%	๑๑ ๑.๖%	๓.๓๖ (.๘๕๑)	ปาน กลาง
รวมค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๕๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๘๑								ปานกลาง

จากตารางที่ ๓๔ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๖ ได้ประเมินผลการสอน
วิชาพระพุทธศาสนา ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ที่เป็นความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีจำนวน
๕ ข้อ เรียงตามลำดับดังนี้

ข้อที่ ๓ ครูมีการกล่าวนำเข้าสู่บทเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๘๘ และส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (S.D) = .๘๓๘

ข้อที่ ๕ ครูเตรียมการสอนตรงตามจุดมุ่งหมาย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๘๘ และส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๔๒

ข้อที่ ๑ ครูมีการบอกจุดมุ่งหมายของการสอนแก่นักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๘๕
และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๗๖๘

ข้อที่ ๔ เนื้อหาที่สอนสอดคล้องกับระยะเวลา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๗๕ และส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๑๖

ข้อที่ ๖ ครูสอนเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๖๘ และส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๓๔

สำหรับข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางนั้นมี ๖ ข้อ เรียงตามลำดับ
ได้ดังนี้

ข้อที่ ๒ ครูบอกขอบเขตของการสอนแต่ละครั้ง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๖๑ และส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๗๘๕

ข้อที่ ๘ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูเตรียมมาสอนนั้น เรียนกันอย่างมีความสุข มีค่าเฉลี่ย
($\bar{x}$) = ๓.๕๖ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๔๒

ข้อที่ ๑๑ มีการประเมินผลหลังจากการสอนว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกครั้ง มี
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๓๖ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๕๑

ข้อที่ ๙ ครูมีการประเมินผลขณะที่สอนด้วย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๒๕ และส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๒๒

ข้อที่ ๗ สื่อต่าง ๆ ที่เตรียมมาสอนมีความทันสมัย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๑๖ และส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๘๔

ข้อที่ ๑๐ ครูมีการเตรียมอุปกรณ์ที่ทันสมัย วิดีทัศน์มาฉายให้นักเรียน หรือรูปภาพ
หรือฟังเทปบันทึกเสียงเป็นต้น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๒.๕๖ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = ๑.๑๖๒

แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมของค่าเฉลี่ย ในด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการสอน
วิชาพระพุทธศาสนาแล้วพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๕๔
และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๘๑

ตารางที่ ๓๕ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประเมินปัจจัยนำเข้าในการสอน
วิชาพระพุทธศาสนา

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น						
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	$\bar{X}$ (S.D)	แปล ผล
๑	ด้านประเมินปัจจัยนำเข้า โรงเรียนมีนโยบาย ส่งเสริมด้านจริยธรรม อย่างแท้จริง	๑๑๔ ๑๗.๕%	๒๖๒ ๔๐.๓%	๒๒๑ ๓๔.๑%	๔๗ ๗.๒%	๖ ๐.๕%	๓.๖๖ (.๘๘๑)	ปาน กลาง
๒	มีงบประมาณสนับสนุน อย่างพอเพียง เช่น ออก ค่ายพุทธบุตร	๕๕ ๕.๑%	๑๘๒ ๒๘.๐%	๒๘๖ ๔๔.๐%	๕๓ ๑๔.๓%	๓๐ ๔.๖%	๓.๒๓ (.๕๖๐)	ปาน กลาง
๓	อนุมัติให้ไปเข้าค่ายหรือ ทัศนศึกษาด้านจริยธรรม	๘๖ ๑๓.๓%	๑๗๓ ๒๖.๖%	๒๖๖ ๔๐.๕%	๑๐๒ ๑๕.๗%	๒๓ ๓.๕%	๓.๓๐ (๑.๐๐๒)	ปาน กลาง
๔	ครูผู้สอนวิชา พระพุทธศาสนา มี ศักยภาพทุกคน	๕๕ ๑๔.๖%	๒๘๕ ๔๓.๘%	๒๒๕ ๓๔.๖%	๔๐ ๖.๒%	๕ ๐.๘%	๓.๖๕ (.๘๓๐)	ปาน กลาง
๕	ครูมีการวางแผนและ เตรียมการสอนที่ดี	๕๕ ๑๕.๒%	๓๑๘ ๔๘.๕%	๒๐๑ ๓๐.๕%	๒๕ ๓.๘%	๗ ๑.๑%	๓.๗๓ (.๘๐๒)	มาก
๖	ครูมีเอกสารประกอบการ สอนมาแจก	๑๔๖ ๒๒.๕%	๒๗๒ ๔๑.๘%	๑๖๗ ๒๕.๗%	๕๗ ๘.๘%	๘ ๑.๒%	๓.๗๖ (.๕๔๑)	มาก
๗	ครูเป็นแบบอย่างที่ดีด้าน จริยธรรม	๑๓๓ ๒๐.๕%	๓๐๑ ๔๖.๒%	๑๘๓ ๒๘.๒%	๓๑ ๔.๘%	๒ ๐.๓%	๓.๘๒ (.๘๒๐)	มาก
๘	ครูมีความสนใจและตั้งใจ สอน	๑๗๕ ๒๗.๕%	๓๐๔ ๔๖.๕%	๑๔๒ ๒๑.๘%	๒๓ ๓.๕%	๒ ๐.๓%	๓.๕๘ (.๘๑๕)	มาก
๙	ครูมีการถามนักเรียน ขณะที่สอนอยู่เสมอ	๑๕๕ ๒๓.๘%	๒๗๔ ๔๒.๒%	๑๘๓ ๒๘.๒%	๓๔ ๕.๒%	๔ ๐.๖%	๓.๘๓ (.๘๗๑)	มาก

ตารางที่ ๓๕ (ต่อ)

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น						
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	$\bar{X}$ (S.D)	แปล ผล
๑๐	ด้านประเมินปัจจัยนำเข้า ครูมีการใช้สื่อการสอนที่ น่าสนใจ	๘๑ ๑๒.๕%	๑๓๖ ๒๓.๑%	๒๘๐ ๔๓.๐%	๕๔ ๑๔.๕%	๑๕ ๒.๕%	๓.๓๒ (.๕๖๕)	ปาน กลาง
๑๑	นักเรียนมีพื้นฐานความรู้ แตกต่างกัน	๑๓๕ ๒๑.๔%	๒๔๑ ๓๗.๑%	๒๔๖ ๓๗.๘%	๒๑ ๓.๒%	๓ ๐.๕%	๓.๖๖ (.๘๔๐)	มาก
๑๒	นักเรียนชอบทำกิจกรรม มากกว่าฟังบรรยาย	๑๕๓ ๒๕.๓%	๒๒๕ ๓๕.๓%	๑๗๗ ๒๗.๒%	๓๕ ๖.๐%	๑๒ ๑.๘%	๓.๘๕ (.๕๗๗)	มาก
๑๓	มีนักเรียน พุด - กุญ ในขณะที่ฟังครูสอน	๑๐๓ ๑๕.๘%	๒๐๑ ๓๑.๐%	๒๔๖ ๓๗.๘%	๘๖ ๑๓.๒%	๑๔ ๒.๒%	๓.๔๕ (.๕๘๐)	ปาน กลาง
๑๔	มีพระภิกษุมาสอนวิชา พระพุทธศาสนา	๗๔ ๑๑.๔%	๑๑๗ ๑๘.๐%	๑๕๓ ๒๕.๓%	๑๕๔ ๒๓.๗%	๑๑๒ ๑๗.๒%	๒.๘๓ (๑.๒๓๘)	ปาน กลาง
๑๕	ครูเข้าสอนและเลิกตรง ตามเวลา	๑๒๓ ๑๘.๘%	๒๐๐ ๓๐.๘%	๒๓๕ ๓๖.๒%	๖๘ ๑๐.๕%	๒๔ ๓.๗%	๓.๕๑ (๑.๐๓๐)	ปาน กลาง
๑๖	ครูมีการแนะนำให้ไป ค้นคว้าเพิ่มเติม	๑๒๐ ๑๘.๕%	๒๗๔ ๔๒.๒%	๒๐๗ ๓๑.๘%	๔๓ ๖.๖%	๖ ๐.๙%	๓.๖๑ (.๘๗๕)	มาก
๑๗	ห้องเรียนสะอาด ร่มรื่นมี บรรยากาศ ที่ดีเหมาะสม กับการนั่งฟังบรรยาย	๑๐๐ ๑๕.๔%	๒๑๔ ๓๒.๕%	๒๕๓ ๓๘.๕%	๖๕ ๑๐.๐%	๑๘ ๒.๘%	๓.๔๘ (.๕๘๒)	ปาน กลาง
๑๘	มีห้องนั่งสมาธิโดยเฉพาะ	๕๗ ๘.๘%	๑๔๕ ๒๒.๓%	๒๓๕ ๓๖.๘%	๑๓๖ ๒๐.๕%	๗๓ ๑๑.๒%	๒.๕๖ (๑.๑๑๐)	ปาน กลาง
๑๙	โรงเรียนมีตำรา เอกสาร และพระไตรปิฎกไว้ให้ ครูค้นคว้าในการสอน	๘๔ ๑๒.๕%	๑๕๗ ๓๐.๓%	๒๕๔ ๓๙.๑%	๘๖ ๑๓.๒%	๒๕ ๔.๕%	๓.๓๔ (๑.๐๐๘)	ปาน กลาง
รวมค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๕๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๔๔								ปานกลาง

จากตารางที่ ๓๕ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ ได้ประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านปัจจัยนำเข้า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากรวม ๘ ข้อ เรียงตามลำดับดังนี้

ข้อที่ ๘ ครูมีความสนใจและตั้งใจสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๕๘ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๑๕

ข้อที่ ๑๒ นักเรียนชอบทำกิจกรรมมากกว่าฟังบรรยาย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๘๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๖๗

ข้อที่ ๙ ครูมีการถามนักเรียนขณะที่สอนอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๘๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๖๑

ข้อที่ ๗ ครูเป็นแบบอย่างที่ดีด้านจริยธรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๘๒ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๒๐

ข้อที่ ๑๑ นักเรียนมีพื้นฐานความรู้แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๗๖ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๔๐

ข้อที่ ๖ ครูมีเอกสารประกอบการสอนมาแจก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๗๖ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๔๑

ข้อที่ ๕ ครูมีการวางแผนและเตรียมการสอนที่ดี มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๗๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๐๒

ข้อที่ ๑๖ ครูมีการแนะนำให้ไปค้นคว้าเพิ่มเติม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๗๑ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๖๕

สำหรับข้อที่นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางนั้นมี ๑๑ ข้อ เรียงตามลำดับได้ดังนี้

ข้อที่ ๑ โรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมด้านจริยธรรมอย่างจริงจัง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๖๖ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๘๑

ข้อที่ ๔ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีศักยภาพทุกคน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๖๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๓๐

ข้อที่ ๑๕ ครูเข้าสอนและเลิกตรงเวลา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๕๑ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = ๑.๐๓๐

ข้อที่ ๑๗ ห้องเรียนสะอาด ร่มรื่น มีบรรยากาศที่ดีเหมาะสมกับการนั่งฟังบรรยาย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๔๘ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๘๒

ข้อที่ ๑๓ มีนักเรียน พุด – คุย ในขณะที่ฟังครูบรรยาย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๔๕ และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๘๐

ข้อที่ ๑๔ โรงเรียนมีตำรา เอกสารและพระไตรปิฎกไว้ให้ครูค้นคว้าในการสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๓๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = ๑.๐๐๘

ข้อที่ ๑๐ ครูมีการใช้สื่อการสอนที่น่าสนใจ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๓๒ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๖๕

ข้อที่ ๓ อนุมัติให้ไปเข้าค่ายหรือทัศนศึกษาด้านจริยธรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๓๐ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = ๑.๐๐๒

ข้อที่ ๒ มีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ เช่น ออกค่ายพุทธบุตร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๒๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๖๐

ข้อที่ ๑๘ มีห้องนั่งสมาธิโดยเฉพาะ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๒.๕๖ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = ๑.๑๑๐

ข้อที่ ๑๔ มีพระภิกษุมาสอนวิชาพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๒.๘๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = ๑.๒๓๘

แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมของค่าเฉลี่ย ด้านปัจจัยนำเข้าแล้วพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๕๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๔๔

ตารางที่ ๓๖ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประเมินกระบวนการสอน
วิชาพระพุทธศาสนา

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น						
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	$\bar{X}$ (S.D)	แปล ผล
๑	ด้านประเมินกระบวนการสอน ครูที่สอนวิชา พระพุทธศาสนามีความ กระตือรือร้นที่จะสอน	๑๕๑ ๒๓.๒%	๓๑๑ ๔๖.๘%	๑๕๕ ๒๔.๕%	๒๐ ๓.๑%	๕ ๑.๔%	๓.๘๘ (.๘๔๔)	มาก
๒	ครูที่สอนมีบุคลิกน่า เลื่อมใส	๑๔๖ ๒๒.๕%	๒๕๖ ๔๕.๕%	๑๗๔ ๒๖.๘%	๒๘ ๔.๓%	๖ ๐.๕%	๓.๘๔ (.๘๕๑)	มาก
๓	ครูที่สอนมีเทคนิค สีสาน การสอนที่เร้าใจ	๑๑๓ ๑๖.๔%	๑๘๕ ๒๘.๕%	๒๕๓ ๓๘.๕%	๘๐ ๑๒.๓%	๑๕ ๒.๕%	๓.๔๕ (๑.๐๐๕)	ปาน กลาง
๔	ครูที่สอนใจดีทุกคน	๑๓๑ ๒๐.๒%	๒๔๕ ๓๖.๖%	๒๑๘ ๓๓.๕%	๓๖ ๕.๖%	๑๕ ๒.๕%	๓.๖๖ (.๕๕๖)	ปาน กลาง
๕	มีการสอนตามลำดับ ขั้นตอน เช่น จากง่ายไปหา ยาก	๑๑๑ ๑๖.๑%	๒๖๔ ๔๐.๖%	๒๓๕ ๓๖.๘%	๓๐ ๔.๖%	๖ ๐.๕%	๓.๖๘ (.๘๔๑)	มาก
๖	มีการสอนไปด้วยและมี การประเมินผลไปด้วย	๖๐ ๙.๒%	๒๑๘ ๓๓.๕%	๒๘๐ ๔๓.๑%	๗๘ ๑๒.๐%	๑๔ ๒.๒%	๓.๓๖ (.๘๘๖)	ปาน กลาง
๗	มีนิทานมาเล่าให้ฟัง ประกอบด้วยทุกครั้ง	๘๘ ๑๓.๕%	๑๖๑ ๒๖.๓%	๒๔๕ ๓๘.๕%	๑๐๑ ๑๕.๕%	๔๑ ๖.๓%	๓.๒๕ (๑.๐๖๓)	ปาน กลาง
๘	ครูตอบปัญหา หรือคำถาม ได้ชัดเจน	๕๖ ๑๔.๘%	๒๖๑ ๔๑.๖%	๒๔๑ ๓๖.๑%	๓๖ ๕.๕%	๖ ๐.๕%	๓.๖๔ (.๘๓๓)	ปาน กลาง
๙	มีการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น เทปบันทึกเสียง วีดิ ทัศน์มาช่วยในการสอน	๕๖ ๘.๖%	๑๔๔ ๒๒.๒%	๒๓๔ ๓๖.๐%	๑๔๕ ๒๒.๕%	๖๖ ๑๐.๒%	๒.๕๖ (๑.๐๕๕)	ปาน กลาง
๑๐	มีการยกย่อง หรือชมเชย นักเรียนที่ตั้งใจเรียน หรือ เป็นเด็กดี	๕๘ ๑๕.๑%	๒๕๕ ๓๙.๘%	๒๓๕ ๓๖.๘%	๔๑ ๖.๓%	๑๓ ๒.๐%	๓.๖๐ (.๘๘๕)	ปาน กลาง

ตารางที่ ๓๖ (ต่อ)

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น						
		๕ มากที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	$\bar{X}$ (S.D)	แปล ผล
๑๑	ด้านประเมินกระบวนการสอน มีการจัดกิจกรรมเสริม หลักสูตร เช่น จัดนิทรรศการ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๑๑๒ ๑๗.๒%	๒๓๘ ๓๖.๖%	๒๒๓ ๓๔.๓%	๕๕ ๕.๑%	๑๘ ๒.๘%	๓.๕๖ (.๕๖๕)	ปาน กลาง
๑๒	นักเรียนตั้งใจฟังครูสอนด้วย ความสงบ	๖๘ ๑๐.๕%	๑๕๕ ๓๐.๖%	๒๘๗ ๔๔.๒%	๗๗ ๑๑.๘%	๑๕ ๒.๕%	๓.๓๔ (.๕๒๐)	ปาน กลาง
๑๓	ครูให้นั่งสมาธิ ๓ – ๕ นาที ก่อนการสอน	๑๕๔ ๒๓.๖%	๑๕๕ ๒๔.๕%	๑๗๖ ๒๗.๑%	๑๐๘ ๑๖.๖%	๕๓ ๘.๒%	๓.๓๕ (๑.๒๓๕)	ปาน กลาง
๑๔	นักเรียนช่วยเหลือกันดีในการ ทำรายงานส่งครู	๑๑๘ ๑๘.๒%	๒๔๖ ๓๗.๘%	๒๕๒ ๓๘.๘%	๒๖ ๔.๐%	๘ ๑.๒%	๓.๖๘ (.๘๕๘)	มาก
๑๕	นักเรียนช่วยครูผลิตสื่อการ สอน	๔๐ ๖.๒%	๑๖๑ ๒๔.๘%	๓๐๐ ๔๖.๑%	๑๒๗ ๑๙.๕%	๒๒ ๓.๔%	๓.๑๑ (.๕๐๒)	ปาน กลาง
๑๖	นักเรียนเข้าห้องเรียนก่อนเวลา สอน	๑๑๘ ๑๘.๒%	๒๑๔ ๓๒.๕%	๒๕๗ ๓๙.๖%	๔๕ ๗.๕%	๑๒ ๑.๘%	๓.๕๘ (.๕๓๒)	ปาน กลาง
๑๗	นักเรียนแสดงความเคารพ ครูผู้สอน เป็นอย่างดี	๑๗๘ ๒๗.๔%	๒๗๓ ๔๒.๐%	๑๗๘ ๒๗.๓%	๑๖ ๒.๕%	๕ ๐.๘%	๓.๕๓ (.๘๔๓)	มาก
๑๘	ครูมีการสรุปการสอนก่อน หมดเวลา	๑๒๒ ๑๘.๘%	๒๒๘ ๓๕.๑%	๒๑๕ ๓๓.๐%	๖๓ ๙.๗%	๒๒ ๓.๔%	๓.๕๖ (๑.๐๑๐)	ปาน กลาง
รวมค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๕๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๕๘								ปานกลาง

จากตารางที่ ๓๖ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๖ ได้ประเมินผลการสอน
วิชาพระพุทธศาสนา ด้านกระบวนการสอน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จำนวน ๕ ข้อ เรียง
ตามลำดับได้ดังนี้

ข้อที่ ๑๗ นักเรียนแสดงความเคารพครูผู้สอนเป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๕๓
และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๔๓

ข้อที่ ๑ ครูที่สอนวิชาพระพุทธศาสนามีความกระตือรือร้นที่จะสอน มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๘๘$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๘๔๐$

ข้อที่ ๓ ครูที่สอนมีบุคลิกน่าเลื่อมใส มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๘๔$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๘๕๑$

ข้อที่ ๕ มีการสอนตามลำดับขั้นตอน เช่น จากง่ายไปหายาก มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๖๘$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๘๔๑$

ข้อที่ ๑๔ นักเรียนช่วยเหลือกันดีในการทำรายงานส่งครู มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๖๘$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๘๕๘$

ส่วนข้อที่เหลือ นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านกระบวนการสอนในระดับปานกลางมี ๑๓ ข้อ เรียงตามลำดับได้ดังนี้

ข้อที่ ๔ ครูที่สอนใจดีทุกคน มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๖๖$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๕๕๓$

ข้อที่ ๘ ครูตอบปัญหาหรือคำถามได้ชัดเจน มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๖๔$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๘๓๓$

ข้อที่ ๑๐ มีการยกย่องหรือชมเชยนักเรียนที่ตั้งใจเรียน หรือเป็นคนดี มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๖๐$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๘๘๕$

ข้อที่ ๑๖ นักเรียนเข้าห้องเรียนก่อนเวลาสอน มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๕๘$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๕๓๒$

ข้อที่ ๑๑ มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น จัดนิทรรศการวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๕๖$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๕๖๕$

ข้อที่ ๑๘ ครูมีการสรุปการสอนก่อนหมดเวลา มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๕๖$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = ๑.๐๑๐$

ข้อที่ ๓ ครูที่สอนมีเทคนิค ลีลาการสอนที่เข้าใจ มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๔๕$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = ๑.๐๐๕$

ข้อที่ ๑๓ ครูให้นั่งสมาธิ ๓-๕ นาที ก่อนการสอน มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๓๕$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = ๑.๒๓๕$

ข้อที่ ๖ มีการสอนไปด้วย และมีการประเมินผลไปด้วย มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๓๖$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๘๘๖$

ข้อที่ ๑๐ นักเรียนตั้งใจฟังครูสอนด้วยความสงบ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๓๔ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๒๐

ข้อที่ ๗ มีนิทานมาเล่าให้ฟังประกอบด้วยทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๒๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = ๑.๐๗๓

ข้อที่ ๑๕ นักเรียนช่วยครูผลิตสื่อการสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๑๑ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๐๒

ข้อที่ ๙ มีการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น เทปบันทึกเสียง วัสดุทัศนมาช่วยในการสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๒.๕๖ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = ๑.๐๕๕

แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมของค่าเฉลี่ย ด้านกระบวนการสอนแล้วพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๕๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๕๘

ตารางที่ ๓๓ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านประเมินผลผลิตจากการสอน
วิชาพระพุทธศาสนา

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น						
		๕ มากที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	$\bar{X}$ (S.D)	แปล ผล
๑	ด้านประเมินผลผลิต ครูมีการทดสอบก่อนสอน	๘๔ ๑๒.๕%	๒๑๕ ๓๓.๑%	๒๕๖ ๓๕.๔%	๓๓ ๑๑.๒%	๒๒ ๓.๔%	๓.๔๑ (.๕๖๔)	ปาน กลาง
๒	ครูมีการทดสอบระหว่างสอน	๖๓ ๑๐.๓%	๒๓๘ ๓๖.๖%	๒๖๕ ๔๑.๕%	๖๔ ๕.๘%	๑๒ ๑.๘%	๓.๔๔ (.๘๗๒)	ปาน กลาง
๓	ครูมีการทดสอบหลังสอน	๑๑๓ ๑๘.๐%	๒๓๓ ๓๕.๘%	๒๓๘ ๓๖.๗%	๕๒ ๘.๐%	๑๐ ๑.๕%	๓.๖๑ (.๕๒๓)	ปาน กลาง
๔	นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาที่สอน	๑๑๔ ๑๗.๕%	๒๓๐ ๔๑.๕%	๒๓๓ ๓๕.๕%	๒๕ ๔.๕%	๔ ๐.๖%	๓.๖๑ (.๘๒๗)	มาก
๕	นักเรียนสามารถวิเคราะห์ หรือ อธิบายคำศัพท์ หรือหลักธรรม ที่ครูสอนได้เป็นอย่างดี	๘๓ ๑๒.๗%	๒๑๕ ๓๓.๗%	๒๕๕ ๔๕.๔%	๔๖ ๗.๑%	๓ ๑.๑%	๓.๕๐ (.๘๔๔)	ปาน กลาง
๖	นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชา พระพุทธศาสนา	๑๓๒ ๒๐.๓%	๒๓๔ ๔๒.๑%	๒๑๓ ๓๒.๘%	๒๔ ๓.๗%	๓ ๑.๑%	๓.๖๗ (.๘๕๐)	มาก
๗	นักเรียนมีความสนใจและอ่าน หนังสือธรรมะมากขึ้น	๓๓ ๑๑.๘%	๑๕๖ ๓๐.๒%	๒๘๕ ๔๓.๕%	๘๐ ๑๒.๓%	๑๒ ๑.๘%	๓.๓๘ (.๕๑๑)	ปาน กลาง
๘	นักเรียนสามารถนำหลักธรรม ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	๑๓๘ ๒๓.๔%	๒๘๓ ๔๓.๕%	๑๖๕ ๒๖.๐%	๑๖ ๒.๕%	๔ ๐.๖%	๓.๕๕ (.๘๒๘)	มาก
๙	นักเรียนยินดีช่วยงานทาง พระพุทธศาสนา	๑๔๕ ๒๒.๕%	๒๖๕ ๔๑.๓%	๑๕๘ ๓๐.๕%	๒๓ ๔.๒%	๓ ๑.๑%	๓.๘๑ (.๘๗๓)	มาก

ตารางที่ ๓๗ (ต่อ)

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น						
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	$\bar{X}$ (S.D)	แปล ผล
๑๐	ด้านประเมินผลผลิต นักเรียนกราบพระ บิดา มารดา และครู – อาจารย์ ๕ ครั้งก่อน นอนทุกคืน	๗๒ ๑๑.๑%	๑๓๘ ๒๑.๒%	๒๒๓ ๓๔.๕%	๑๓๔ ๒๐.๖%	๓๕ ๑๒.๒%	๒.๕๘ (๑.๑๖๒)	ปาน กลาง
๑๑	นักเรียนไปวัดในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา	๑๒๘ ๑๕.๗%	๒๒๑ ๓๔.๐%	๒๑๐ ๓๒.๓%	๖๑ ๙.๔%	๓๐ ๔.๖%	๓.๕๕ (๑.๐๕๓)	ปาน กลาง
๑๒	นักเรียนช่วยเหลือเพื่อนหรือ สมาชิกในครอบครัว	๑๖๕ ๒๕.๔%	๒๕๓ ๔๖.๕%	๑๓๐ ๒๖.๒%	๑๕ ๒.๓%	๓ ๐.๕%	๓.๕๓ (.๘๐๔)	มาก
๑๓	นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดีและ ควบคุมอารมณ์โกรธได้	๑๕๑ ๒๓.๒%	๒๓๔ ๔๒.๒%	๒๐๑ ๓๐.๕%	๑๖ ๒.๕%	๘ ๑.๒%	๓.๘๔ (.๘๕๒)	มาก
๑๔	นักเรียนตั้งใจตอบแทนพระคุณ ของพ่อแม่ ครู และโรงเรียน	๒๑๘ ๓๓.๕%	๒๓๖ ๔๒.๕%	๑๔๑ ๒๑.๗%	๑๓ ๒.๐%	๒ ๐.๓%	๔.๐๓ (.๘๑๐)	มาก
๑๕	นักเรียนสามารถนำความรู้ไป สอบปลายภาคเรียนได้	๑๖๐ ๒๔.๖%	๒๖๘ ๔๑.๓%	๑๕๐ ๒๕.๒%	๒๖ ๔.๐%	๖ ๐.๕%	๓.๘๕ (.๘๓๑)	มาก
๑๖	ข้อสอบวิชาพระพุทธศาสนา ยาก และมีคะแนนน้อยเกินไป	๘๑ ๒.๕%	๑๓๓ ๒๑.๑%	๓๐๑ ๔๖.๓%	๘๘ ๑๓.๕%	๔๓ ๖.๖%	๓.๑๕ (๑.๐๓๖)	ปาน กลาง
รวมค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) = ๓.๖๒ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๕๐๕								ปานกลาง

จากตารางที่ ๓๗ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖ ได้ประเมินผลการสอน
วิชาพระพุทธศาสนา ด้านผลผลิตจากการสอนนั้น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จำนวน ๖ ข้อ
เรียงตามลำดับได้ดังนี้

ข้อที่ ๑๔ นักเรียนตั้งใจตอบแทนพระคุณของพ่อแม่ ครูและโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย
($\bar{x}$) = ๔.๐๓ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๑๐

ข้อที่ ๘ นักเรียนสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีค่าเฉลี่ย
($\bar{x}$) = ๓.๕๕ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) = .๘๒๘

ข้อที่ ๑๒ นักเรียนช่วยเหลือเพื่อน หรือสมาชิกในครอบครัว มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๕๓$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๘๐๔$

ข้อที่ ๑๕ นักเรียนสามารถนำความรู้ไปสอบปลายภาคเรียนได้ มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๘๕$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๘๗๑$

ข้อที่ ๑๓ นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดีและควบคุมอารมณ์โกรธได้ มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๘๔$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๘๕๒$

ข้อที่ ๙ นักเรียนยินดีช่วยงานทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๘๑$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๘๗๓$

ส่วนข้อที่นักเรียนได้ประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแล้ว มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางมี ๘ ข้อ เรียงตามลำดับได้ดังนี้

ข้อที่ ๓ ครูมีการทดสอบหลังสอน มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๖๑$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๕๒๓$

ข้อที่ ๑๑ นักเรียนไปวัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๕๕$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = ๑.๐๕๓$

ข้อที่ ๕ นักเรียนสามารถวิเคราะห์ หรืออธิบายคำศัพท์หรือหลักธรรมที่ครูสอนได้ เป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๕๐$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๘๔๔$

ข้อที่ ๒ ครูมีการทดสอบระหว่างสอน มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๔๔$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๘๗๒$

ข้อที่ ๑ ครูมีการทดสอบก่อนสอน มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๔๑$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๕๖๔$

ข้อที่ ๗ นักเรียนมีความสนใจและอ่านหนังสือธรรมะมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๓๘$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๕๑๑$

ข้อที่ ๑๖ ข้อสอบวิชาพระพุทธศาสนายากและมีคะแนนน้อยเกินไป มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๑๕$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = ๑.๐๓๖$

ข้อที่ ๑๐ นักเรียนกราบพระ บิณฑุ-มารดา และครู-อาจารย์ ๕ ครั้ง ก่อนนอนทุกคืน มีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๒.๕๘$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = ๑.๑๖๒$

แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมของค่าเฉลี่ย ในการประเมินผล ด้านผลผลิตแล้วพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย $(\bar{x}) = ๓.๖๒$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $(S.D) = .๕๐๕$

ตอนที่ ๗ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ ๓๘ เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนในการประเมินผล ด้านวัตถุประสงค์
ของหลักสูตรการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำแนกตามเพศ

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	t – Test for Equality of Means						
		เพศ	n	$\bar{x}$	S.D	df	t	Sig.
๑	ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ครูมีการบอกจุดมุ่งหมายของการ สอนแก่นักเรียน	ชาย	๒๓๓	๓.๘๓	.๖๕๒	๖๔๘	-.๕๕๘	.๕๗๓
		หญิง	๔๑๓	๓.๘๖	.๖๕๕			
๒	ครูบอกขอบเขตของการสอนแต่ละ ครั้ง	ชาย	๒๓๓	๓.๖๓	.๘๐๕	๖๔๘	.๕๐๔	.๖๑๕
		หญิง	๔๑๓	๓.๖๐	.๖๘๑			
๓	ครูมีการกล่าวนำเข้าสู่บทเรียน	ชาย	๒๓๓	๓.๘๖	.๘๗๖	๖๔๘	-.๖๑๓	.๕๔๐
		หญิง	๔๑๓	๓.๕๐	.๘๑๒			
๔	เนื้อหาที่สอน สอดคล้องกับ ระยะเวลา	ชาย	๒๓๓	๓.๗๒	๓.๗๒	๖๔๘	-.๗๕๒	.๔๖๘
		หญิง	๔๑๓	๓.๗๓	๓.๗๓			
๕	ครูเตรียมการสอนตรงตาม จุดมุ่งหมาย	ชาย	๒๓๓	๓.๘๕	.๘๖๓	๖๔๘	-.๖๓๔	.๕๒๖
		หญิง	๔๑๓	๓.๕๐	.๘๓๑			
๖	ครูสอนเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ	ชาย	๒๓๓	๓.๗๐	.๕๐๖	๖๔๘	.๔๗๓	.๖๓๗
		หญิง	๔๑๓	๓.๖๗	.๖๕๑			
๗	สื่อต่าง ๆ ที่เตรียมมาสอนมีความ ทันสมัย	ชาย	๒๓๓	๓.๒๑	.๕๑๐	๖๔๘	๑.๑๔๘	.๒๕๑
		หญิง	๔๑๓	๓.๑๓	.๘๖๘			
๘	กิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูเตรียมมาสอน นั้น เรียนกันอย่างมีความสุข	ชาย	๒๓๓	๓.๖๘	.๕๔๘	๖๔๘	๒.๓๐๔	.๐๒๒*
		หญิง	๔๑๓	๓.๕๐	.๕๓๔			
๙	ครูมีการประเมินผลขณะที่สอน ด้วย	ชาย	๒๓๓	๓.๓๕	.๕๓๐	๖๔๘	๑.๒๔๕	.๒๑๓
		หญิง	๔๑๓	๓.๒๖	.๕๑๗			
๑๐	ครูมีการเตรียมอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น วีดิทัศน์ มาฉายให้นักเรียนดู	ชาย	๒๓๓	๓.๐๗	๑.๒๐๐	๖๔๘	๑.๘๓๕	.๐๖๗
		หญิง	๔๑๓	๒.๕๐	๑.๑๓๖			
๑๑	มีการประเมินผลหลังจากการสอน ว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกครั้ง	ชาย	๒๓๓	๓.๔๓	.๕๐๗	๖๔๘	๑.๕๒๖	.๑๒๗
		หญิง	๔๑๓	๓.๓๒	.๘๘๑			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๓๘ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ในการประเมิน
วัตถุประสงค์ของหลักสูตรการสอนวิชาพระพุทธศาสนา กับเพศแล้ว พบว่า ค่า t และค่า
Probability (P) ที่มีค่าน้อยกว่า .๐๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีข้อเดียว คือ

ข้อที่ ๘ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูเตรียมมาสอนนั้น เรียนกันอย่างมีความสุข โดยมีค่า
 $t = ๒.๓๐๔$ และค่า Probability (P) = .๐๒๒ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .๐๕ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่
.๐๕ นั่นคือ นักเรียนมีเพศที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูเตรียมมาสอนนั้น
เรียนกันอย่างมีความสุขแตกต่างกัน โดยเพศชายมีระดับความคิดเห็นมากกว่าเพศหญิง

ส่วนในข้ออื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ ไม่มีความแตกต่าง
กันระหว่างนักเรียนที่เป็นเพศชายและเพศหญิง

ตารางที่ ๓๕ เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ในการประเมินผล ด้านปัจจัยนำเข้าการสอน
วิชาพระพุทธศาสนา จำแนกตามเพศ

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	t – Test for Equality of Means						
		เพศ	n	$\bar{x}$	S.D	df	t	Sig.
๑	ด้านประเมินปัจจัยนำเข้า โรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมด้าน จริยธรรมอย่างแท้จริง	ชาย	๒๓๓	๓.๖๖	.๘๕๐	๖๔๘	-๑.๑๐๖	.๕๑๕
		หญิง	๔๑๓	๓.๖๓	.๘๓๓			
๒	มีงบประมาณสนับสนุนอย่าง พอเพียง เช่น ออกค่ายพุทธบุตร	ชาย	๒๓๓	๓.๒๘	.๕๓๕	๖๔๘	๑.๑๓๘	.๒๕๕
		หญิง	๔๑๓	๓.๑๕	.๕๓๑			
๓	อนุมัติให้ไปเข้าค่าย หรือทัศน ศึกษาด้านจริยธรรม	ชาย	๒๓๓	๓.๔๐	.๕๓๖	๖๔๘	๑.๘๐๓	.๐๓๑
		หญิง	๔๑๓	๓.๒๕	๑.๐๑๔			
๔	ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามี ศักยภาพทุกคน	ชาย	๒๓๓	๓.๖๔	.๘๓๐	๖๔๘	-๑.๒๕๑	.๒๓๑
		หญิง	๔๑๓	๓.๖๖	.๘๓๑			
๕	ครูมีการวางแผนและเตรียมการ สอนที่ดี	ชาย	๒๓๓	๓.๖๕	.๘๒๔	๖๔๘	.๔๑๔	.๖๓๕
		หญิง	๔๑๓	๓.๖๒	.๘๒๕			
๖	ครูมีเอกสารประกอบการสอนมา แจก	ชาย	๒๓๓	๓.๖๔	.๕๕๒	๖๔๘	-๑.๓๔๕	.๒๒๘
		หญิง	๔๑๓	๓.๖๓	.๕๓๕			
๗	ครูเป็นแบบอย่างที่ดีด้านจริยธรรม	ชาย	๒๓๓	๓.๘๐	.๘๐๕	๖๔๘	-๑.๔๕๔	.๖๒๑
		หญิง	๔๑๓	๓.๘๓	.๘๒๘			
๘	ครูมีความสนใจและตั้งใจสอน	ชาย	๒๓๓	๓.๕๕	.๘๒๕	๖๔๘	-๑.๓๕๓	.๔๕๒
		หญิง	๔๑๓	๔.๐๐	.๘๐๓			
๙	ครูมีการถามนักเรียนขณะที่สอน อยู่เสมอ	ชาย	๒๓๓	๓.๘๑	.๘๕๐	๖๔๘	-๑.๕๒๖	.๕๕๕
		หญิง	๔๑๓	๓.๘๕	.๘๘๓			
๑๐	ครูมีการใช้สื่อการสอนที่น่าสนใจ	ชาย	๒๓๓	๓.๔๕	.๕๓๑	๖๔๘	๒.๖๑๕	.๐๐๕*
		หญิง	๔๑๓	๓.๒๔	.๕๕๕			

ตารางที่ ๓๕ (ต่อ)

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	t – Test for Equality of Means						
		เพศ	n	$\bar{x}$	S.D	df	t	Sig.
๑๑	ด้านประเมินปัจจัยนำเข้า นักเรียนมีพื้นฐานความรู้ แตกต่างกัน	ชาย หญิง	๒๓๓ ๔๑๓	๓.๘๑ ๓.๗๒	.๘๓๘ .๘๔๐	๖๔๘	๑.๓๒๒	.๑๘๓
๑๒	นักเรียนชอบทำกิจกรรม มากกว่าฟังบรรยาย	ชาย หญิง	๒๓๓ ๔๑๓	๓.๘๓ ๓.๘๖	.๕๖๕ .๕๘๔	๖๔๘	-.๔๓๕	.๖๖๑
๑๓	มีนักเรียน พุด – กุญ ในขณะ ฟังครูสอน	ชาย หญิง	๒๓๓ ๔๑๓	๓.๕๖ ๓.๓๕	.๕๕๓ .๕๘๘	๖๔๘	๒.๑๘๓	.๐๒๕*
๑๔	มี พระ ภิกษุ มา สอน วิ ษา พระพุทธศาสนา	ชาย หญิง	๒๓๓ ๔๑๓	๒.๕๕ ๒.๗๕	๑.๒๒๒ ๑.๒๔๓	๖๔๘	๑.๕๕๒	.๐๔๓*
๑๕	ครูเข้าสอนและเลิกตรงตาม เวลา	ชาย หญิง	๒๓๓ ๔๑๓	๓.๕๒ ๓.๕๐	๑.๐๒๓ ๑.๐๓๓	๖๔๘	.๒๕๑	.๘๗๑
๑๖	ครูมีการแนะนำให้ไปค้นคว้า เพิ่มเติม	ชาย หญิง	๒๓๓ ๔๑๓	๓.๖๕ ๓.๗๑	.๘๖๐ .๘๘๔	๖๔๘	-.๓๑๓	.๗๕๕
๑๗	ห้องเรียนสะอาด ร่มรื่น มี บรรยากาศที่ดี เหมาะสมกับ การนั่งฟังบรรยาย	ชาย หญิง	๒๓๓ ๔๑๓	๓.๔๘ ๓.๔๘	๑.๐๑๕ .๕๓๑	๖๔๘	-.๐๕๕	.๕๒๔
๑๘	มีห้องนั่งสมาธิโดยเฉพาะ	ชาย หญิง	๒๓๓ ๔๑๓	๓.๐๘ ๒.๕๐	๑.๐๕๘ ๑.๑๑๔	๖๔๘	๑.๕๔๑	.๐๕๓
๑๙	โรงเรียนมีตำรา เอกสาร และ พระไตรปิฎกไว้ให้ครูค้นคว้า ในการสอน	ชาย หญิง	๒๓๓ ๔๑๓	๓.๕๐ ๓.๒๕	.๕๗๗ ๑.๐๑๖	๖๔๘	๓.๐๔๓	.๐๐๒*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๓๕ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ในการประเมินผลด้าน
ปัจจัยนำเข้าแล้ว พบว่า ค่า t และค่า Probability (P) ที่มีค่าน้อยกว่า .๐๕ อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .๐๕ มีใน ๔ ข้อ ดังต่อไปนี้

ข้อที่ ๑๐ ครูมีการใช้สื่อการสอนที่น่าสนใจ โดยมีค่า $t = ๒.๖๑๕$ และค่า Probability (P) = .๐๐๕ ซึ่งมีความน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนมีเพศที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเดียวกัน ครูมีการใช้สื่อการสอนที่น่าสนใจแตกต่างกัน โดยเพศชายมีระดับความคิดเห็นมากกว่าเพศหญิง

ข้อที่ ๑๑ มีนักเรียน พุค – กุญ ในขณะฟังครูสอน โดยมีค่า $t = ๒.๑๘๓$ และค่า Probability (P) = .๐๒๕ ซึ่งมีความน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนมีเพศที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่อง ครูมีการใช้สื่อการสอนที่น่าสนใจแตกต่างกัน โดยเพศชายมีระดับความคิดเห็นมากกว่าเพศหญิง

ข้อที่ ๑๔ มีพระภิกษุมาสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยมีค่า $t = ๑.๕๕๒$ และค่า Probability (P) = .๐๔๓ ซึ่งมีความน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนมีเพศที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่อง มีพระภิกษุมาสอนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน โดยเพศชายมีระดับความคิดเห็นมากกว่าเพศหญิง

ข้อที่ ๑๕ โรงเรียนมีตำรา เอกสารและพระไตรปิฎก ไว้ให้ครูค้นคว้าในการสอน โดยมีค่า $t = ๓.๐๔๓$ และค่า Probability (P) = .๐๐๒ ซึ่งมีความน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนมีเพศที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่อง โรงเรียนมีตำรา เอกสารและพระไตรปิฎก ไว้ให้ครูค้นคว้าในการสอนแตกต่างกัน โดยเพศชายมีระดับความคิดเห็นมากกว่าเพศหญิง

ส่วนในข้ออื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างนักเรียนที่เป็นเพศชายและเพศหญิง

ตารางที่ ๔๐ เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ในการประเมินผล ด้านกระบวนการสอน
วิชาพระพุทธศาสนา จำแนกตามเพศ

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	t – Test for Equality of Means						
		เพศ	n	$\bar{x}$	S.D	df	t	Sig.
๑	ด้านประเมินกระบวนการสอน	ชาย	๒๓๓	๓.๕๒	.๘๓๒	๖๔๘	๘๐๖	.๔๒๑
		หญิง	๔๑๓	๓.๘๖	.๘๒๘			
๒	ครูที่สอนมีบุคลิกน่าเลื่อมใส	ชาย	๒๓๓	๓.๘๘	.๕๑๕	๖๔๘	.๓๘๔	.๔๓๓
		หญิง	๔๑๓	๓.๘๒	.๘๑๓			
๓	ครูที่สอนมีเทคนิค สอนที่เข้าใจ	ชาย	๒๓๓	๓.๕๘	๑.๐๔๑	๖๔๘	๒.๕๒๓	.๐๑๒*
		หญิง	๔๑๓	๓.๓๘	.๕๘๔			
๔	ครูที่สอนใจดีทุกคน	ชาย	๒๓๓	๓.๖๓	๑.๐๐๑	๖๔๘	.๐๔๑	.๕๖๓
		หญิง	๔๑๓	๓.๖๖	.๕๓๒			
๕	มีการสอนตามลำดับขั้นตอน เช่น จากง่ายไปหายาก	ชาย	๒๓๓	๓.๗๐	.๕๓๔	๖๔๘	.๓๕๘	.๖๕๑
		หญิง	๔๑๓	๓.๖๓	.๗๕๓			
๖	มีการสอนไปด้วยและมีการ ประเมินผลไปด้วย	ชาย	๒๓๓	๓.๔๔	.๕๒๒	๖๔๘	๑.๘๘๑	.๐๖๐
		หญิง	๔๑๓	๓.๓๑	.๘๖๒			
๗	มีนิทานมาเล่าให้ฟัง ประกอบด้วยทุกครั้ง	ชาย	๒๓๓	๓.๒๕	๑.๑๑๔	๖๔๘	.๖๕๕	.๔๘๕
		หญิง	๔๑๓	๓.๒๓	๑.๐๔๕			
๘	ครูตอบปัญหา หรือคำถามได้ ชัดเจน	ชาย	๒๓๓	๓.๖๓	.๕๐๓	๖๔๘	.๓๕๒	.๔๕๒
		หญิง	๔๑๓	๓.๖๒	.๗๘๓			
๙	มีการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น เทปบันทึกเสียง วีดิทัศน์ มาช่วยในการสอน	ชาย	๒๓๓	๓.๐๘	๑.๑๓๒	๖๔๘	๑.๕๖๐	.๐๕๐*
		หญิง	๔๑๓	๒.๕๐	๑.๐๓๖			
๑๐	มีการยกย่องหรือชมเชย นักเรียนที่ตั้งใจเรียน หรือเป็น เด็กดี	ชาย	๒๓๓	๓.๕๔	.๕๒๓	๖๔๘	-๑.๒๓๖	.๒๑๓
		หญิง	๔๑๓	๓.๖๓	.๘๖๕			
๑๑	มีการจัดกิจกรรมเสริม หลักสูตร เช่น จัดนิทรรศการ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ชาย	๒๓๓	๓.๕๕	.๕๒๔	๖๔๘	.๔๓๖	.๖๖๓
		หญิง	๔๑๓	๓.๕๕	.๕๕๕			

ตารางที่ ๔๐ (ต่อ)

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	t – Test for Equality of Means						
		เพศ	n	$\bar{x}$	S.D	df	t	Sig.
๑๒	ด้านประเมินกระบวนการสอน นักเรียนตั้งใจฟังครูสอนด้วย ความสงบ	ชาย	๒๓๓	๓.๓๓	.๕๕๐	๖๔๘	.๖๐๑	.๕๔๘
		หญิง	๔๑๓	๓.๓๒	.๕๐๓			
๑๓	ครูให้นั่งสมาธิ ๓ – ๕ นาที ก่อนการสอน	ชาย	๒๓๓	๓.๕๐	๑.๒๔๔	๖๔๘	๑.๗๖๒	.๐๗๕
		หญิง	๔๑๓	๓.๓๒	๑.๒๓๓			
๑๔	นักเรียนช่วยเหลือกันดีในการ ทำรายงานส่งครู	ชาย	๒๓๓	๓.๖๓	.๕๑๓	๖๔๘	-.๑๓๖	.๙๕๒
		หญิง	๔๑๓	๓.๖๘	.๘๒๔			
๑๕	นักเรียนช่วยครูผลิตสื่อ การสอน	ชาย	๒๓๓	๓.๒๔	.๕๒๕	๖๔๘	๒.๕๕๐	.๐๐๓*
		หญิง	๔๑๓	๓.๐๓	.๘๘๑			
๑๖	นักเรียนเข้าห้องเรียนก่อนเวลา สอน	ชาย	๒๓๓	๓.๖๑	.๕๘๐	๖๔๘	.๕๗๑	.๕๖๘
		หญิง	๔๑๓	๓.๕๖	.๕๐๕			
๑๗	นักเรียนแสดงความเคารพ ครูผู้สอน เป็นอย่างดี	ชาย	๒๓๓	๓.๘๘	.๘๘๒	๖๔๘	-๑.๑๔๓	.๒๕๒
		หญิง	๔๑๓	๓.๕๖	.๘๒๐			
๑๘	ครูมีการสรุปการสอนก่อน หมดเวลา	ชาย	๒๓๓	๓.๕๔	๑.๐๕๑	๖๔๘	-.๔๑๐	.๖๘๒
		หญิง	๔๑๓	๓.๕๓	.๕๘๓			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔๐ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ในการประเมินผล ด้านกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแล้ว พบว่า ค่า t และค่า Probability (P) ที่มีค่าน้อยกว่า .๐๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ มีใน ๓ ข้อ ดังต่อไปนี้

ข้อที่ ๓ ครูที่สอนมีเทคนิค สื่การสอนที่เข้าใจ โดยมีค่า t = ๒.๕๕๐ และค่า Probability (P) = .๐๐๓ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนมีเพศที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่อง ครูที่สอนมีเทคนิค สื่การสอนที่เข้าใจแตกต่างกัน โดยเพศชายมีระดับความคิดเห็นมากกว่าเพศหญิง

ข้อที่ ๘ มีการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น เทปบันทึกเสียง วิดิทัศน์มาช่วยในการสอน โดยมีค่า $t = ๑.๘๖๐$ และค่า Probability $(P) = .๐๕๐$ ซึ่งมีค่าเท่ากับ $.๐๕$ นั่นคือ นักเรียนมีเพศที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่อง มีการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น เทปบันทึกเสียง วิดิทัศน์มาช่วยในการสอนแตกต่างกัน โดยเพศชายมีระดับความคิดเห็นมากกว่าเพศหญิง

ข้อที่ ๑๕ นักเรียนช่วยครูผลิตสื่อการสอน โดยมีค่า $t = ๒.๘๕๐$ และค่า Probability $(P) = .๐๐๓$ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า $.๐๕$ นั่นคือ นักเรียนมีเพศที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่อง นักเรียนช่วยครูผลิตสื่อการสอนแตกต่างกัน โดยเพศชายมีระดับความคิดเห็นมากกว่าเพศหญิง

ส่วนในข้ออื่น ๆ มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างนักเรียนที่เป็นเพศชาย และเพศหญิง

ตารางที่ ๔๑ เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ในการประเมินผล ด้านผลผลิตจากการสอน
วิชาพระพุทธศาสนา จำแนกตามเพศ

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	t – Test for Equality of Means						
		เพศ	n	$\bar{x}$	S.D	df	t	Sig.
๑	ด้านประเมินผลผลิต ครูมีการทดสอบก่อนสอน	ชาย	๒๓๗	๓.๕๓	.๕๘๕	๖๔๘	๒.๔๖๒	.๐๑๔*
		หญิง	๔๑๓	๓.๓๔	.๕๔๓			
๒	ครูมีการทดสอบระหว่างสอน	ชาย	๒๓๗	๓.๕๐	.๘๘๑	๖๔๘	๑.๓๕๑	.๑๗๗
		หญิง	๔๑๓	๓.๔๐	.๘๖๖			
๓	ครูมีการทดสอบหลังสอน	ชาย	๒๓๗	๓.๖๖	.๕๖๘	๖๔๘	๑.๐๕๗	.๒๙๑
		หญิง	๔๑๓	๓.๕๘	.๘๕๖			
๔	นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจใน เนื้อหาที่สอน	ชาย	๒๓๗	๓.๗๗	.๘๖๔	๖๔๘	๑.๓๗๒	.๑๗๑
		หญิง	๔๑๓	๓.๖๘	.๘๐๔			
๕	นักเรียนสามารถวิเคราะห์ หรือ อธิบายคำศัพท์ หรือหลักธรรมที่ ครูสอนได้เป็นอย่างดี	ชาย	๒๓๗	๓.๕๘	.๕๒๐	๖๔๘	๑.๗๘๕	.๐๗๔
		หญิง	๔๑๓	๓.๔๖	.๗๕๕			
๖	นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชา พระพุทธศาสนา	ชาย	๒๓๗	๓.๗๓	.๕๐๗	๖๔๘	-๑.๗๕๖	.๔๒๖
		หญิง	๔๑๓	๓.๗๕	.๘๑๗			
๗	นักเรียนมีความสนใจและอ่าน หนังสือธรรมะมากขึ้น	ชาย	๒๓๗	๓.๔๒	.๕๔๓	๖๔๘	.๘๓๒	.๔๐๖
		หญิง	๔๑๓	๓.๓๖	.๘๕๓			
๘	นักเรียนสามารถนำหลักธรรมไป ใช้ในชีวิตประจำวันได้	ชาย	๒๓๗	๓.๘๘	.๘๖๕	๖๔๘	-๑.๕๐๑	.๑๓๔
		หญิง	๔๑๓	๓.๕๘	.๘๐๕			
๙	นักเรียนยินดีช่วยงานทาง พระพุทธศาสนา	ชาย	๒๓๗	๓.๖๗	.๕๒๑	๖๔๘	-๑.๐๘๑	.๐๐๒*
		หญิง	๔๑๓	๓.๘๕	.๘๓๔			

ตารางที่ ๔๑ (ต่อ)

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	t – Test for Equality of Means						
		เพศ	n	$\bar{x}$	S.D	df	t	Sig.
๑๐	ด้านประเมินผลผลิต นักเรียนกราบพระ บิดา – มารดา และ ครู – อาจารย์ ๕ ครั้ง ก่อน นอนทุกคืน	ชาย หญิง	๒๓๓ ๔๑๓	๓.๐๓ ๒.๕๓	๑.๒๒๘ ๑.๑๒๐	๖๔๘	๑.๔๕๐	.๑๔๘
๑๑	นักเรียนไปวัดในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา	ชาย หญิง	๒๓๓ ๔๑๓	๓.๕๒ ๓.๕๖	๑.๐๘๔ ๑.๐๓๕	๖๔๘	-.๔๔๕	.๖๕๔
๑๒	นักเรียนช่วยเหลือเพื่อนหรือ สมาชิกในครอบครัว	ชาย หญิง	๒๓๓ ๔๑๓	๓.๘๓ ๓.๕๕	.๘๔๘ .๗๓๑	๖๔๘	-๒.๕๔๒	.๐๑๑*
๑๓	นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดี และ ควบคุมอารมณ์โกรธได้	ชาย หญิง	๒๓๓ ๔๑๓	๓.๗๕ ๓.๘๖	.๘๗๗ .๘๓๗	๖๔๘	-๑.๐๘๖	.๒๗๘
๑๔	นักเรียนตั้งใจตอบแทนพระคุณ ของพ่อแม่ ครู และโรงเรียน	ชาย หญิง	๒๓๓ ๔๑๓	๓.๕๖ ๔.๑๓	.๘๗๗ .๗๖๓	๖๔๘	-๒.๖๖๕	.๐๐๘*
๑๕	นักเรียนสามารถนำความรู้ไป สอนปราชญ์เรือนได้	ชาย หญิง	๒๓๓ ๔๑๓	๓.๘๕ ๓.๘๔	.๕๓๘ .๘๓๑	๖๔๘	.๑๓๗	.๘๙๑
๑๖	ข้อสอบวิชาพระพุทธศาสนายาก และมีคะแนนน้อยเกินไป	ชาย หญิง	๒๓๓ ๔๑๓	๓.๓๐ ๓.๑๓	๑.๑๐๑ .๕๕๓	๖๔๘	๒.๐๘๓	.๐๓๘*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔๑ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็น ในการประเมินผล ด้านผลผลิตจาก
การสอนวิชาพระพุทธศาสนาแล้ว พบว่า ค่า t และค่า Probability (P) ที่มีค่าน้อยกว่า .๐๕
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ มีใน ๕ ข้อ ดังต่อไปนี้

ข้อที่ ๑ ครูมีการทดสอบก่อนการสอน โดยมีค่า t = ๒.๔๖๒ และค่า Probability
(P) = .๐๑๔ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนมีเพศที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่อง ครูมี
การทดสอบก่อนการสอนแตกต่างกัน โดยเพศชายมีระดับความคิดเห็นมากกว่าเพศหญิง

ข้อที่ ๘ นักเรียนยินดีช่วยงานทางพระพุทธศาสนา โดยมีค่า $t = -๓.๐๘๑$ และค่า Probability (P) = .๐๐๒ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนมีเพศที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่องนักเรียนยินดีช่วยงานทางพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีระดับความคิดเห็นมากกว่าเพศชาย

ข้อที่ ๑๒ นักเรียนช่วยเหลือเพื่อน หรือสมาชิกในครอบครัว โดยมีค่า $t = -๒.๕๔๒$ และค่า Probability (P) = .๐๑๑ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนมีเพศที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่อง นักเรียนช่วยเหลือเพื่อน หรือสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีระดับความคิดเห็นมากกว่าเพศชาย

ข้อที่ ๑๔ นักเรียนตั้งใจตอบแทนพระคุณของพ่อแม่ ครู และโรงเรียน โดยมีค่า $t = -๒.๖๖๕$ และค่า Probability (P) = .๐๐๘ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .๐๕ นักเรียนมีเพศที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่อง นักเรียนตั้งใจตอบแทนพระคุณของพ่อแม่ ครู และโรงเรียนแตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีระดับความคิดเห็นมากกว่าเพศชาย

ข้อที่ ๑๖ ข้อสอบวิชาพระพุทธศาสนายากและมีคะแนนน้อยเกินไป โดยมีค่า $t = ๒.๐๘๓$ และค่า Probability (P) = .๐๓๘ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนมีเพศที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่อง ข้อสอบวิชาพระพุทธศาสนายากและมีคะแนนน้อยเกินไปแตกต่างกัน โดยเพศชายมีระดับความคิดเห็นมากกว่าเพศหญิง

ส่วนในข้ออื่น ๆ ที่เหลือ มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างนักเรียนที่เป็นเพศชายและเพศหญิง

ตารางที่ ๔๒ เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ในการประเมินผล ด้านวัตถุประสงค์ของ
หลักสูตรการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำแนกตามระดับชั้น

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	t – Test for Equality of Means						
		ระดับชั้น	n	$\bar{x}$	S.D	df	t	Sig.
๑	ครูมีการบอกจุดมุ่งหมายของการสอนแก่นักเรียน	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๘๔	.๓๖๘	๖๔๘	-๑.๕๕๘	.๘๓๕
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๘๕	.๓๓๐			
๒	ครูบอกขอบเขตของการสอนแต่ละครั้ง	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๖๓	.๓๕๑	๖๔๘	.๕๑๓	.๖๐๘
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๖๐	.๓๘๘			
๓	ครูมีการกล่าวนำเข้าสู่บทเรียน	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๕๖	.๘๒๓	๖๔๘	๒.๒๕๔	.๐๒๒*
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๘๑	.๘๔๓			
๔	เนื้อหาที่สอนสอดคล้องกับระยะเวลา	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๓๓	.๘๑๓	๖๔๘	-๑.๖๐๑	.๕๔๘
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๓๓	.๘๑๕			
๕	ครูเตรียมการสอนตรงตามจุดมุ่งหมาย	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๕๑	.๘๔๒	๖๔๘	.๓๓๘	.๔๓๓
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๘๕	.๘๔๓			
๖	ครูสอนเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๖๔	.๘๓๑	๖๔๘	-๑.๓๒๑	.๑๘๓
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๓๒	.๘๓๖			
๗	สื่อต่างๆ ที่เตรียมมาสอนมีความทันสมัย	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๒๓	.๘๘๘	๖๔๘	๒.๐๔๕	.๐๔๑*
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๐๕	.๘๓๕			
๘	กิจกรรมต่างๆ ที่ครูเตรียมมาสอนนั้น เรียบร้อยอย่างมีความสุข	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๖๕	.๕๓๕	๖๔๘	๒.๒๘๒	.๐๒๓*
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๔๘	.๕๐๑			
๙	ครูมีการประเมินผลขณะที่สอนด้วย	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๓๓	.๘๕๕	๖๔๘	๑.๐๓๔	.๒๘๓
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๒๕	.๕๔๕			
๑๐	ครูมีการเตรียมอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น วิดีทัศน์ ฉายให้นักเรียนดู หรือ รูปภาพ หรือ ฟัง เทป บันทึกเสียง เป็นต้น	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๘๕	๑.๒๑๑	๖๔๘	-๑.๕๑๓	.๑๓๑
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๐๓	๑.๑๐๓			
๑๑	มีการประเมินผลหลังจากการสอนว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกครั้ง	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๓๖	.๘๓๑	๖๔๘	.๐๘๑	.๕๓๖
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๓๖	.๕๑๔			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔๒ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ในการประเมินผล ด้าน วัตถุประสงค์ของหลักสูตรการสอนวิชาพระพุทธศาสนา กับระดับชั้นแล้วพบว่า ค่า t และค่า Probability (P) ที่มีค่าน้อยกว่า .๐๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ มีใน ๓ ข้อ ดังต่อไปนี้

ข้อที่ ๓ ครูมีการกล่าวนำเข้าสู่บทเรียน โดยมีค่า $t = ๒.๒๕๔$ และค่า Probability (P) = .๐๒๒ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่อง ครูมีการกล่าวนำเข้าสู่บทเรียนแตกต่างกัน โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับความคิดเห็นมากกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อที่ ๗ สื่อต่าง ๆ ที่เตรียมมาสอนมีความทันสมัย โดยมีค่า $t = ๒.๐๔๕$ และค่า Probability (P) = .๐๔๑ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่อง สื่อต่าง ๆ ที่เตรียมมาสอนมีความทันสมัย แตกต่างกันโดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีระดับความคิดเห็นมากกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อที่ ๘ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูเตรียมมาสอนนั้น เรียนกันอย่างมีความสุข โดยมีค่า $t = ๒.๒๘๒$ และค่า Probability (P) = .๐๓๒ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่อง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูเตรียมมาสอนนั้น เรียนกันอย่างมีความสุขแตกต่างกัน โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีระดับความคิดเห็นมากกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ส่วนในข้ออื่น ๆ มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างนักเรียนที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

ตารางที่ ๔๓ เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ในการประเมินผล ด้านปัจจัยนำเข้าการสอน
วิชาพระพุทธศาสนา จำแนกตามระดับชั้น

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	t – Test for Equality of Means						
		ระดับชั้น	n	$\bar{x}$	S.D	df	t	Sig.
๑	ด้านประเมินปัจจัยนำเข้า โรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมด้าน จริยธรรมอย่างแท้จริง	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๓๑	.๘๒๐	๖๔๘	๑.๒๕๓	.๑๕๖
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๖๒	.๕๓๓			
๒	มีงบประมาณสนับสนุนอย่าง พอเพียง เช่น ออกค่ายพุทธบุตร	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๑๘	.๕๒๕	๖๔๘	-๑.๓๒๓	.๑๘๖
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๒๘	.๕๕๓			
๓	อนุญาติให้ไปเข้าค่าย หรือทัศน ศึกษาด้านจริยธรรม	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๒๓	.๕๖๐	๖๔๘	-.๓๓๓	.๔๖๒
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๓๓	๑.๐๔๓			
๔	ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามี ศักยภาพทุกคน	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๓๐	.๘๒๑	๖๔๘	๑.๕๖๕	.๑๑๘
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๖๐	.๘๓๓			
๕	ครูมีการวางแผนและเตรียมการ สอนที่ดี	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๓๖	.๗๘๑	๖๔๘	.๕๑๐	.๓๖๓
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๓๐	.๘๒๒			
๖	ครูมีเอกสารประกอบการสอนมา แจก	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๓๕	.๕๐๔	๖๔๘	-.๑๔๓	.๘๘๓
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๓๖	.๕๓๓			
๗	ครูเป็นแบบอย่างที่ดีด้าน จริยธรรม	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๓๕	.๘๐๑	๖๔๘	-.๘๐๕	.๔๑๕
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๘๔	.๘๔๐			
๘	ครูมีความสนใจและตั้งใจสอน	ม.ต้น	๓๒๘	๔.๐๐	.๗๘๘	๖๔๘	.๖๓๒	.๕๒๓
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๕๖	.๘๔๒			
๙	ครูมีการถามนักเรียนขณะที่สอน อยู่เสมอ	ม.ต้น	๓๒๘	๔.๐๐	.๘๑๑	๖๔๘	๕.๐๕๕	.๐๐๐*
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๖๖	.๘๕๓			
๑๐	ครูมีการใช้สื่อการสอนที่ น่าสนใจ	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๓๘	.๕๕๑	๖๔๘	๑.๓๑๓	.๐๘๓
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๒๕	.๕๓๕			

ตารางที่ ๔๓ (ต่อ)

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	t – Test for Equality of Means						
		ระดับชั้น	n	$\bar{x}$	S.D	df	t	Sig.
๑๑	ด้านประเมินปัจจัยนำเข้า นักเรียนมีพื้นฐานความรู้ แตกต่างกัน	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๓๘	.๘๕๗	๖๔๘	.๓๒๒	.๔๗๑
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๓๓	.๘๒๒			
๑๒	นักเรียนชอบทำกิจกรรม มากกว่าฟังบรรยาย	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๘๘	.๕๗๕	๖๔๘	.๓๕๕	.๔๔๘
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๘๒	.๕๗๖			
๑๓	มีนักเรียน พุด – กุญ ในขณะที่ฟังครูสอน	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๔๔	.๕๕๑	๖๔๘	-.๒๒๘	.๘๒๐
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๔๖	.๕๗๐			
๑๔	มีพระภิกษุมาสอนวิชา พระพุทธศาสนา	ม.ต้น	๓๒๘	๒.๕๐	๑.๒๖๕	๖๔๘	๑.๔๖๐	.๑๔๕
		ม.ปลาย	๓๒๒	๒.๓๕	๑.๒๐๔			
๑๕	ครูเข้าสอนและเลิกตรงตาม เวลา	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๔๕	๑.๐๓๖	๖๔๘	-๑.๔๘๘	.๑๓๗
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๕๗	๑.๐๒๒			
๑๖	ครูมีการแนะนำให้ไป ค้นคว้าเพิ่มเติม	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๓๓	.๘๗๗	๖๔๘	.๕๗๒	.๕๖๘
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๖๕	.๘๗๔			
๑๗	ห้องเรียนสะอาด ร่มรื่นมี บรรยากาศที่ดี เหมาะสม กับการนั่งฟังบรรยาย	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๖๔	.๕๓๔	๖๔๘	๔.๓๐๓	.๐๐๐*
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๓๒	.๕๖๔			
๑๘	มีห้องนั่งสมาธิโดยเฉพาะ	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๐๑	๑.๐๗๘	๖๔๘	.๕๖๑	.๓๓๗
		ม.ปลาย	๓๒๒	๒.๕๒	๑.๑๔๓			
๑๙	โรงเรียนมีตำรา เอกสาร และพระไตรปิฎกไว้ให้ครู ค้นคว้าในการสอน	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๓๑	.๕๖๑	๖๔๘	-.๘๑๘	.๔๑๔
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๓๗	๑.๐๕๕			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔๓ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ในการประเมินผล ด้าน
ปัจจัยนำเข้าการสอนวิชาพระพุทธศาสนา กับระดับชั้นแล้ว พบว่า ค่า t และค่า Probability (P)
ที่มีค่าน้อยกว่า .๐๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ มีใน ๒ ข้อ ดังนี้

ข้อที่ ๘ ครูมีการถามนักเรียนขณะที่สอนอยู่เสมอ โดยมีค่า $t = ๕.๐๕๕$ และค่า Probability (P) = .๐๐๐ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่อง ครูมีการถามนักเรียนขณะที่สอนอยู่เสมอแตกต่างกัน โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีระดับความคิดเห็นมากกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อที่ ๑๑ ห้องเรียนสะอาด ร่มรื่น มีบรรยากาศที่ดีเหมาะสมกับการนั่งฟังบรรยาย โดยมีค่า $t = ๔.๓๐๓$ และค่า Probability (P) = .๐๐๐ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่องห้องเรียนสะอาด ร่มรื่น มีบรรยากาศที่ดีเหมาะสมกับการนั่งฟังบรรยายแตกต่างกัน โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีระดับความคิดเห็นมากกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ส่วนในข้ออื่น ๆ ที่เหลือ มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างนักเรียนที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตารางที่ ๔๔ เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ในการประเมินผล ด้านกระบวนการสอน
วิชาพระพุทธศาสนา จำแนกตามระดับชั้น

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	t – Test for Equality of Means						
		ระดับชั้น	n	$\bar{x}$	S.D	df	t	Sig.
๑	ด้านประเมินกระบวนการสอน ครูที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา มีความกระตือรือร้นที่จะสอน	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๘๕	.๘๑๑	๖๔๘	.๐๓๕	.๕๓๓
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๘๘	.๘๓๘			
๒	ครูที่สอนมีบุคลิกน่าเลื่อมใส	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๓๕	.๘๓๓	๖๔๘	-๒.๓๓๖	.๐๐๖*
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๕๓	.๘๒๐			
๓	ครูที่สอนมีเทคนิค สื่อการสอนที่เข้าใจ	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๕๒	๑.๐๒๘	๖๔๘	๑.๘๐๓	.๐๗๒
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๓๘	.๕๘๖			
๔	ครูที่สอนใจดีทุกคน	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๕๓	.๕๖๘	๖๔๘	-๒.๕๕๐	.๐๑๑*
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๓๖	.๕๓๘			
๕	มีการสอนตามลำดับขั้นตอน เช่น จากง่ายไปหายาก	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๓๕	.๘๑๘	๖๔๘	๒.๑๔๘	.๐๓๒*
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๖๑	.๘๕๘			
๖	มีการสอนไปด้วยและมีการ ประเมินผลไปด้วย	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๔๐	.๘๘๖	๖๔๘	๑.๒๓๔	.๒๑๘
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๓๑	.๘๘๕			
๗	มีนิทานมาเล่าให้ฟัง ประกอบด้วยทุกครั้ง	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๒๘	๑.๑๐๔	๖๔๘	.๓๔๕	.๔๕๔
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๒๒	๑.๐๔๐			
๘	ครูตอบปัญหา หรือคำถามได้ ชัดเจน	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๓๐	.๘๓๓	๖๔๘	๑.๘๔๘	.๐๖๕
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๕๘	.๘๒๕			
๙	มีการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น เครื่องบันทึกเสียง วีดิทัศน์ มาช่วยในการสอน	ม.ต้น	๓๒๘	๒.๕๕	๑.๑๑๒	๖๔๘	-.๓๘๕	.๓๐๑
		ม.ปลาย	๓๒๒	๒.๕๘	๑.๐๘๘			
๑๐	มีการยกย่อง หรือชมเชย นักเรียนที่ตั้งใจเรียน หรือเป็น เด็กดี	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๖๓	.๘๖๘	๖๔๘	๑.๐๗๘	.๒๘๑
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๕๖	.๕๐๕			

ตารางที่ ๔๔ (ต่อ)

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	t – Test for Equality of Means						
		ระดับชั้น	n	$\bar{x}$	S.D	df	t	Sig.
๑๑	ด้านประเมินกระบวนการสอน มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น จัดนิทรรศการวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๕๘	.๕๒๕	๖๔๘	.๔๓๐	.๖๓๕
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๕๕	๑.๐๑๔			
๑๒	นักเรียนตั้งใจฟังครูสอนด้วย ความสงบ	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๓๐	.๘๖๘	๖๔๘	-๑.๑๕๕	.๒๓๓๒
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๓๘	.๕๓๐			
๑๓	ครูให้นั่งสมาธิ ๓ – ๕ นาที ก่อนการสอน	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๒๖	๑.๒๓๒	๖๔๘	-๒.๓๓๕	.๐๐๖*
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๕๒	๑.๒๓๓			
๑๔	นักเรียนช่วยเหลือกันดีในการ ทำรายงานส่งครู	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๖๖	.๘๕๓	๖๔๘	-.๖๔๒	.๕๒๑
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๓๐	.๘๖๑			
๑๕	นักเรียนช่วยครูผลิตสื่อการ สอน	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๐๘	.๘๘๖	๖๔๘	-.๓๒๓	.๕๓๐
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๑๓	.๕๑๕			
๑๖	นักเรียนเข้าห้องเรียนก่อนเวลา สอน	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๖๖	.๕๓๒	๖๔๘	๒.๐๘๘	.๐๓๓*
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๕๐	.๕๒๘			
๑๗	นักเรียนแสดงความเคารพ ครูผู้สอน เป็นอย่างดี	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๕๒	.๘๐๓	๖๔๘	-.๓๐๕	.๓๖๐
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๕๔	.๘๘๔			
๑๘	ครูมีการสรุปการสอนก่อนหมด เวลา	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๖๑	.๕๕๕	๖๔๘	๑.๑๕๑	.๒๕๐
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๕๒	๑.๐๒๑			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔๔ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ในการประเมินผล ด้านกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา กับระดับชั้นแล้วพบว่า ค่า t และค่า Probability (P) ที่มีค่าน้อยกว่า .๐๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ มีใน ๕ ข้อ ดังนี้

ข้อที่ ๒ ครูที่สอนมีบุคลิกน่าเลื่อมใส โดยมีค่า $t = -๒.๓๓๖$ และค่า Probability (P) = .๐๐๖ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่อง ครูที่สอนมีบุคลิกน่าเลื่อมใสแตกต่างกัน โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับความคิดเห็นมากกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อที่ ๔ ครูที่สอนใจดีทุกคน โดยมีค่า $t = -๒.๕๕๐$ และค่า Probability (P) = .๐๑๑ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นในเรื่องครูที่สอนใจดีทุกคน โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับความคิดเห็นมากกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อที่ ๕ มีการสอนตามลำดับขั้นตอน เช่น จากง่ายไปหายาก โดยมีค่า $t = ๒.๑๔๘$ และค่า Probability (P) = .๐๓๒ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่อง มีการสอนตามลำดับขั้นตอน เช่น จากง่ายไปหายากแตกต่างกัน โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีระดับความคิดเห็นมากกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อที่ ๑๓ ครูให้นั่งสมาธิ ๓-๕ นาที ก่อนการสอน โดยมีค่า $t = -๒.๗๗๕$ และค่า Probability (P) = .๐๐๖ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่อง ครูให้นั่งสมาธิ ๓-๕ นาที ก่อนการสอนแตกต่างกัน โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับความคิดเห็นมากกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อที่ ๑๖ นักเรียนเข้าห้องเรียนก่อนเวลาสอน โดยมีค่า $t = ๒.๐๘๘$ และค่า Probability (P) = .๐๓๗ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่อง นักเรียนเข้าห้องเรียนก่อนเวลาสอนแตกต่างกัน โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีระดับความคิดเห็นมากกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ส่วนในข้ออื่น ๆ ที่เหลือ มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างนักเรียนที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตารางที่ ๔๕ เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน ในการประเมินผล ด้านผลผลิตจากการสอน
วิชาพระพุทธศาสนา จำแนกตามระดับชั้น

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	t – Test for Equality of Means						
		ระดับชั้น	n	$\bar{x}$	S.D	df	t	Sig.
๑	ด้านประเมินผลผลิต ครูมีการทดสอบก่อนสอน	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๔๔	.๕๘๑	๖๔๘	.๘๖๖	.๓๘๑
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๓๘	.๕๔๖			
๒	ครูมีการทดสอบระหว่างสอน	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๕๐	.๘๕๐	๖๔๘	๑.๘๖๔	.๐๖๓
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๓๗	.๘๕๒			
๓	ครูมีการทดสอบหลังสอน	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๖๖	.๕๑๕	๖๔๘	๑.๔๑๘	.๑๕๗
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๕๖	.๕๓๐			
๔	นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจใน เนื้อหาที่สอน	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๖๔	.๘๐๒	๖๔๘	๑.๐๗๕	.๒๘๑
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๖๗	.๘๕๒			
๕	นักเรียนสามารถวิเคราะห์ หรือ อธิบายคำศัพท์ หรือหลักธรรมที่ ครูสอนได้เป็นอย่างดี	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๕๕	.๘๐๐	๖๔๘	๑.๓๕๕	.๑๖๔
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๔๕	.๘๘๖			
๖	นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชา พระพุทธศาสนา	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๖๖	.๘๔๑	๖๔๘	-.๒๑๓	.๘๓๒
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๖๘	.๘๖๑			
๗	นักเรียนมีความสนใจและอ่าน หนังสือธรรมะมากขึ้น	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๓๗	.๕๒๕	๖๔๘	-.๓๕๖	.๗๒๒
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๓๕	.๘๕๔			
๘	นักเรียนสามารถนำหลักธรรมไป ใช้ในชีวิตประจำวันได้	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๕๕	.๘๐๗	๖๔๘	.๑๕๗	.๘๗๕
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๕๔	.๘๕๐			
๙	นักเรียนยินดีช่วยงานทาง พระพุทธศาสนา	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๖๖	.๘๗๕	๖๔๘	-.๕๗๗	.๕๖๔
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๘๓	.๘๗๑			
๑๐	นักเรียนกราบพระ บิณฑูร และครูอาจารย์ ๕ ครั้ง ก่อน นอนทุกคืน	ม.ต้น	๓๒๘	๒.๕๒	๑.๑๗๗	๖๔๘	-๑.๓๔๘	.๑๗๘
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๐๕	๑.๑๔๔			

ตารางที่ ๔๕ (ต่อ)

ข้อ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	t – Test for Equality of Means						
		ระดับชั้น น	n	$\bar{x}$	S.D	df	t	Sig.
๑๑	ด้านประเมินผลผลิต นักเรียนไปวัดในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๕๒	๑.๐๒๘	๖๔๘	-.๕๖๕	.๕๖๕
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๕๓	๑.๐๓๘			
๑๒	นักเรียนช่วยเหลือเพื่อนหรือ สมาชิกในครอบครัว	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๕๘	.๗๗๐	๖๔๘	๑.๓๘๘	.๑๖๖
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๘๕	.๘๓๕			
๑๓	นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดี และ ควบคุมอารมณ์โกรธได้	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๘๒	.๘๗๓	๖๔๘	-.๕๕๕	.๕๕๕
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๘๖	.๘๓๑			
๑๔	นักเรียนตั้งใจตอบแทนพระคุณ ของพ่อแม่ ครู และโรงเรียน	ม.ต้น	๓๒๘	๔.๐๕	.๗๖๑	๖๔๘	.๗๐๖	.๔๘๐
		ม.ปลาย	๓๒๒	๔.๐๕	.๘๕๘			
๑๕	นักเรียนสามารถนำความรู้ไป สอบปลายภาคเรียนได้	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๕๒	.๘๒๐	๖๔๘	๒.๒๐๕	.๐๒๘*
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๗๗	.๕๑๕			
๑๖	ข้อสอบวิชาพระพุทธศาสนายาก และมีคะแนนน้อยเกินไป	ม.ต้น	๓๒๘	๓.๑๖	๑.๐๕๖	๖๔๘	-.๖๘๗	.๔๙๒
		ม.ปลาย	๓๒๒	๓.๒๒	.๕๗๒			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔๕ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนในการประเมินผล ด้าน
ผลผลิตจากการสอนวิชาพระพุทธศาสนา กับระดับชั้นแล้วพบว่า ค่า t และค่า Probability (P) ที่
มีค่าน้อยกว่า .๐๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ มีข้อเดียวคือ

ข้อที่ ๑๕ นักเรียนสามารถนำความรู้ไปสอบปลายภาคเรียนได้ โดยมีค่า t = ๒.๒๐๕
และค่า Probability (P) = .๐๒๘ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .๐๕ นั่นคือ นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นที่
แตกต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่อง นักเรียนสามารถนำความรู้ไปสอบปลายภาคเรียนได้แตกต่าง
กัน โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีระดับความคิดเห็นมากกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ส่วนในข้ออื่น ๆ ที่เหลือ มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ ไม่มี
ความแตกต่างกันระหว่างนักเรียนที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

บทที่ ๕

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประเมินผล การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน และศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่แตกต่างกันในเรื่องเพศ และชั้นปี กับระดับความคิดเห็นต่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ ว่า นักเรียนที่มีเพศและชั้นปีแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน ซึ่งใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยได้ทำการศึกษาประชากร ๒ กลุ่ม คือครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน ๓๐ คน และอีกกลุ่มหนึ่ง คือนักเรียนในช่วงชั้นที่ ๓-๔ ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ จำนวน ๖๘๗ คน ของโรงเรียนในสห วิทยาเขต เสรีไทย กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Sampling Random) ด้วยวิธีการ จับฉลากปรากฏว่าได้ ๒ โรงเรียนเป็นตัวแทน คือโรงเรียนบางกะปิ และโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒ เครื่องมือวิจัยที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) มี ๒ ประเภท ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับถามครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ประเภทหนึ่ง และอีกประเภทหนึ่ง ได้แก่ แบบสอบถามที่ใช้สอบถามนักเรียน ซึ่งคำถามที่ใช้มีทั้ง คำถามให้เลือกตอบและมาตรา ประเมินค่า (Rating Scale) เป็น ๕ ระดับ แล้วนำแบบสอบถามทั้ง ๒ ประเภทมาดำเนินการ วิเคราะห์และประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows Version ๑๔.๐ เพื่อหาคำนวนค่าสถิติต่าง ๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) Mode และทดสอบสมมติฐานการวิจัย ด้วยค่า t-Test โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ $P = .05$ แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของแบบตาราง (Tables) พร้อมทั้งแปลผล ประกอบการบรรยายได้ตาราง ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาประชากร ๒ กลุ่ม และแบบสอบถามที่ใช้ก็แยกออกเป็น ๒ ประเภท ดังนั้น จึงขอสรุปผลการวิจัยออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

๕.๑.๑ สรุปผลการวิจัยของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา

๕.๑.๑.๑ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นเพศหญิง มีอายุ ๔๖ ปีขึ้นไป การศึกษาจบปริญญาตรีหรือเทียบเท่า สอนวิชาพระพุทธศาสนาไม่เกิน ๓ ปี ไม่เคยเข้ารับการอบรมการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ได้ประเมินผลการสอนโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทุกครั้ง สำหรับลักษณะของการประเมินได้ใช้การประเมินทั้งก่อนสอน ระหว่างสอน และปลายภาค โดยได้ใช้แบบประเมินที่สร้างขึ้นเอง แนวทางในการประเมินทั้ง ๓ ด้านคือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ แบบทดสอบ เกณฑ์ที่ครูใช้ในการประเมินคืออิงเกณฑ์ มีจุดมุ่งหมายในการประเมินเพื่อปรับปรุงการสอน และพัฒนาการสอนของตนเอง

๕.๑.๑.๒ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ได้ประเมินผลการสอนด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา พบว่ามีในระดับมาก ได้แก่ ครูสอนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ วางแผนการสอนแต่ละครั้งคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นสำคัญ เลือกวิธีสอนที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และปรับวัตถุประสงค์ที่เป็นนามธรรมให้เป็นเชิงพฤติกรรม เป็นต้น

๕.๑.๑.๓ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ได้ประเมินผลการสอนด้านปัจจัยนำเข้าในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่ามีในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนชอบทำกิจกรรมมากกว่าฟังบรรยาย ครูผู้สอนมีความสนใจและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา ครูได้แนะนำให้นักเรียนค้นคว้าเพิ่มเติมจาก Internet ห้องสมุด ตำรา และเอกสารต่าง ๆ ส่วนที่ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ผู้บริหารมีการพูดคุยเกี่ยวกับคุณธรรม และจริยธรรมเสมอ เป็นต้น

๕.๑.๑.๔ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ได้ประเมินผลการสอนด้านกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่ามีในระดับมาก ได้แก่ มีการยกย่องนักเรียนที่ตั้งใจและสนใจวิชาพระพุทธศาสนา สอนตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ เช่น จากง่ายไปหายาก มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ก่อนการสอนมีการนำเข้าสู่บทเรียนทุกครั้ง มีการสรุปการสอนก่อนหมดเวลา ให้นักเรียนฟังเทปบันทึกเสียง คู่มือทัศน รูปภาพ และให้นักเรียนนั่งสมาธิ ๓-๔ นาที ก่อนการสอน เป็นต้น ส่วนที่ครูมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ได้แก่ มีเทคนิคและลีลาในการสอนที่เร้าใจอยากเรียน และพานักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น

๕.๑.๑.๕ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ได้ประเมินผลการสอนด้านผลผลิตจากการสอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่ามีในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนมีการพัฒนาจิตเพื่อช่วยเหลือเพื่อน โรงเรียน และครอบครัว นักเรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมาสู่ความดีงาม ครูประเมินผลโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม และครูนำผลการประเมินมาปรับปรุงการสอนในครั้งต่อไป เป็นต้น ส่วนที่ครูมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ได้แก่ นักเรียนสามารถอธิบายศัพท์หรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้พอสมควร เป็นต้น

๕.๑.๒ สรุปผลการวิจัยของนักเรียนในการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

๕.๑.๒.๑ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖ เป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย ไม่เคยเข้ารับการอบรมหรือไม่เคยเข้าค่ายพุทธบุตรมาก่อน สถานที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาควรสอนที่ห้องจริยธรรม ชอบครูที่สอนสนุกสนาน ชอบวิธีสอนแบบบรรยายด้วยปฏิบัติด้วย ชอบวิธีการประเมินผลโดยการทดสอบเป็นกลุ่มย่อย เกณฑ์ที่ใช้ควรใช้ทั้ง ๒ เกณฑ์ คือ อิงเกณฑ์และอิงกลุ่ม

๕.๑.๒.๒ นักเรียนได้ประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร พบว่ามีในระดับมาก ได้แก่ ครูมีการกล่าวนำเข้าสู่บทเรียน ครูเตรียมการสอนตรงตามจุดมุ่งหมาย เนื้อหาที่สอนสอดคล้องกับระยะเวลา ครูมีการบอกจุดมุ่งหมายของการสอนแก่นักเรียน ครูสอนเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ ส่วนที่นักเรียนมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ได้แก่ ครูบอกขอบเขตของการสอนแต่ละครั้ง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูเตรียมมาสอนนั้นเรียนกันอย่างมีความสุข มีการประเมินผลหลังจากการสอนว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกครั้ง และสื่อต่าง ๆ ที่ครูเตรียมมาสอนมีความทันสมัย เป็นต้น

๕.๑.๒.๓ นักเรียนได้ประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านปัจจัยนำเข้าพบว่ามีในระดับมาก ได้แก่ ครูมีความสนใจและตั้งใจสอน ครูมีการถามนักเรียนขณะที่สอนอยู่เสมอ ครูเป็นแบบอย่างที่ดีด้านจริยธรรม และครูมีเอกสารประกอบการสอนมาแจก ส่วนที่นักเรียนมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ได้แก่ โรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมด้านจริยธรรมอย่างจริงจัง ห้องเรียนสะอาด ร่มรื่น มีบรรยากาศที่ดีเหมาะสมกับการนั่งฟังบรรยาย เป็นต้น

๕.๑.๒.๔ นักเรียนได้ประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านกระบวนการสอน พบว่ามีในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนแสดงความเคารพครูผู้สอนเป็นอย่างดี ครูที่สอนวิชาพระพุทธศาสนามีความกระตือรือร้นที่จะสอน ครูที่สอนมีบุคลิกน่าเลื่อมใส มีการสอนตามลำดับขั้นตอน ส่วนที่นักเรียนมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ได้แก่ ครูที่สอนใจดีทุกคน ครูตอบปัญหาหรือคำถามได้ชัดเจน นักเรียนเข้าห้องเรียนก่อนเวลาสอน มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น จัดนิทรรศการวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ครูมีการสรุปการสอนก่อนหมดเวลา นักเรียนตั้งใจฟังครูสอนด้วยความสงบ เป็นต้น

๕.๑.๒.๕ นักเรียนได้ประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านผลผลิตจากการสอน พบว่ามีในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนตั้งใจตอบแทนพระคุณของ พ่อ – แม่ ครู และโรงเรียน นักเรียนสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนสามารถนำความรู้ไปสอบปลายภาคเรียนได้ นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดีและควบคุมอารมณ์โกรธได้ ส่วนที่นักเรียนมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ได้แก่ ครูมีการทดสอบหลังสอน นักเรียนไปวัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นักเรียนมีความสนใจและอ่านหนังสือธรรมะมากขึ้น และนักเรียนกราบพระบิดา – มารดา และครู – อาจารย์ ๕ ครั้งก่อนนอนทุกคืน เป็นต้น

๕.๑.๒.๖ ผลการทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศ กับคะแนนความคิดเห็น ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ได้แก่ กิจกรรมต่างๆ ที่ครูเตรียมมาสอนนั้นเรียนกันอย่างมีความสุข ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนในข้อที่เหลือไม่มีความแตกต่างกัน

๕.๑.๒.๗ ผลการทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศ กับคะแนนความคิดเห็น ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ได้แก่ ครูมีการใช้สื่อการสอนที่น่าสนใจ มีนักเรียนพูดคุยนะฟังครูสอน มีพระภิกษุมาสอนวิชาพระพุทธศาสนาและโรงเรียนมีตำรา เอกสาร และพระไตรปิฎกไว้ให้ครูค้นคว้าในการสอน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนในข้ออื่นๆ ที่เหลือไม่มีความแตกต่างกัน

๕.๑.๒.๘ ผลการทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศ กับคะแนนความคิดเห็น ด้านกระบวนการสอน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ได้แก่ ครูที่สอนมีเทคนิคลีลาการสอนที่เข้าใจ มีการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น เครื่องบันทึกเสียง วิดีทัศน์ มาช่วยในการสอนและนักเรียนช่วยครูผลิตสื่อการสอน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนในข้ออื่น ๆ ที่เหลือไม่มีความแตกต่างกัน

๕.๑.๒.๙ ผลการทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศ กับคะแนนความคิดเห็น ด้านผลผลิต พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ได้แก่ ครูมีการทดสอบก่อนสอน นักเรียนยินดีช่วยงานทางพระพุทธศาสนา นักเรียนช่วยเหลือเพื่อน หรือสมาชิกในครอบครัว นักเรียนตั้งใจตอบแทนพระคุณของพ่อ แม่ ครู และโรงเรียน ข้อสอบวิชาพระพุทธศาสนายาก และมีคะแนนน้อยเกินไป ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนในข้ออื่น ๆ ที่เหลือไม่มีความแตกต่างกัน

๕.๑.๒.๑๐ ผลการทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับชั้น กับคะแนนความคิดเห็น ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ได้แก่ ครูมีการกล่าวนำเข้าสู่บทเรียน สื่อต่าง ๆ ที่เตรียมมาสอน มีความทันสมัยและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูเตรียมมาสอนนั้นเรียนกันอย่างมีความสุข ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนในข้ออื่น ๆ ที่เหลือไม่มีความแตกต่างกัน

๕.๑.๒.๑๑ ผลการทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับชั้น กับคะแนนความคิดเห็น ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ได้แก่ ครูมีการถามนักเรียนขณะที่สอนอยู่เสมอ และห้องเรียนสะอาด ร่มรื่น มีบรรยากาศที่ดีเหมาะสมกับการนั่งฟังบรรยาย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนในข้ออื่น ๆ ที่เหลือไม่มีความแตกต่างกัน

๕.๑.๒.๑๒ ผลการทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับชั้น กับคะแนนความคิดเห็น ด้านกระบวนการสอน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ได้แก่ ครูที่สอนมีบุคลิกน่าเลื่อมใส ครูที่สอนใจดีทุกคน มีการสอนตามลำดับขั้นตอน เช่น จากง่ายไปหายาก ครูให้นั่งสมาธิ ๓-๕ นาที ก่อนการสอน และนักเรียนเข้าห้องเรียนก่อนเวลาสอน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนในข้ออื่น ๆ ที่เหลือไม่มีความแตกต่างกัน

๕.๑.๒.๑๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับชั้น กับคะแนนความคิดเห็น ด้านผลผลิตจากการสอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ได้แก่ นักเรียนสามารถนำความรู้ไปสอบปลายภาคเรียนได้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนในข้ออื่น ๆ ที่เหลือไม่มีความแตกต่างกัน

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีผลการวิจัยที่มีคุณค่าทางวิชาการและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างมาก ซึ่งขอนำมาอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖ เป็นเพศหญิง มีอายุ ๔๖ ปีขึ้นไป จบปริญญาตรี ไม่เคยใช้เทปบันทึกเสียง หรือวีดิทัศน์อัดขณะทำการสอน และไม่เคยเข้ารับการอบรมการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะตามโรงเรียนต่าง ๆ มีครูที่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และคิดว่าเพศหญิงน่าจะสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้เหมาะสมกว่า ประกอบกับได้รับมอบหมายให้สอนวิชานี้ แม้ว่าจะไม่จบทางพระพุทธศาสนา หรือยังไม่เคยเข้ารับการอบรมการสอนวิชาพระพุทธศาสนามาก่อนก็ตาม ก็จำเป็นต้องทำหน้าที่สอน เพราะขาดครูที่มีวุฒิและประสบการณ์ทางพระพุทธศาสนาโดยตรง ทำให้ครูขาดความรู้ และทักษะในการจัดกิจกรรมการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และการวางแผนการสอน แต่ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาก็ยินดีและเต็มใจในการสอน เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์ และสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วย รวมทั้งมีเจตคติที่ดี และมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นหลักใหญ่อยู่แล้ว ทั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระธีรชาติ ธีรวิโส ธรรมวงศ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สารที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (วิชาพระพุทธศาสนา) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครราชสีมา เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนมีปัญหาการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง

“พระธีรชาติ ธีรวิโส ธรรมวงศ์, การศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สารที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (วิชาพระพุทธศาสนา) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครราชสีมา เขต ๑, หน้า บทคัดย่อ.

ได้แก่ ครูขาดความรู้ และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสาระพระพุทธศาสนาที่หลากหลาย ครูขาดความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการทำแผน และวางแผนการสอนสาระพระพุทธศาสนา ครูไม่ใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนในสาระพระพุทธศาสนา

๕.๒.๒ ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ทำการประเมินผลการสอนด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในระดับมาก คือสอนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ และเลือกกิจกรรมโดยใช้เกณฑ์ความสนใจของนักเรียนเป็นสำคัญ มีการวางแผนและเตรียมการสอนตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งเลือกวิธีสอนที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนนั้นจะต้องมีสมรรถภาพในด้านวิชาชีพครูสูง คือต้องใช้ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการสอนให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ด้วยการศึกษา ค้นคว้า วางแผนและมีการเตรียมการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ มีการเลือกใช้สื่อและอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งคัดสรรกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นแรงจูงใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและติดตามการสอนของครูตลอดเวลาของการสอน ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ และบทบาทของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาที่กล่าวไว้ใน การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔^๒ ที่ได้กล่าวว่า ครูจะต้องมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะ เจตคติ และค่านิยม เพื่อการประยุกต์ใช้ในการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาจากผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้นั้น ผู้เรียนควรมีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดพฤติกรรมตามที่ระบุหรือคาดหวังไว้ ส่วนประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดนั้น ควรเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจที่จะได้ฝึกปฏิบัติ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดต้องอยู่ในขอบข่ายความสามารถของผู้เรียนควรมีรูปแบบที่หลากหลาย การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออก โดยไม่มีความรู้สีกว่ากำลังถูกบังคับให้ทำ

^๒กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔, หน้า ๒๑๘ .

๕.๒.๓ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑ – ๖ ได้ประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่เป็นความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ ครูมีการกล่าวนำเข้าสู่บทเรียน และครูเตรียมการสอนตรงตามจุดมุ่งหมาย ครูมีความสนใจและตั้งใจสอน ครูมีการสอนตามลำดับขั้นตอน เช่น จากง่ายไปหายาก นักเรียนชอบทำกิจกรรมมากกว่าฟังบรรยาย และชอบครูที่สอนสนุกสนานมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะนักเรียนเป็นวัยที่ยังต้องการให้ครูผู้สอนได้สอนเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาของวิชาพระพุทธศาสนาตามที่หลักสูตรกำหนดไว้สำหรับนำไปทดสอบหรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพราะเป็นวิชาเกี่ยวกับหลักธรรม จริยธรรม และคุณธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมได้ต่อไป และมีความประสงค์ที่จะให้ครูได้สอนเน้นทางด้านภาคปฏิบัติมากกว่าการฟังทฤษฎี หรือกิจกรรมกลุ่มเพราะเป็นเรื่องนามธรรมหรืออ่านตามตัวหนังสือ อาจก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายได้ ดังนั้น การสอนจากง่ายไปหายากและที่เร้าใจหรือฟังแล้วเกิดความประทับใจหรือสนุกก็ย่อมให้ได้ความสนใจและตั้งใจในวิชาพระพุทธศาสนา และมีเจตคติต่อวิชานี้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระสมศักดิ์ วิชาสิงห์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง วิเคราะห์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ภายใต้นโยบายปฏิรูปการศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า ด้านความสมดุลเหมาะสมกับผู้เรียน มีการจัดเนื้อหาการเรียนรู้จากง่ายไปหายากหรือจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม สามารถพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และปัญญาตามวุฒิภาวะ และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงวัย ด้วยการจัดเนื้อหาให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงช่วงชั้นที่ศึกษา

๕.๒.๔ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖ ได้ประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านกระบวนการสอน ที่เป็นความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนชอบทำกิจกรรมมากกว่าฟังบรรยาย ครูเป็นแบบอย่างที่ดีด้านจริยธรรม ครูมีความสนใจและตั้งใจสอน ครูเข้าสอนตรงตามเวลา และนักเรียนเรียนร่วมกันอย่างมีความสุข รวมทั้งมีการใช้อุปกรณ์และสื่อที่มีประสิทธิภาพที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เป็นวิชาที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีบุคลิกที่ดี เช่น การแต่งกาย มีจิตใจดี ตรงต่อเวลา กระตือรือร้นที่จะสอนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน เป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียนมากขึ้น ทั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วรณวิภา จตุรัสและคณะ^๔ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินประสิทธิภาพการสอนของบุคลากรสถาบันราชภัฏสวนดุสิต

^๓พระมหาสมศักดิ์ วิชาสิงห์, วิเคราะห์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ภายใต้นโยบายปฏิรูปการศึกษา, หน้า บทคัดย่อ.

^๔วรรณวิภา จตุรัสและคณะ, การประเมินประสิทธิภาพการสอนของบุคลากรสถาบันราชภัฏสวนดุสิต, หน้า บทคัดย่อ.

ผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลการสอนของอาจารย์อยู่ในระดับดี โดยนักศึกษาในสถาบัน ประเมินการสอนของอาจารย์ โดยส่วนรวมสูงกว่านักศึกษาที่ศึกษาชั้นการศึกษานอกสถาบันเมื่อ จำแนกเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประเมินการสอนของอาจารย์ ๕ ลำดับแรก คือ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม (การแต่งกาย ท่าทาง มนุษยสัมพันธ์) การสอนตรงเวลาและ สม่าเสมอ ตั้งใจและกระตือรือร้นในการสอนใช้เวลาในการสอนอย่างคุ้มค่า และมีความรู้ใน เนื้อหาวิชาอย่างกว้างขวางถูกต้องและทันสมัย ดังนั้น ครูผู้สอนจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี มีบุคลิกที่ เหมาะสมใจดี ก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจเรียนมากยิ่งขึ้น ส่วนนักเรียน ก็ควรสนใจและเรียนร่วมกันให้สมกับความตั้งใจจริงของครู

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

๕.๓.๑.๑ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ไม่ได้จบวิชาทางพระพุทธศาสนา โดยตรง และไม่เคยเข้ารับการอบรมการสอนวิชาพระพุทธศาสนามาก่อน ซึ่งอาจทำให้การสอน วิชาพระพุทธศาสนา เป็นวิชาที่น่าเบื่อหน่ายและเข้าใจยาก ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของ หลักสูตรที่กำหนดไว้ จึงมีข้อเสนอแนะ ให้ครูผู้สอนไปเข้ารับการอบรม หรือศึกษาเทคนิค วิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระของหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ สื่อให้ เหมาะสมกับวัยของนักเรียน โดยผู้บริหารแต่ละโรงเรียนควรให้การสนับสนุนทั้งทางด้าน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

๕.๓.๑.๒ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖ ไม่เคยเข้าค่ายอบรมจริยธรรม หรือไม่เคยเข้าค่ายพุทธบุตรมาก่อน ซึ่งอาจเป็นผลให้นักเรียนไม่เห็นคุณค่า หรือมีเจตคติไม่ดีต่อ วิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นวิชาที่นักเรียนไม่สนใจและมีคะแนนน้อย ซึ่งจะทำให้เกิดผลเสียแก่ นักเรียนในอนาคตต่อไปได้ จึงมีข้อเสนอแนะ ให้ให้นักเรียนไปเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรมที่ โรงเรียนหรือวัดต่าง ๆ เพื่อจะได้เป็นประโยชน์แก่นักเรียนโดยตรง ทั้งในด้านการเรียนวิชา พระพุทธศาสนา และการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในอนาคต โดยผู้บริหารโรงเรียน ครู และ ผู้ปกครองควรให้การสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณ และนโยบายด้วย

๕.๓.๑.๓ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างแจ่ม เจ้งและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การไหว้ การกราบ การอาราธนาศีล และการฝึกสมาธิ เป็นต้น ซึ่งการสอนเน้นภาคปฏิบัติของครูนี้เป็นการฝึกให้นักเรียนปฏิบัติอย่างถูกต้องตามหลัก

และวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวันคืออยู่แล้ว และนักเรียนประเมินผลการสอนด้านปัจจัยนำเข้า มีในระดับมากคือนักเรียนชอบทำกิจกรรมมากกว่าฟังบรรยาย ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่ดีและตรงตามความต้องการของนักเรียน จึงมีข้อเสนอแนะให้ครูผู้สอนเน้นภาคปฏิบัติมากยิ่งขึ้น และทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เพื่อให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตจริงต่อไป ส่วนนักเรียนก็ต้องตั้งใจที่จะฝึกปฏิบัติตามที่ครูสอนรวมทั้งนำไปใช้จริง ๆ ด้วย

๕.๓.๑.๔ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖ ตั้งใจตอบแทนพระคุณพ่อแม่ครูและโรงเรียน ซึ่งการตอบแทนพระคุณนี้ถือว่าเป็นบุคคลที่หาได้ยาก ซึ่งจะมีความเจริญทั้งในชีวิต และการทำงาน จึงมีข้อเสนอแนะว่านักเรียนทุกคนควรยึดมั่นอยู่ในความกตัญญูทวนเวียนต่อครู ที่ให้ความรู้ โรงเรียนเป็นสถานที่เล่าเรียน และพ่อแม่ผู้ที่ได้เลี้ยงดูด้วยความรักและห่วงใยเพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีความเจริญก้าวหน้าเป็นที่เคารพนับถือของสาธุชนทั่วไป

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

๕.๓.๒.๑ ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลที่ได้รับจากการที่นักเรียนได้เข้าค่ายจริยธรรมหรือค่ายพุทธบุตร

๕.๓.๒.๒ ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา ที่ใช้การบรรยายอย่างเดียว กับการเรียนเน้นภาคปฏิบัติ

๕.๓.๒.๓ ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ปกครองในเรื่องพฤติกรรมด้านจริยธรรมของนักเรียนในระดับต่าง ๆ

๕.๓.๒.๔ ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ – ๖ ของโรงเรียนเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources)

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

(๑) หนังสือ บทความ และวารสาร :

กนก จันทร์จรัส. การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
เพชรสยามการพิมพ์, ๒๕๓๕.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
๒๕๔๔. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๖.

กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๕.

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์สายส่งสุขภาพใจ, ๒๕๓๕.

ชวลิต ชูกำแพง. การประเมินการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, ๒๕๕๑.

ธวัชชัย ชัยจิรฉายกุล. ระบบการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ, ๒๕๔๑.

บุญชม ศรีสะอาด. การพัฒนาการสอน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก,
๒๕๔๑.

_____. การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก, ๒๕๔๑.

ประภาพรรณ สุวรรณสุข. การพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๔.

พุทธทาสภิกขุ. ท่านพุทธทาสกับการศึกษา. วารสารครูศาสตร์. ๑๑(๒) : มกราคม ๒๕๒๕.

- พนัส หันนาคินทร์. การบริหารบุคลากรในโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : เนติกุล
การพิมพ์, ๒๕๓๐.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). การพัฒนาจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๒๘.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. รูปแบบและวิธีการในการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒.
- ภัทรา นิคมานนท์. การประเมินผลการเรียน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรภาพพัฒนา,
๒๕๔๐.
- ระวี ภาวิไล. การศึกษาเพื่ออยู่เย็นเป็นสุข และบทความอื่น ๆ. เชียงใหม่ : ทิพย์เนตรการพิมพ์,
๒๕๒๗.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร :
นานมีบุ๊คส์พับลิชเคชั่นส์, ๒๕๔๖.
- วรสุดา บุญยไวยโรจน์. การวัดผลและประเมินผล. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. การประเมินผลการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนา
พานิช, ๒๕๔๓.
- สมศักดิ์ ภู่วิภาคารวรรณ. การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง. เชียงใหม่ :
The Knowledge Center, ๒๕๔๔.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. รวมบทความทางการประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- _____. วิทยาการสอน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๐.
- สุนีย์ สิงหะเชนทร์. ประโยชน์ของการวัดผลทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔. กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๐.
- เสริมศรี ไชยศรี. หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๓๓.
- อารี สันทนต์. ประสิทธิภาพการสอน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ลานนาการพิมพ์, ๒๕๓๓.

(๒) งานวิจัย :

วรรณวิภา จิตชัยและคณะ. “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของบุคลากรสถาบันราชภัฏสวนดุสิต”. สำนักวิจัย สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๖.

สาธิต แก่นมณีและคณะ. “การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดแพร่”. โครงการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

อัญชลี พุกการค้า. “รายงานการวิจัย เรื่องการศึกษาเรื่องรูปแบบและวิธีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร”. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, ๒๕๔๓.

(๓) วิทยานิพนธ์ และการค้นคว้าแบบอิสระ :

เกศินี คุรุณาสวัสดิ์. “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๘.

พระครูปัญญาวัดนกิจ ปญญาวฑฒโน พึ่งสูงเนิน. “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครราชสีมา เขต ๔”. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๕.

พระธีรชาติ ธีรวิโส ธรรมวงศ์. “การศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สารที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (วิชาพระพุทธศาสนา) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๑”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๘.

พระมหาทวน นวลสาย. “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครู ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม”. รายงานการศึกษา ค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔.

พระมหาศาล สืบนิสัย. “การศึกษาความคาดหวังของนักเรียนมัธยมศึกษาต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๕.

พระมหาสมศักดิ์ วิทยาสิงห์. “วิเคราะห์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ภายใต้นโยบายปฏิรูปการศึกษา”. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายและการวางแผนสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๖.

พระมหาสุรณ วงศ์แดง. “การประเมินผลการใช้หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๐.

๒. ภาษาอังกฤษ :

Arends, R.L. **Learning to teach**. 3rd New York : Mcgraw Hill. Inc. 1994.

Chuska, K.R. **Improving classroom questions**. Indiana : Phi Delta Kappa Educational Foundation. 1995.

Hamachek, D. **Psychology in teaching, learning and growth**. 5th ed Boston. Allyn and Bacon. 1995.

Rooprarine, J.L. and Johnson, J.E. Editors. **Approaches to early childhood education**. Toronto : Marrill Publishing Co. 1990.

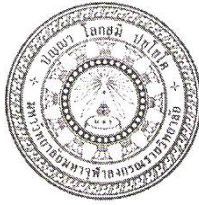
ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

๑. รศ.ดร.วิชัย แหวนเพชร	อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
๒. ดร.อรินทร์ น่วมถนนอม	อาจารย์โรงเรียนบางกะปิ
๓. นายบุญเลิศ จีร์ภัทร์	อาจารย์คณะครุศาสตร์ มจร.

ที่ ศร ๖๑๐๓.๓/๐๐๓

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดศรีสุธาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๕๘, ๐๘-๑๘๓๘-๒๔๑๖

๘ มกราคม ๒๕๕๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน รศ.ดร.วิชัย แหวนเพชร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระนิพนธ์ เทวธมฺโม (แก้วแหวน) ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ THE ASSESSMENT OF BUDDHIST SUBJECTS TEACHING IN BASIC EDUCATION INSTITUTIONS OF BANGKOK EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2.” ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. พระครูสุตกิจบริหาร	ประธานกรรมการ
๒. ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	กรรมการ
๓. ผศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ	กรรมการ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถที่จะให้คำแนะนำ อันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

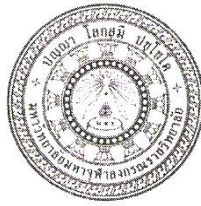
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการ โครงการเปิดสอนหลักสูตร พธ.ม.

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ฉบับนี้เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓/๐๐๓

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุทราคม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๘๘, ๐๘-๑๘๓๘-๒๔๑๖

๘ มกราคม ๒๕๕๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.อรินทร์ น่วมถนน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระนิพนธ์ เทวธมโม (แก้วแหวน) ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ THE ASSESSMENT OF BUDDHIST SUBJECTS TEACHING IN BASIC EDUCATION INSTITUTIONS OF BANGKOK EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2.” ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. พระครูสุตกิจบริหาร	ประธานกรรมการ
๒. ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	กรรมการ
๓. ผศ.ดร.อินดา ศิริวรรณ	กรรมการ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถที่จะให้คำแนะนำ อันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

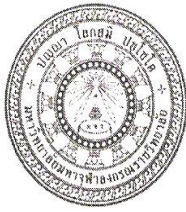
เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการโครงการเปิดสอนหลักสูตร พธ.ม.

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ / ๐๐๓ **วันที่** ๘ มกราคม ๒๕๕๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายบุญเลิศ จีรภัทร์

ด้วย พระนิพนธ์ เทวธมโม (แก้วแหวน) ปัจจุบันกำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประเมินผลการสอนวิชา
พระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒

THE ASSESSMENT OF BUDDHIST SUBJECTS TEACHING IN BASIC EDUCATION INSTITUTIONS
OF BANGKOK EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2.” ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีคณะกรรมการผู้
ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. พระครูสุตกิจบริหาร	ประธานกรรมการ
๒. ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	กรรมการ
๓. ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ	กรรมการ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้
ความสามารถที่จะให้คำแนะนำ อันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว และขออนุโมทนาขอบคุณมา
ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการโครงการเปิดสอนหลักสูตร พห.ม.

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

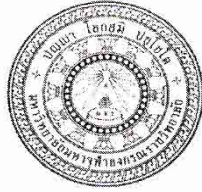
ฉบับนี้เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หนังสือราชการที่ออกระหว่างการวิจัย

๑. โรงเรียนบางกะปิ	แบบสอบถามจำนวน ๓๕๖ ฉบับ
๒. โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒	แบบสอบถามจำนวน ๓๖๑ ฉบับ

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๐๒๓

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดศรีสุธาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
 โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๕๘, ๐๘-๑๘๓๘-๒๔๑๖

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบางกะปิ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสอบถาม **จำนวน** ๕๐ ชุด

ด้วย พระนิพนธ์ เทวธมโม (แก้วแหวน) นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประเมินผล การสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ : THE ASSESSMENT OF BUDDHIST SUBJECTS TEACHING IN BASIC EDUCATION INSTITUTIONS OF BANGKOK EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2.” ตามหลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. พระครูสุตกิจบริหาร	ประธานกรรมการ
๒. ผศ.ดร.วสิน กาญจนวณิชย์กุล	กรรมการ
๓. ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	กรรมการ

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยขอให้ คณะครูอาจารย์ และนักเรียนในโรงเรียนของท่าน เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามการประเมินผลการ สอนวิชา พระพุทธศาสนา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ พระนิพนธ์ เทวธมโม ได้เก็บข้อมูลเพื่อ การวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

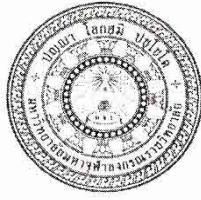
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการโครงการเปิดสอนหลักสูตร พธ.ม.

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๐๒๓

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุทธาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓๓-๖๕๕๘, ๐๘-๑๘๓๘-๒๔๑๖

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์เสนี) ๒

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสอบถาม จำนวน ๕๐๐ ชุด

ด้วย พระนิพนธ์ เทวธมโม (แก้วแหวน) นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ : THE ASSESSMENT OF BUDDHIST SUBJECTS TEACHING IN BASIC EDUCATION INSTITUTIONS OF BANGKOK EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2.” ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โดยมีคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. พระครูสุตกิจบริหาร	ประธานกรรมการ
๒. ผศ.ดร.วสิน กาญจนวนิชย์กุล	กรรมการ
๓. ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	กรรมการ

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยขอให้ คณะครูอาจารย์ และนักเรียนในโรงเรียนของท่าน เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามการประเมินผลการสอนวิชา พระพุทธศาสนา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ พระนิพนธ์ เทวธมโม ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการโครงการเปิดสอนหลักสูตร พธ.ม.

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถามแบ่งเป็น ๒ ส่วนดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ลักษณะการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน

ตอนที่ ๓ การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง ๔ ด้าน ของครูผู้สอน

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ ประกอบด้วย ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ตอนที่ ๓ การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง ๔ ด้าน ของนักเรียน

แบบสอบถาม

เรื่อง

การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒
(สำหรับครูผู้สอน)

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริง โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน
() หรือเติมคำลงในช่องว่าง ซึ่งข้อมูลที่ได้จะปกปิดเป็นความลับ แต่จะนำมาวิเคราะห์ทาง
วิชาการในภาพรวม เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์ต่อ
นักเรียนต่อไป

แบบสอบถามมีทั้งหมด ๔ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ลักษณะการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน

ตอนที่ ๓ การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ทั้ง ๔ ด้าน ของครูผู้สอน

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ

ขอขอบคุณในความร่วมมือตอบแบบสอบถามนี้มา ณ โอกาสนี้

พระนิพนธ์ เทวธมฺโม

นิติศตปริยญาโท / บัณฑิตวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถาม

เลขที่แบบสอบถาม.....		สำหรับเจ้าหน้าที่
๑. เพศ	() ๑ ชาย () ๒ หญิง	๑ ☐
๒. อายุ	() ๑ ต่ำกว่า ๒๕ ปี () ๒ ๒๕ - ๓๕ ปี () ๓ ๓๖ - ๔๕ ปี () ๔ ๔๖ ปีขึ้นไป	๒ ☐
๓. วุฒิการศึกษา	() ๑ ต่ำกว่าปริญญาตรี () ๒ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า () ๓ ปริญญาโทหรือเทียบเท่า () ๔ ปริญญาเอก () ๕ อื่น ๆ (โปรดระบุ)	๓ ☐
๔. ท่านสอนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นเวลา	ปี	๔ ☐
๕. ปัจจุบันท่านกำลังสอน วิชาพระพุทธศาสนาในระดับ	() ๑ มัธยมศึกษาตอนต้น () ๒ มัธยมศึกษาตอนปลาย โปรดระบุชั้น..... โปรดระบุชั้น.....	๕ ☐
๖. ท่านเคยได้รับการอบรม เพื่อให้มีความรู้ด้านการวัดผลประเมินผล วิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษา หรือไม่	() ๑ เคย (ระบุ ระยะเวลา สถานที่ และหน่วยงานที่จัด) () ๒ ไม่เคย	๖ ☐

ตอนที่ ๒ ลักษณะการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน

สำหรับเจ้าหน้าที่

๑. ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนานั้น ท่านคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
ทุกครั้งหรือไม่

- ☐ ๑ ทุกครั้ง ☐ ๒ ครั้งเว้นครั้ง
☐ ๓ นาน ๆ ครั้ง ☐ ๔ ไม่ได้คำนึงถึง

๗

๒. ลักษณะการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ท่านประเมินอย่างไร

- ☐ ๑ ประเมินก่อนสอน ☐ ๒ ประเมินระหว่างสอน
☐ ๓ ประเมินปลายภาค ☐ ๔ ประเมินก่อนสอนและปลายภาค
☐ ๕ ประเมินระหว่างสอนและปลายภาค
☐ ๖ ประเมินทั้งก่อนสอน ระหว่างสอน และปลายภาค

๘

๓. วิธีการประเมินที่ท่านใช้

- ☐ ๑ ประเมินเป็นรายวิชา ☐ ๒ ประเมินรวมยอด (ปลายภาค)
☐ ๓ ใช้ทั้ง ๒ วิธี

๙

๔. ท่านใช้หลักในการประเมินจากแห่งใดมากที่สุด

- ☐ ๑ กลุ่มี้อการประเมินของกระทรวงฯ ☐ ๒ คู่มือประเมินของผู้อื่น
☐ ๓ สร้างขึ้นเอง
☐ ๔ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

๑๐

๕. การประเมินของท่านต้องการดูด้านใดมากที่สุด

- ☐ ๑ พุทธิพิสัย ☐ ๒ จิตพิสัย
☐ ๓ ทักษะพิสัย ☐ ๔ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

๑๑

๖. ในการประเมินการสอน ท่านใช้วิธีใดมากที่สุด

- ☐ ๑ ทดสอบเป็นรายบุคคล ☐ ๒ ทดสอบเป็นกลุ่มย่อย
☐ ๓ การตรวจรายงาน ☐ ๔ การสังเกตพฤติกรรม
☐ ๕ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

๑๒

ฉบับนี้เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำหรับเจ้าหน้าที่

๗. ท่านใช้เครื่องมืออะไรบ้างในการประเมิน (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

๑๓

- () ๑ แบบทดสอบ () ๒ แบบสัมภาษณ์
() ๓ แบบสังเกต () ๔ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

--	--	--	--

๘. ในการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ท่านใช้เกณฑ์ใด

๑๓

- () ๑ อิงเกณฑ์ () ๒ อิงกลุ่ม
() ๓ อิงเกณฑ์ และอิงกลุ่ม

--

๙. จุดมุ่งหมายของการประเมินผลการสอนเพื่ออะไร

๑๔

- () ๑ ปรับปรุงการสอน () ๒ เก็บไว้เป็นผลงาน
() ๓ นักเรียนเลือกผู้สอนได้ถูกต้อง () ๔ ทั้ง ๓ ประการ

--

๑๐. ท่านเคยนำผลการประเมินมาปรับปรุง และพัฒนาการสอน วิชาพระพุทธศาสนา บ้างหรือไม่

๑๕

- () ๑ ไม่เคย () ๒ เคย (โปรดระบุ)

--

๑๑. ท่านเคยใช้เทปบันทึกเสียง หรือวีดิทัศน์อัดขณะที่ท่านสอนแล้วนำมาเปิดดูบ้างหรือไม่

๑๖

- () ๐ ไม่เคย () ๑ เคย จำนวน ครั้ง

--

๑๒. ท่านเคยให้นักเรียนประเมินความพึงพอใจต่อการสอน วิชาพระพุทธศาสนาของท่าน บ้างหรือไม่

๑๗

- () ๐ ไม่เคย () ๑ เคย จำนวน ครั้ง

--

ตอนที่ ๓ การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง ๔ ด้านของครูผู้สอน

ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ เกี่ยวกับการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอน โดยแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ด้านการประเมินปัจจัยนำเข้า ด้านการประเมินกระบวนการสอน และด้านการประเมินผลผลิต

ในฐานะที่ท่านสอนวิชาพระพุทธศาสนา ท่านได้ทำการประเมินผล ดังข้อความต่อไปนี้ว่ามีมาก – น้อย เพียงใด

ลำดับ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ เจ้าหน้าที่
		๕ มากที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	
	ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร						
๑	ประเมินแล้วเห็นว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตร สูงเกินไปคือไม่เหมาะสมกับวัยของเด็ก.....						๒๒
๒	สอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ยาก.....						๒๓
๓	เนื้อหาวิชามากเกินไปไม่สอดคล้องกับเวลาที่ให้ สอนตามหลักสูตร.....						๒๔
๔	มีการประเมินระยะเวลากับเนื้อหาที่จะสอน.....						๒๕
๕	มีการวางแผนและเตรียมการสอนตาม วัตถุประสงค์.....						๒๖
๖	ปรับวัตถุประสงค์ที่เป็นนามธรรมให้เป็นเชิง พฤติกรรม.....						๒๗
๗	เลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน.....						๒๘
๘	เลือกวิธีสอนที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้.....						๒๙
๙	ขณะที่สอนมีการประเมินผลว่าสอนตรงตาม วัตถุประสงค์ที่วางไว้.....						๓๐
๑๐	สอนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ.....						๓๑

ลำดับ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ เจ้าหน้าที่
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	
๑๑	สอนตามความถนัดของตนเอง.....						๓๒
๑๒	วางแผนการสอนแต่ละครั้งคำนึงถึง วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นสำคัญ.....						๓๓
๑๓	ในการเตรียมการสอนนั้น ท่านเตรียมเนื้อหา เป็นอันดับแรก.....						๓๔
๑๔	ท่านเลือกกิจกรรมโดยใช้เกณฑ์ความสนใจของ นักเรียนเป็นสำคัญ.....						๓๕
ด้านประเมินปัจจัยนำเข้า							
๑	โรงเรียนมีการจัดสรรงบประมาณไว้อย่าง เพียงพอ.....						๓๖
๒	ผู้บริหารมีการพูดคุยเกี่ยวกับคุณธรรมและ จริยธรรมเสมอมา.....						๓๗
๓	ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา มีวุฒิ และ ประสบการณ์เป็นอย่างดี.....						๓๘
๔	ครูผู้สอนมีจำนวนมากต่อการสอน.....						๓๙
๕	ครูผู้สอนมีความสนใจและมีเจตคติที่ดีต่อวิชา พระพุทธศาสนา.....						๔๐
๖	นักเรียนสนใจฟังการสอนวิชาพระพุทธศาสนา.....						๔๑
๗	นักเรียนมีพื้นฐานความรู้ทางพระพุทธศาสนา แตกต่างกัน.....						๔๒
๘	นักเรียนชอบทำกิจกรรมมากกว่าฟังบรรยาย.....						๔๓
๙	ตำรา เอกสาร และคู่มือต่าง ๆ มีให้ครูค้นคว้า อย่างพอเพียง.....						๔๔
๑๐	ห้องเรียนมีความเหมาะสมที่จะสอนวิชา พระพุทธศาสนา.....						๔๕
๑๑	ท่านผลิตสื่อหลายอย่างในการสอน.....						๔๖

ลำดับ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ เจ้าหน้าที่
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	
๑๒	ครูผู้สอนมีการประชุมปรึกษากันอยู่เสมอ.....						๕๓
๑๓	มีรูปภาพและมีห้องนิทรรศการทาง พระพุทธศาสนาไว้เพื่อศึกษา.....						๕๔
๑๔	นิมนต์พระภิกษุมาช่วยสอน.....						๕๕
๑๕	ท่านสอนแบบบรรยายมากกว่าให้ทำกิจกรรม....						๕๖
๑๖	ท่านแนะนำให้นักเรียนค้นคว้าเพิ่มเติม.....						๕๗
ด้านประเมินกระบวนการสอน							
๑	ท่านสอนตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ เช่น จาก ง่ายไปหายาก.....						๕๘
๒	ก่อนการสอนมีการนำพาเข้าสู่บทเรียนทุกครั้ง...						๕๙
๓	ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีบุคลิกน่า เลื่อมใส.....						๖๐
๔	มีเทคนิคและลีลาในการสอนที่เร้าใจอยากเรียน.						๖๑
๕	ท่านใช้สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ทันสมัยในการ สอน.....						๖๒
๖	ท่านเล่นนิทานให้ฟังทุกครั้งที่มาสอน.....						๖๓
๗	ท่านตอบปัญหาหรือคำถามได้อย่างชัดเจนและ ประทับใจ.....						๖๔
๘	ให้นักเรียนนั่งสมาธิ ๑ – ๕ นาที ก่อนการสอน.						๖๕
๙	มีนักเรียนนั่งหลับในขณะสอน.....						๖๖
๑๐	นักเรียนช่วยครูผลิตสื่อการสอน.....						๖๗
๑๑	นักเรียนช่วยกันทำรายงานส่งครูตามเวลาที่ กำหนดไว้.....						๖๘
๑๒	มีการจัดพานักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่...						๖๙
๑๓	มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา.....						๗๐

ลำดับ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ เจ้าหน้าที่
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	
๑๔	มีการยกย่องนักเรียนที่ตั้งใจและสนใจวิชา พระพุทธศาสนา.....						๖๕
๑๕	ให้นักเรียนฟังเทปบันทึกเสียง คู่มือทัศนูปภาพ						๖๖
๑๖	มีการสรุปการสอนก่อนหมดเวลาเรียน.....						๖๗
ด้านประเมินผลผลิต							
๑	ท่านประเมินผลก่อนสอนและหลังสอน แล้ว นำผลมาดู.....						๖๘
๒	ท่านประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบ.....						๖๙
๓	ท่านประเมินผลโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม...						๗๐
๔	ท่านวัดผลในด้านความจำมากกว่าการนำไปใช้..						๗๑
๕	ท่านนำผลการประเมินมาปรับปรุงการสอนใน ครั้งต่อไป.....						๗๒
๖	นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมาสู่ ความดีงาม.....						๗๓
๗	นักเรียนสามารถอธิบายศัพท์หรือหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาได้พอควร.....						๗๔
๘	นักเรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิต ประจำวันได้.....						๗๕
๙	นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา....						๗๖
๑๐	นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดีและควบคุมอารมณ์ได้..						๗๗
๑๑	นักเรียนมีการพัฒนาจิตเพื่อช่วยเหลือเพื่อน โรงเรียน และครอบครัว.....						๗๘

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะ

ท่านมีข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนได้
อย่างไรบ้าง

๑)

.....

.....

.....

๒)

.....

.....

.....

๓)

.....

.....

.....

๔)

.....

.....

.....

๕)

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถาม

เรื่อง

การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒
(สำหรับนักเรียน)

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริง โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน
() หรือเติมคำลงในช่องว่าง ซึ่งข้อมูลที่ได้จะปกปิดเป็นความลับ แต่จะนำมาวิเคราะห์
ทางวิชาการในภาพรวม เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้เกิด
ประโยชน์ต่อนักเรียนต่อไป

แบบสอบถามมีทั้งหมด ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ตอนที่ ๓ การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ทั้ง ๔ ด้าน ของนักเรียน

ขอขอบคุณในความร่วมมือตอบแบบสอบถามนี้มา ณ โอกาสนี้

พระนิพนธ์ เทวธมฺโม

นิสิตปริญญาโท / บัณฑิตวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม

เลขที่แบบสอบถาม.....		สำหรับเจ้าหน้าที่
๑. เพศ () ๑ ชาย () ๒ หญิง		๑ ☐
๒. ปัจจุบันกำลังเรียนอยู่ระดับชั้น		๒ ☐
() ๑ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑ () ๒ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๒		
() ๓ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๓ () ๔ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๔		
() ๕ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๕ () ๖ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๖		

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

		สำหรับเจ้าหน้าที่
๓. นักเรียนเคยได้รับการอบรม หรือเข้าค่ายพุทธบุตร เพื่อให้มีความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม หรือไม่		
() ๑ เคย (ระบุ ระยะเวลา สถานที่ และหน่วยงานที่จัด)		๓ ☐
() ๒ ไม่เคย		
๔. นักเรียนคิดว่า สถานที่ที่ใช้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ควรเป็นสถานที่ เช่นไร		
() ๑ ห้องเรียนปกติ () ๒ ห้องจริยธรรม		๔ ☐
() ๓ วัด () ๔ อื่น ๆ (โปรดระบุ)		
๕. นักเรียนสนใจเรียนวิชาพระพุทธศาสนา มาก – น้อยเพียงใด		
() ๑ มากที่สุด () ๒ มาก		๕ ☐
() ๓ ปานกลาง () ๔ น้อย		
() ๕ น้อยที่สุด		

สำหรับเจ้าหน้าที่

๖. ที่โรงเรียนนี้ นักเรียนคิดว่าทุกฝ่ายให้ความสนใจวิชาพระพุทธศาสนา เพียงใด

() ๑ มาก () ๒ ปานกลาง () ๓ น้อย

๖

๗. นักเรียนชอบครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา แบบใดมากที่สุด

() ๑ มีบุคลิกน่าเชื่อถือ () ๒ สอนสนุกสนาน
() ๓ มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา () ๔ มีความประพฤติดี
() ๕ เป็นพระภิกษุ () ๖ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

๗

๘. นักเรียนชอบวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนา แบบใดมากที่สุด

() ๑ บรรยายอย่างเดียว () ๒ บรรยายด้วย ปฏิบัติด้วย
() ๓ แบ่งกลุ่มย่อย () ๔ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

๘

๙. วิธีการใดที่นักเรียนคิดว่าใช้ในการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ผลดีมากที่สุด

() ๑ ทดสอบเป็นรายบุคคล () ๒ ทดสอบเป็นกลุ่มย่อย
() ๓ ตรวจผลงานการปฏิบัติกิจกรรม () ๔ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

๙

๑๐. ในการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา นักเรียนคิดว่าควรใช้เกณฑ์ใด

() ๑ อิงเกณฑ์ () ๒ อิงกลุ่ม
() ๓ อิงเกณฑ์ และอิงกลุ่ม

๑๐

ตอนที่ ๓ การประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง ๔ ด้านของนักเรียน

ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ เกี่ยวกับการประเมินผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ด้านการประเมินปัจจัยนำเข้า ด้านการประเมินกระบวนการสอน และด้านการประเมินผลผลิต

ขอให้นักเรียนประเมินผลการสอน วิชาพระพุทธศาสนา ดังข้อความต่อไปนี้ว่ามี มาก – น้อยเพียงใด

ลำดับ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ เจ้าหน้าที่
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	
๑	ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร						
๑	ครูมีการบอกจุดมุ่งหมายของการสอนแก่นักเรียน.....						☐ ๑๑
๒	ครูบอกขอบเขตของการสอนแต่ละครั้ง.....						☐ ๑๒
๓	ครูมีการกล่าวนำเข้าสู่บทเรียน.....						☐ ๑๓
๔	เนื้อหาที่สอนสอดคล้องกับระยะเวลา.....						☐ ๑๔
๕	ครูเตรียมการสอนตรงตามจุดมุ่งหมาย.....						☐ ๑๕
๖	ครูสอนเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ.....						☐ ๑๖
๗	สื่อต่าง ๆ ที่เตรียมมาสอนมีความทันสมัย.....						☐ ๑๗
๘	กิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูเตรียมมาสอนนั้น เรียนกันอย่างมีความสุข.....						☐ ๑๘
๙	ครูมีการประเมินผลขณะที่สอนด้วย.....						☐ ๑๙
๑๐	ครูมีการเตรียมอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น วีดิทัศน์ uly มาฉายให้นักเรียนดู หรือรูปภาพ หรือฟังเทปบันทึกเสียง เป็นต้น.....						☐ ๒๐
๑๑	มีการประเมินผลหลังจากการสอนว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกครั้ง.....						☐ ๒๑

ลำดับ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ เจ้าหน้าที่
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	
	ด้านประเมินปัจจัยนำเข้า						
๑	โรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมด้านจริยธรรมอย่างแท้จริง.....						๒๒
๒	มีงบประมาณสนับสนุนอย่างพอเพียง เช่น ออกค่ายพุทธบุตร.....						๒๓
๓	อนุมัติให้ไปเข้าค่าย หรือทัศนศึกษาด้านจริยธรรม.....						๒๔
๔	ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนามีศักยภาพทุกคน...						๒๕
๕	ครูมีการวางแผนและเตรียมการสอนที่ดี.....						๒๖
๖	ครูมีเอกสารประกอบการสอนมาแจก.....						๒๗
๗	ครูเป็นแบบอย่างที่ดีด้านจริยธรรม.....						๒๘
๘	ครูมีความสนใจและตั้งใจสอน.....						๒๙
๙	ครูมีการถามนักเรียนขณะที่สอนอยู่เสมอ.....						๓๐
๑๐	ครูมีการใช้สื่อการสอนที่น่าสนใจ.....						๓๑
๑๑	นักเรียนมีพื้นฐานความรู้แตกต่างกัน.....						๓๒
๑๒	นักเรียนชอบทำกิจกรรมมากกว่าฟังบรรยาย.....						๓๓
๑๓	มีนักเรียน พุด – คุย ในขณะที่ฟังครูสอน.....						๓๔
๑๔	มีพระภิกษุมาสอนวิชาพระพุทธศาสนา.....						๓๕
๑๕	ครูเข้าสอนและเลิกตรงตามเวลา.....						๓๖
๑๖	ครูมีการแนะนำให้ไปค้นคว้าเพิ่มเติม.....						๓๗
๑๗	ห้องเรียนสะอาด ร่มรื่น มีบรรยากาศที่ดีเหมาะสมกับการนั่งฟังบรรยาย.....						๓๘
๑๘	มีห้องนั่งสมาธิโดยเฉพาะ.....						๓๙
๑๙	โรงเรียนมีตำรา เอกสาร และพระไตรปิฎกไว้ให้ครูค้นคว้าในการสอน.....						๔๐

ลำดับ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ เจ้าหน้าที่
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	
๑	ด้านประเมินกระบวนการสอน						
๑	ครูที่สอนวิชาพระพุทธศาสนามีความ กระตือรือร้นที่จะสอน.....						๔๑
๒	ครูที่สอนมีบุคลิกน่าเลื่อมใส.....						๔๒
๓	ครูที่สอนมีเทคนิค สื่การการสอนที่เข้าใจ.....						๔๓
๔	ครูที่สอนใจดีทุกคน.....						๔๔
๕	มีการสอนตามลำดับขั้นตอน เช่น จากง่ายไป หา ยาก.....						๔๕
๖	มีการสอนไปด้วยและมีการประเมินผลไปด้วย...						๔๖
๗	มีนิทานมาเล่าให้ฟังประกอบด้วยทุกครั้ง.....						๔๗
๘	ครูตอบปัญหา หรือคำถามได้ชัดเจน.....						๔๘
๙	มีการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น เทปบันทึกเสียง วีดิทัศน์มาช่วยในการสอน.....						๔๙
๑๐	มีการยกย่อง หรือชมเชยนักเรียนที่ตั้งใจเรียน หรือเป็นเด็กดี.....						๕๐
๑๑	มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น จัด นิทรรศการวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา.....						๕๑
๑๒	นักเรียนตั้งใจฟังครูสอนด้วยความสงบ.....						๕๒
๑๓	ครูให้นั่งสมาธิ ๓ – ๕ นาที ก่อนการสอน.....						๕๓
๑๔	นักเรียนช่วยเหลือกันดีในการทำรายงานส่งครู...						๕๔
๑๕	นักเรียนช่วยครูผลิตสื่อการสอน.....						๕๕
๑๖	นักเรียนเข้าห้องเรียนก่อนเวลาสอน.....						๕๖
๑๗	นักเรียนแสดงความเคารพครูผู้สอน เป็นอย่างดี..						๕๗
๑๘	ครูมีการสรุปการสอนก่อนหมดเวลา.....						๕๘

ลำดับ ที่	วิธีการจัดการสอนของครู	ระดับความคิดเห็น					สำหรับ เจ้าหน้าที่
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด	
	ด้านประเมินผลผลิต						
๑	ครูมีการทดสอบก่อนสอน.....						☐ ๕๙
๒	ครูมีการทดสอบระหว่างสอน.....						☐ ๖๐
๓	ครูมีการทดสอบหลังสอน.....						☐ ๖๑
๔	นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาที่สอน....						☐ ๖๒
๕	นักเรียนสามารถวิเคราะห์ หรืออธิบายคำศัพท์ หรือหลักธรรมที่ครูสอนได้เป็นอย่างดี.....						☐ ๖๓
๖	นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา.....						☐ ๖๔
๗	นักเรียนมีความสนใจและอ่านหนังสือธรรมะ มากขึ้น.....						☐ ๖๕
๘	นักเรียนสามารถนำหลักธรรมไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้.....						☐ ๖๖
๙	นักเรียนยินดีช่วยงานทางพระพุทธศาสนา.....						☐ ๖๗
๑๐	นักเรียนกราบพระ บิณฑุ - มารดา และครู อาจารย์ ๕ ครั้ง ก่อนนอนทุกคืน.....						☐ ๖๘
๑๑	นักเรียนไปวัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา..						☐ ๖๙
๑๒	นักเรียนช่วยเหลือเพื่อนหรือสมาชิกใน ครอบครัว.....						☐ ๗๐
๑๓	นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดี และควบคุมอารมณ์ โกรธได้.....						☐ ๗๑
๑๔	นักเรียนตั้งใจตอบแทนพระคุณของพ่อแม่ ครู และโรงเรียน.....						☐ ๗๒
๑๕	นักเรียนสามารถนำความรู้ไปสอบปลายภาค เรียนได้.....						☐ ๗๓
๑๖	ข้อสอบวิชาพระพุทธศาสนายาก และมีคะแนน น้อยเกินไป.....						☐ ๗๔

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-ฉายา-สกุล	พระนิพนธ์ เทวธมฺโม (แก้วแหวน)
วัน เดือน ปีเกิด	วันเสาร์ที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๑๗
สถานที่เกิด	บ้านเลขที่ ๗/๑ หมู่ ๒ แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๔๐
การศึกษา	ประถมศึกษา โรงเรียนสุเหร่าลาดพร้าว มัธยมศึกษา โรงเรียนศรีพฤฒา ปวช. วิทยาลัยอินทราชัย (สาขาวิชาการบัญชี) ปวส. วิทยาลัยอินทราชัย (สาขาวิชาการบัญชี) ปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต รุ่นที่ ๕๑ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นิสิตปริญญาโท คณะครุศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อุปสมบท	๒๕ มิถุนายน ๒๕๓๘
สังกัด	วัดพระไกรสิทธิ์ (น้อย) ซ.รามคำแหง ๒๓ ถ.รามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๔๐